

2020

Istoria universală

Ihor Şciupak, Olena Burlaka,
Iryna Piskariova

Ihor Şciupak
Olena Burlaka
Iryna Piskariova

Istoria universală

Monumentele Evului Mediu în lumea modernă

Istoria Evului Mediu trăiește alături de noi – în edificiile arhitecturale din secolele V-XV, în monumentele, muzeele contemporane. Examinați ilustrațiile și numiți orașele / locurile unde se află monumentele din imagini. Organizați o competiție: cine va da cele mai multe răspunsuri corecte, acela va învinge. La îndeplinirea însărcinării vă va ajuta acest manual.

Casa vikingilor, *Norvegia*

Palatul din Avignon, *Franța*

Catedrala Schimbării la Față, *Ucraina*

Catedrala Notre-Dame de Paris, *Franța*

Templul Brihadeeswarar, *India*

Minaretul Cutb Minar, *India*

Templul Kaaba, *Arabia Saudită*

Ieșirea la Podul Roman și Templul catolic, *Spania*

Catedrala Sofia, *Turcia*

Лофотенські острови

Лондон

Аахен

Прага

Париж

Київ

Чернігів

Венеція

Авіньйон

Флоренція

Судак

Кордова

Стамбул

Мекка

Relieful „Semnarea Marii Carte a Libertăților”, Marea Britanie

Catedrala Aachen, Germania

Monumentul lui Jan Hus, Cehia

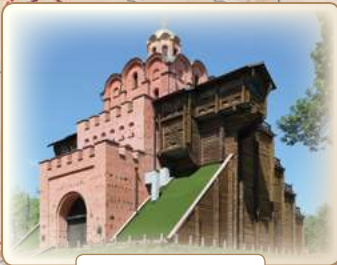
Palatul Dogilor, Italia

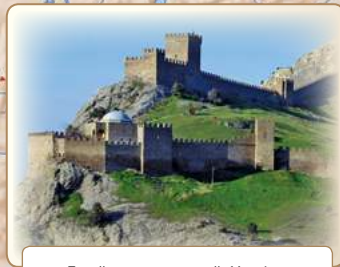
Turnul din Pisa, Italia

Centru istoric al orașului, Italia

Porțile de Aur, Ucraina

Fortăreața geneveză, Ucraina

Делі

Кайфин

Пекин

Ікаруга

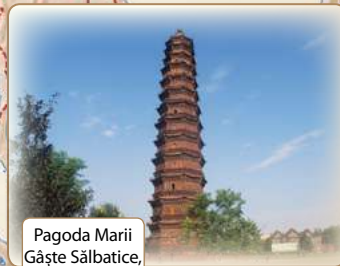
Танджавур

Orașul Interzis, China

Templul Nobilei Legi, Japonia

Pagoda Marii Gâște Sălbatiche, China

Joc-online

<https://cutt.ly/qoSDgyv>

**Ihor Şciupak
Olena Burlaka
Iryna Piskariova**

ISTORIA UNIVERSALĂ

**Manual pentru clasa a VII-a a instituțiilor
de învățământ mediu general cu predarea
în limba română/moldovenească**

Recomandat de Ministerul Învățământului și Științei din Ucraina

**Cernăuți
„Bukrek”
2020**

УДК 94(100)*кл7(075.3)
Щ96

Перекладено за виданням:
Щупак І. Я., Бурлака О. В., Піскарьова І. О. Всесвітня історія: підручник
для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: УОВЦ „Оріон“, 2020. 176 с.: іл.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 25.03.2020 № 449)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Щупак І. Я., Бурлака О. В., Піскарьова І. О.

Щ96 Всесвітня історія : підручник для 7 класу з навчанням румунською/
молдовською мовами закладів загальної середньої освіти. Чернівці:
Букрек, 2020. 180 с. : іл.

ISBN 978-617-7770-90-8 (рум./молд.)

УДК 94(100)*кл7(075.3)

Адреса інтернет-ресурсу
до підручника:
<https://cutt.ly/Cp8oJDu>

Висловлюємо подяку Братам Капрановим
(Канал ім. Т. Г. Шевченка <https://cutt.ly/1oBjq3j>),
Іллі Шлейферу (Музей історії зброї, м. Запоріжжя)
за надані відеоматеріали для підручника.

Навчальне видання

ЩУПАК Ігор Якович, БУРЛАКА Олена Вікторівна, ПІСКАРЬОВА Ірина Олександрівна

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

підручник для 7 класу з навчанням румунською/молдовською мовами
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Переклад з української
Перекладач Д. Вербицький
Румунською/молдовською мовами

Редактор Ф. Вринчану
Комп'ютерна верстка П. Давиденка

В оформленні підручника використано фотографії з вільних інтернет-джерел

*В оформленні обкладинки використано фото замку-фортеці Гогенцоллерн
у землі Баден-Вюртемберг, Німеччина.*

Формат 70x100/16. Ум. друк. арк. 14,904. Обл.-вид. арк. 14,35. Наклад 2029 прим. Зам. № 1542.

Видавець і виготовлювач видавничий дім «Букрек»,
вул. Радищева, 10, м. Чернівці, 58000. Тел./факс: (0372) 55-29-43. E-mail: info@bukrek.net. Сайт: www.bukrek.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи ЧЦ № 1 від 10.07.2000 р.

ISBN 978-966-991-038-7 (укр.)
ISBN 978-617-7770-90-8 (рум./молд.)

© Щупак І. Я., Бурлака О. В., Піскарьова І. О., 2020
© УОВЦ „Оріон”, оригінал-макет, 2020
© Видавничий дім „Букрек”, переклад, 2020

Stimați elevi și eleve din clasa a VII-a!

Cunoașteți cu toții istoriile despre vikingii viteji, cavalerii neînfricați și damele curajoase, regii și reginele puternice, savanții-alchimiști enigmatici. Toate acestea se referă la lumea Evului Mediu, care este oglindită în paginile acestui manual.

Ne-am străduit să arătăm **legătura evenimentelor din trecut cu prezentul**. Popoarele și limbile lor, țările și denumirile geografice, literatura și arta Evului Mediu sunt o parte componentă a vieții noastre actuale. Studiind manualul, vă veți convinge de acest adevăr. De asemenea, este important să urmăriți **legătura reciprocă a istoriei diferitor țări cu evenimentele din trecutul Ucrainei**. Veți avea posibilitatea să completați textul din manual cu informații pe care le puteați obține de la rude, din cărțile și colecțiile muzeelor locale.

Materialul de studiu din manualul nostru este împărțit pe **capitole și paragrafe**. Pentru ca activitatea voastră să fie mai eficientă, în fiecare dintre ele sunt evidențiate puncte aparte.

Programa școlară recomandă să studiați unele teme cu ajutorul **lecțiilor practice**.

Pentru a vă orienta în manual, vă vor ajuta următoarele rubrici:

Este important să memorizăm!

Universul Ucrainean

Documentele mărturisesc

Amănunte istorice

Să cugetăm!

Ghicitoare-foto

Aționăm: însărcinări practice

Înțelepciunea veacurilor

Gândiți-vă ce înseamnă desenele-simboluri ce ilustrează fiecare rubrică.

Datele pentru memorizat, care vă vor ajuta să înțelegeți istoria, sunt evidențiate în culoare roșie. Ele se repetă după fiecare paragraf.

Este important să examinați cu atenție **ilustrațiile** din manual, deoarece vă ajută să vă imaginați mai bine evenimentele istorice și eroii lor.

O relatare despre trecutul istoric este de neimaginat fără **hărțile** pe care le conține acest manual. Pentru îndeplinirea unor anumite însărcinări veți avea nevoie de atlasele școlare de istorie.

Întrebările și însărcinările de la finalul fiecărui paragraf își propun să vă ajute la sistematizarea noului material. Este bine ca unele întrebări să le discutați cu colegii (colegele) de clasă, în timpul activităților în grup. Cele mai complicate dintre ele vor necesita desfășurarea unor activități creative, precum și folosirea unor informații suplimentare.

Așadar, vă propunem să călătoriți în lumea Evului Mediu. Această activitate foarte importantă pentru a înțelege prezentul este și deosebit de interesantă.

Vă dorim succes!

CUPRINS

Introducere

VĂ INVITĂM LA O CĂLĂTORIE

ISTORICĂ ÎN EVUL MEDIU

- § 1. Patrimoniul civilizației lumii antice 6
§ 2. Evul Mediu ca epocă a dezvoltării omenirii 10

Capitolul I.

PRIMELE STATE MEDIEVALE

- § 3. Marea Migrație a Popoarelor
și întemeierea „regatelor barbare” 15
§ 4. Carol cel Mare. Imperiul Francilor 20
§ 5. Imperiul Bizantin 25
§ 6. Apariția islamului și Califatul arab 31
§ 7. Lucrare practică.
Influența primelor imperii medievale
asupra istoriei europene. 36
§ 8. Lecție de generalizare la capitolul I.
„Primele state medievale” 38

Capitolul II.

LUMEA MEDIEVALĂ A EUROPEI OCCIDENTALE

- § 9. Legătura dintre om și natură.
Migrarea populației. 40
§ 10. Societatea medievală
și biserica creștină 45
§ 11. Lecție practică. Castelul. Tradițiile cavaleriești.
Viața țăranilor 50
§ 12. Orașul medieval. Meșteșugurile și breslele. 55
§ 13. Comerțul și ghildia.
Cultura urbană și viața cotidiană 60
§ 14. Lecție de generalizare la capitolul II.
„Lumea medievală a Europei Occidentale” 65

Capitolul III.

SOCIETATEA ȘI STATELE

EUROPENE ÎN SECOLELE X-XV

- § 15. Scandinavia în perioada medievală.
Campaniile vikingilor și cuceririle lor 67
§ 16. Cruciadele. Statele cruciaților.
Ordinele spirituale cavaleriești 72
§ 17. Statele medievale: de la fragmentare
la monarhiile reprezentative a stărilor.
Franța în secolele XI-XV 77
§ 18. Anglia în secolele XI-XV. Marea Cartă a Libertăților . . . 83
§ 19. Lecție practică. Sfântul Imperiu Roman 89

- § 20. Republicile comerciale italiene.
Recucerirea și întemeierea Regatului Spaniei 96
- § 21. Lecție de generalizare la capitolul III.
„Societatea și statele europene în secolele X-XV” 101

Capitolul IV.

**LUMEA MATERIALĂ ȘI SPIRITUALĂ
A EVULUI MEDIU EUROPEAN**

- § 22. Biserica creștină în secolele XI-XV.
Ereticii și lupta împotriva lor 103
- § 23. Lecție practică. Școlile și universitățile medievale.
Viața studenților în Evul Mediu 109
- § 24. Realizările științifice și tehnice.
Tipărirea cărților 113
- § 25. Renașterea timpurie și umanismul. 119
- § 26. Arhitectura și arta în epoca Evului Mediu 125
- § 27. Lecție de generalizare la capitolul IV.
„Lumea materială și spirituală
a Evului Mediu european” 131

Capitolul V.

**ȚĂRILE EUROPEI CENTRALE
ȘI DE EST ÎN SECOLELE X-XV**

- § 28. Regatul polonez.
Marele Ducat al Lituaniei 133
- § 29. Regatele Ungariei și Cehiei. Războaiele husite 139
- § 30. Rusi. Invazia mongolă. Hoarda de Aur. 144
- § 31. Cnezatul Moscovei. Ivan al III-lea. 150
- § 32. Întemeierea Imperiului Otoman.
Domnia lui Mahomed al II-lea 156

Capitolul VI.

ORIENTUL MEDIEVAL

- § 33. Societatea medievală a Indiei 161
- § 34. China și Japonia în perioada Evului Mediu 166
- § 35. Lecție de generalizare
la capitolele V-VI. „Țările Europei
Centrale și de Est în secolele X-XV”, „Orientul medieval”
Evul Mediu în istoria omenirii. 171

GLOSAR DE TERMENI ȘI NOȚIUNI 173

DATE CE NE AJUTĂ SĂ NE ORIENTĂM ÎN

DEFĂȘURAREA EVENIMENTELOR 177

MIC DICȚIONAR DE TERMENI 179

Introducere

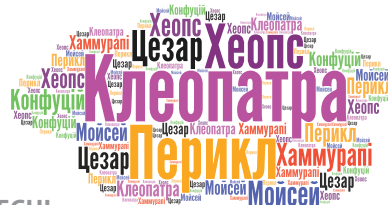
VĂ INVITĂM LA O CĂLĂTORIE ISTORICĂ ÎN EVUL MEDIU

§ 1. PATRIMONIUL CIVILIZAȚIEI LUMII ANTICE

Povestiți ce rol au jucat personalitățile din „nourașul istoric” în istoria Lumii antice.

1. PATRIMONIUL TIMPURILOR STRĂVECHI

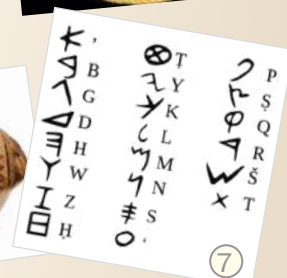
În clasa a șasea ați făcut cunoștință cu **Istoria lumii antice**. Aceasta este cea mai veche perioadă din istoria omenirii: de la apariția omului pe pământ și a societății primitive până la **civilizațiile antice** ale Egiptului, Indiei, Chinei, Greciei, Romei.

Lumea antică a dat omenirii monumente de arhitectură și sculptură, pictură și poezie, care până în prezent îi inspiră pe oameni.

Acționăm: însărcinări practice

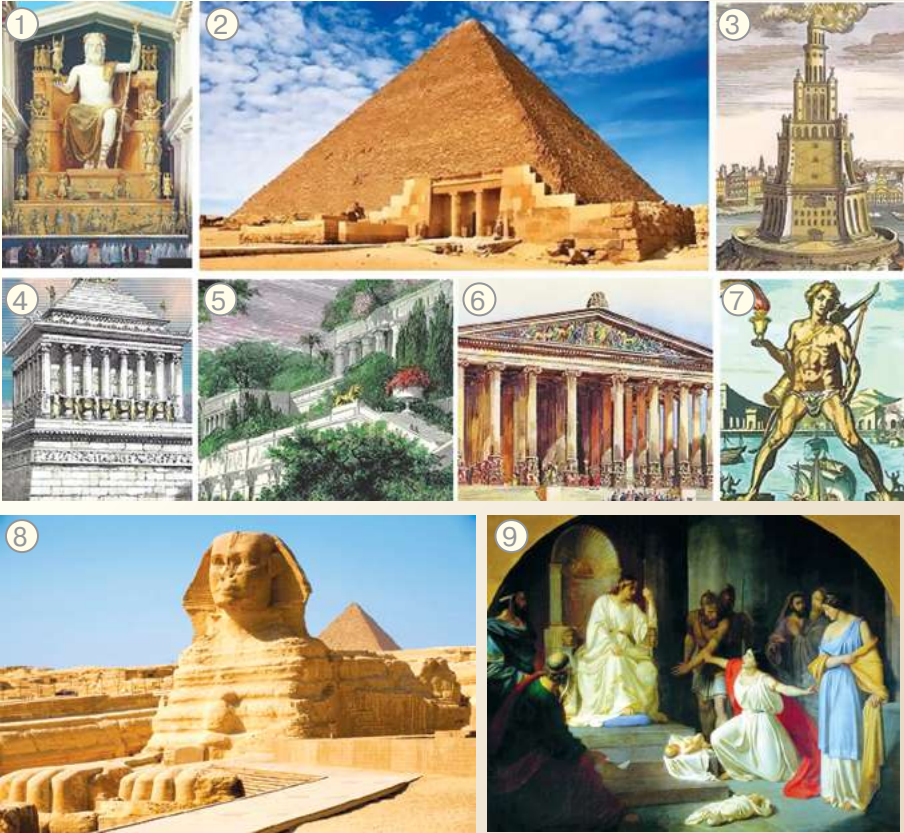
Amintiți-vă despre perioada de dezvoltare a civilizațiilor antice, care au creat aceste monumente. Plasați imaginile într-o scară cronologică imaginară.

Înțelepciunea veacurilor

1. Cum înțelegeți expresia „Nemișcat ca un Sfinx”?
 2. Care este istoria originii expresiei „Înțelepciunea lui Solomon”?
 3. Cine și în ce condiții a rostit fraza: „Rubiconul a fost trecut”? Ce semnifică această expresie în prezent?
 4. Ce știți despre cele Șapte minuni ale Lumii antice?
- Ilustrațiile de mai jos sunt indicii care vă vor ajuta să dați răspunsuri la unele întrebări.

2. LECȚIILE ISTORIEI CIVILIZAȚIILOR ANTICE

Istoria Lumii antice este cea mai veche perioadă din istoria omenirii. În această perioadă au apărut arta și religia, omul a început să se ocupe cu agricultura, creșterea animalelor, să practice meșteșugurile și comerțul, au fost întemeiate primele state.

Lumea antică i-a dat omului hârtia și calendarul, sticla, monumente unice de arhitectură și sculptură, artă, poezie. Teatrul și Jocurile Olimpice reprezintă o parte componentă nu numai a vieții oamenilor din Grecia antică, ci și a celor din zilele noastre.

Istoria i-a învățat pe oameni multe lucruri. Omenirea a formulat noi idei despre organizarea lumii în care trăim, despre

legile naturii și despre cum ar trebui să fie o societate fericită. Paginile glorioase ale trecutului inspiră și azi popoarele în lupta lor pentru libertate și echitate, bogata moștenire culturală constituie un bun fundament pentru renașterea națională și culturală.

Istoria Lumii antice este legată de Istoria Ucrainei. Pe teritoriile actualei Ucraine au trăit cimerienii și sciții, în zona de nord a Mării Negre s-au dezvoltat orașele-state grecești. Din Bizanț în Rusi s-a răspândit creștinismul și alfabetul chirilic. Tot de acolo vin multe tradiții culturale, care au contribuit la formarea civilizației creștine în Europa de Est din care face parte și Ucraina contemporană.

Amănunte istorice

Haideți să ne imaginăm că întreaga istorie a omenirii – circa 2 milioane 600 mii de ani, este o distanță de maraton cu o lungime de 42 km 195 m. Dacă e să admitem că ea este parcursă de un alergător, apoi numai la kilometrul al 26-lea întinericul va fi împrăștiat de focul de care se folosea pitecantropul. Numai în al 41-lea kilometru maratonistul va observa capcanele pentru animale, create de Omul de Neanderthal. Numai cu 74 de m până la încheierea distanței alergătorul va observa piramidele egiptene. Cu 44 m înainte de final el va observa legiunile romane, care vor dispărea peste 20 m (peste 1160 de ani), când Roma a căzut sub presiunea barbarilor. Cu 7,5 m înainte de final va întrezări figura starețului cărunt Leonardo da Vinci. Cu mai puțin de 3,5 m până la încheierea distanței, sportivul va auzi zgomotul primei magistrale de cale ferată. Și numai cu 86 cm până la final, în fața lui va fi lansată prima navă cosmică.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

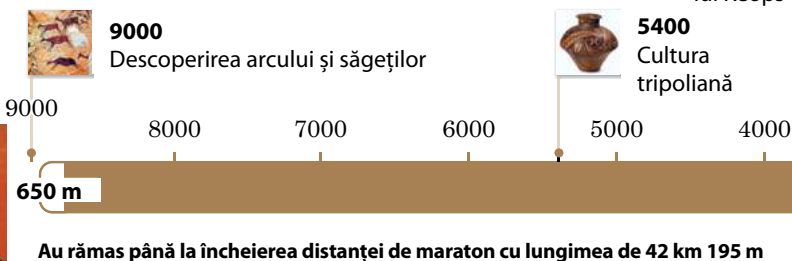

♦ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Explicați semnificația noțiunii de „civilizație”.
2. Numiți centrele celor mai vechi civilizații. Caracterizați realizările lor.
3. Amintiți-vă de cele mai renumite personalități ale istoriei Lumii antice.
4. Ce evenimente din istoria Lumii antice s-au desfășurat pe teritoriul actualei Ucraine?
5. Verificați cum ați însușit materialul îndeplinind următorul exercițiu-online:

Patrimoniul civilizației
Lumii antice

<https://cutt.ly/7tmPY1T>

2580
Piramida
lui Keops

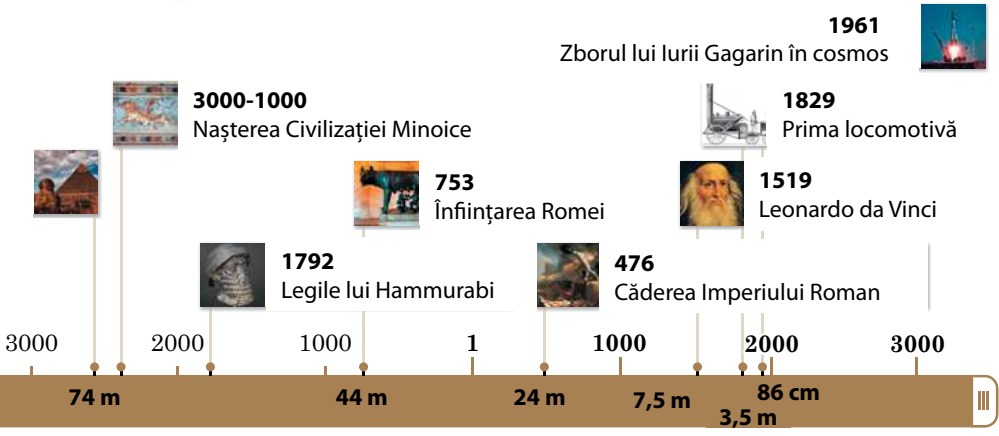
◆ **Discuțăm în grup**

1. De ce cunoașterea istoriei și a culturii Lumii antice este importantă pentru omul contemporan?
2. Care realizări ale omului din perioada Lumii antice sunt folosite în prezent?

◆ **Gândesc creativ**

Cum înțelegeți expresia „accelerarea dezvoltării istorice”? Explicați acest lucru folosind linia timpului.

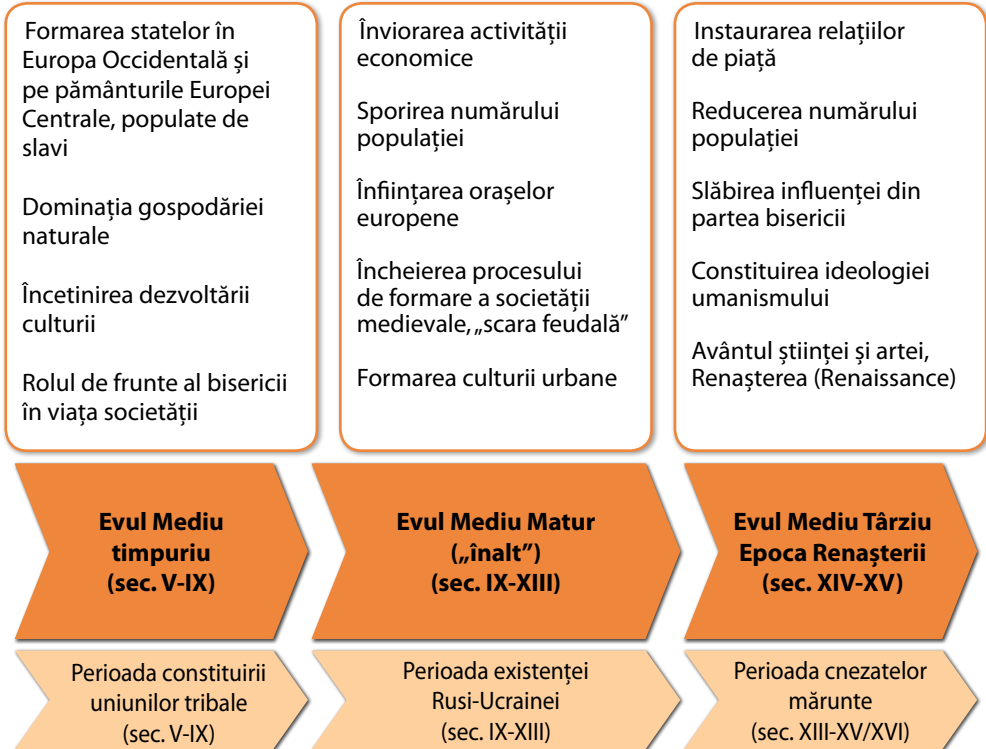
Dezvoltarea căror civilizații este demonstrată în acest colaj. Explicați ce este redat în imagini. Plasați imaginile ilustrățiile pe linia timpului.

spuneau ei, aerul nu era poluat cu gaze emise de fabrici, oamenii nu erau nimiciți cu arme aducătoare de moarte, create cu ajutorul inovațiilor tehnologice moderne. **Oamenii au început să idealizeze Evul Mediu**, închipuindu-și că pe atunci domneau într-adevăr noblețea, bărbăția, era prețuită demnitatea. Acele timpuri erau privite ca o epocă a cavalerilor, redată în romane în mod poetic.

În realitate, Evul Mediu a îmbinat evenimente și fenomene luminoase și întunecate, pozitive și negative.

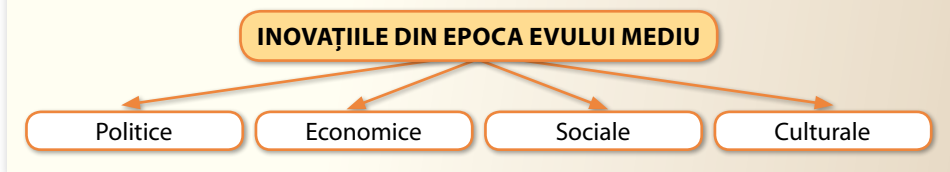
Periodizarea Evului Mediu pe teritoriile Europei Occidentale și ale Ucrainei

2. TRĂSĂTURILE EVULUI MEDIU

Acționăm: Însărcinări practice

Lucrând cu următorul fragment din paragraf, completați în caiet schema: „Inovațiile din epoca Evului Mediu”.

În perioada Evului Mediu, în economia multor țări s-au produs schimbări însemnate – **s-au format relații noi – cele feudale**. Particularitatea de bază a feudalismului este *vasalitatea* – acordul dintre vasal și seniorul-proprietar de pământ. Conform acestui acord, vasalul primea pământ de la senior, jura să-i fie devotat și să-l servească din punct de vedere militar, iar seniorul era obligat să-l apere pe vasalul său (despre acesta va fi vorba în paragrafele următoare).

În Evul Mediu s-au mărit suprafețele terenurilor lucrate. **Au fost perfecționate uneltele de muncă ale agricultorilor**: erau folosite pe scară largă plugul și boroanele (grapele), morile de apă și de vânt. S-a îmbunătățit modul de prelucrare a solului.

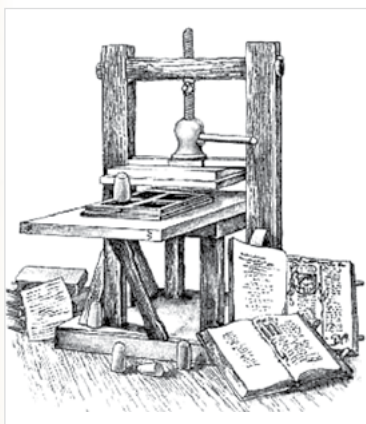
În perioada Evului Mediu au apărut foarte multe orașe moderne. Acest fapt a devenit un imbold pentru **dezvoltarea economiei și culturii**. Începând cu perioada Evului Mediu, oamenii vor folosi vesela din porțelan, oglinzile, furculițele, săpunul, ochelarii, nasturii, ceasornicele mecanice. O însemnătate decisivă a avut-o descoperirea prafului de pușcă și a armelor de foc pentru activitățile militare. Odată cu dezvoltarea navigației, a fost perfecționată și construcția de nave. Datorită acestui fapt, călătorii îndrăzneți au studiat o mare parte din uscat, mări și oceane, au descoperit noi continente – America și Australia.

Cultura de la începutul Evului Mediu se deosebea prin conținutul său religios. **Religia** a pătruns adânc în modul de viață și în obiceiurile popoarelor, devenind baza dezvoltării culturii lor spirituale.

Succese remarcabile au fost obținute în domeniul **artei**. Cetățile, lăcașurile de cult și sediile primăriilor, construite în epoca medievală, împodobesc și acum majoritatea orașelor.

Tot în Evul Mediu a apărut prima carte tipărită. Știrile au început să ajungă la oameni prin intermediul ziarelor. Au fost deschise universități, în care se dezvoltau învățământul și știința. Savanții au descoperit termometrul și barometrul, telescopul și microscopul. În perioada Evului Mediu a fost pusă temelia metodei experimentului științific.

În Evul Mediu au fost **întemeiate state** care există și în zilele noastre: Anglia, Franța, Spania, Polonia, Ungaria, Cehia și altele. În statele europene a fost pusă baza democrației moderne: au fost create parlamente, a început să fie conștientizată valoarea drepturilor omului.

Prima presă de tipar

Tot în acea perioadă s-au format limbile multor popoare: engleză, franceză, germană și altele.

Adică, în comparație cu perioada lumii antice, omenirea a făcut un mare pas înainte în ceea ce privește dezvoltarea economiei și culturii. Majoritatea fenomenelor din viața modernă își au rădăcinile în perioada apariției culturii naționale și a formării caracterului național al popoarelor actuale ale Europei.

3. IZVOARELE PRINCIPALE ALE ISTORIEI EVULUI MEDIU

Oamenii de știință studiază istoria Evului Mediu prin examinarea monumentelor culturii materiale. Acestea sunt uneltele de muncă pe care le foloseau la acea vreme țăranii și meșteșugarii, armele, mobila, vesela. Toate acestea se păstrează în multe muzee din lume.

Istoria medievală este mai aproape de timpurile noastre decât istoria antichității. Monumentele de arhitectură sunt buni „povestitori” care ne vorbesc despre viața din acea perioadă. În orașele vechi pot fi văzute și în zilele noastre cartiere ale caselor meșteșugarilor și negustorilor, cetăți, turnuri și lăcașuri de cult.

Oamenii de știință au posibilitatea să reconstituie istoria Evului Mediu studiind numeroase izvoare istorice scrise, ce se păstrează în arhive. Din această categorie de documente fac parte descrieri ale moșilor, dări de seamă ale administratorilor conacelor, fragmente din legi și decrete emise de conducători, sentințe judecătorești, teste, contracte de cumpărare-vânzare.

De asemenea, s-au păstrat multe opere-cronici (letopisețe) din acele timpuri. În ele sunt expuse evenimente „de la facearea lumii” până la perioada vieții scriitorului-cronicar. Sunt și astfel de creații istorice, ai căror autori nu numai povesteau despre evenimente, ci și intenționau să le sistematizeze și să le explice.

Determinați care tipuri de izvoare istorice sîncadrezăcele redade în ilustrații..

Până în zilele noastre au ajuns destul de multe creații din literatura artistică, lucrări ale savanților și opere de artă: desene în cărți și pe covoare, tablouri și statui în temple.

Foarte prețioase pentru studierea istoriei Evului Mediu sunt **monumentele orale din creația populară**: povestiri populare vechi, cântece populare, balade, povești, romane cavaleresti.

Oamenii de știință adună informații despre viața oamenilor din diferite surse. Ei le compară, stabilind dacă ele reflectă în mod veridic viața, iar apoi formulează concluzii, explică unele evenimente aparte și chiar perioade întregi ale istoriei.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Explicați semnificația noțiunii „Evul Mediu”.
2. Ce studiază istoria Evului Mediu? Ce loc ocupă ea în contextul istoric general?
3. Numiți cadrele cronologice ale epocii Evului Mediu. Faceți o periodizare a istoriei Evului Mediu.
4. Cum află oamenii de știință informații despre viața oamenilor din perioada Evului Mediu? Numiți izvoarele principale ale istoriei Evului Mediu.
5. Povestiți despre realizările principale ale economiei în perioada medievală.
6. Ce schimbări importante s-au produs în dezvoltarea culturii în epoca Evului Mediu?
7. Verificați cum ați însușit materialul, îndeplinind următorul exercițiu-online:

„Periodizarea istoriei Evului Mediu”
<https://cutt.ly/htmPUrW>

◆ Discutăm în grup

1. Discutați în clasă rezultatele activității cu schema „Inovațiile din epoca Evului Mediu”.
2. Pregătiți-vă de discuții în clasă: selectați argumente în favoarea tezei despre înapoierea perioadei medievale sau a tezei că Evul Mediu a fost o perioadă importantă în dezvoltarea civilizației.

◆ Gândesc creativ

1. În știința istorică europeană s-au încetățenit cadrele cronologice ale Evului Mediu: din anul 476 până la descoperirea Americii de către Columb în anul 1492. Cum credeți, ca epocă istorică, Evul Mediu se limitează la anumite date, ci renaște și se schimbă treptat în epoca următoare?
2. Creați o fișă-sinteză pe tema „Izvoarele istoriei epocii Evului Mediu”.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorițați-le:

mijlocul secolului V – sfârșitul secolului XV

perioada Evului Mediu

PRIMELE STATE MEDIEVALE

Marea Migrație a Popoarelor și întemeierea „regatelor barbare”

Amintiți-vă pe cine romanii îi numeau barbari și ce înseamnă acest cuvânt. În ce consta deosebirea dintre Imperiul Roman și lumea barbară? Care triburi barbare au întreprins invazii asupra Imperiului Roman în perioada târzie a existenței acestuia?

1. MAREA MIGRAȚIE A POPOARELOR ȘI CĂDEREA IMPERIULUI ROMAN DE APUS

Prin secolul IV a început o amplă strămutare a diferitor triburi, care a intrat în istorie ca **Marea Migrație a Popoarelor (secolele IV-VI)**. Acest proces a avut câteva cauze: răcirea bruscă în nordul Europei, ceea ce i-a obligat pe oameni să caute noi imășuri pentru animale; sporirea inegalității patrimoniale și sociale; creșterea rolului conducătorilor și a nobilimii, năzuința acestora de a cucerii noi teritorii și de a acapara cât mai multă pradă de război. Pe strămutații războinici – **barbarii** (astfel îi numeau romanii pe toți acei ce nu erau romani: germanicii, slavii, hunii și alte popoare) îi ademeneau pământurile bogate și orașele frumos amenajate din Imperiul Roman. Ei se strămutau acolo cu tot cu familii, avere și animale. Acest tip de strămutare a oamenilor se numește **migrație**.

Este important să memorizăm!

Migrație (în latină: *migratio*, de la *migro* – *trec, mă strămut*) – schimbarea locului permanent de trai al oamenilor, strămutarea lor într-o altă zonă geografică, în altă țară.

Aționăm: însărcinări practice

Modul de viață și organizarea socială a triburilor barbare se deosebea esențial de felul cum era organizată viața romanilor. Prelucrați documentul istoric de la pagina 16 și aflați cum era organizată conducerea triburilor germanice în vechime.

Documentele mărturisesc

Istoricul roman, Tacit, despre germanicii vechi din secolul I e.n.

În treburile mai puțin importante se consultă „cei bătrâni”, iar pe marginea unor probleme mai însemnate – toți. Ei se adună în anumite zile... Preoții fac liniște... mai apoi este ascultat regele sau cineva dintre cei bătrâni, în conformitate cu vârsta, starea socială, gloria militară sau arta oratorică. Și aceasta nu numai din cauză că în puterea lui este de a ordona, ci pentru că ar fi un orator convingător. Dacă părerea nu le convine, ea este respinsă printr-un zgomot răsunător, iar atunci când ea le este pe plac – scutură din sulite: a onora cu ajutorul armelor este la ei cel mai bun mod de aprobare.

În fața adunării populare se pot aduce și învinuirii... Pedepsele sunt diferite, în funcție de crima comisă: trădătorii și fugarii sunt spânzurați în copaci, lașii și dezerterii sunt aruncați într-o mlaștină... Crimele nu chiar atât de grave se pedepsesc de asemenea: vinovații plătesc amendă într-un număr anumit de vite și cai... la această adunare sunt aleși „cei bătrâni”, care fac judecata în districte și orașele...

Slăbit după împărțirea sa din anul 395, Imperiul Roman îi venea din ce în ce mai greu să reziste în fața invaziilor barbare. Pe parcursul deceniilor următoare, „orașul etern”, Roma, va cunoaște o devastare îngrozitoare de pe urma invaziilor barbare.

Vandalism
(de la cuvântul „vandali”) – distrugere sălbatică a monumentelor cultural-istorice, a valorilor culturale, materiale și a patrimoniului.

Jefuirea Romei de către vizigoți în frunte cu Alaric

Jefuirea Romei de către vizigoți în frunte cu Genserich

410

451

455

476

Bătălia de pe Câmpiile Catalaunice cu hunii în frunte cu Attila („Biciul lui Dumnezeu”)

Abdicarea la tron a ultimului împărat, Romulus Augustus din ordinul lui Odoacru

Bătălia de pe Câmpiile Catalaunice
<https://cutt.ly/ztmTzWv>
Durata: 4 min. 6 sec.

Imperiul Roman în confruntarea cu barbarii

Întrebări la secvența video:

1. De ce triburile barbare ale francilor, vizigoților și burgunzilor s-au situat în această bătălie de partea romanilor?
2. De ce Bătălia de pe Câmpiile Catalaunice este numită „Bătălia popoarelor”?

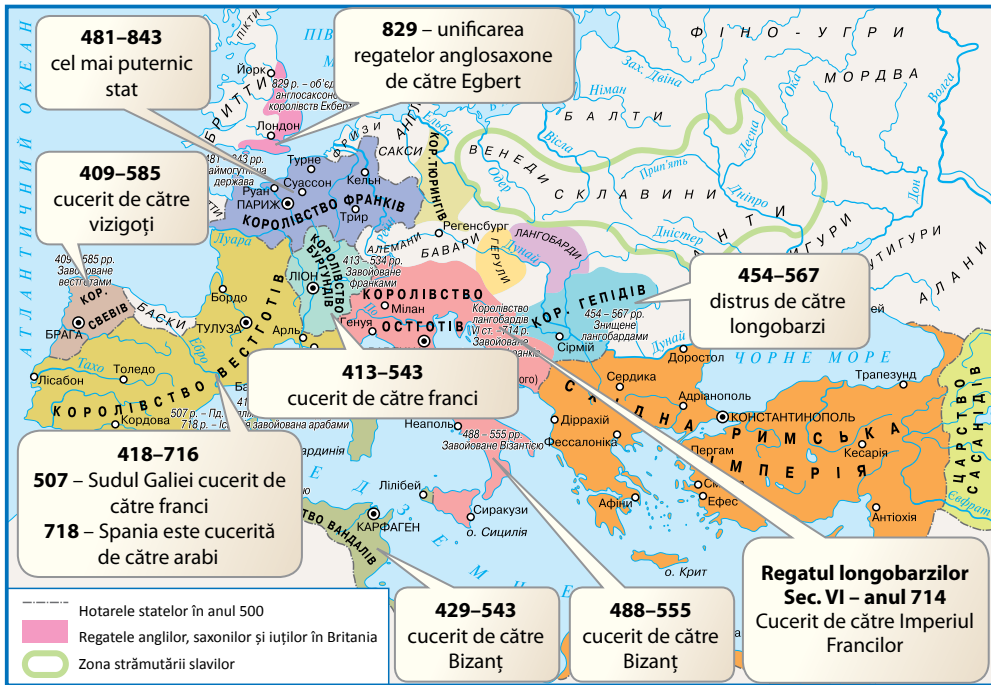

În anul **476** conducătorul mercenarilor din triburile barbare, Odoacru, l-a detronat pe ultimul împărat roman, Romulus Augustus, și a anunțat că Imperiul Roman de Apus este distrus. Orânduirea economică, statală și socială a Imperiului a fost distrusă de revoltele oamenilor simpli subjugăți și nemulțumiți, dar și de invaziile barbarilor. Căderea Romei a reprezentat și încheierea epocii Lumii antice.

2. ÎNTEMEIEREA „REGATELOR BARBARE”

În perioada Marii Migrații a Popoarelor, Imperiul Roman s-a dovedit a fi incapabil de a opri strămutările barbarilor în posesiunile sale. Nefiind în stare să-i oprească pe barbari, conducătorii romani le ofereau deseori pământurile din provinciile romane. În noile locuri, căpeteniile triburilor barbare se proclamau pe sine **regi** (conducători supremi). Astfel, în condițiile destrămării Imperiului Roman de Apus, în secolul V, au fost întemeiate „regatele barbare”.

„Regatele barbare” de la sfârșitul secolului V

1. Numiți „regatele barbare” care au fost întemeiate pe teritoriul Imperiului Roman.
2. Confrunțați harta din manual cu harta politică modernă a Europei Occidentale și stabiliți care state europene moderne sunt situate în locul „regatelor barbare”. Sunt, oare, denumiri asemănătoare?
3. Cum credeți, de ce istoria „regatelor barbare” nu a fost de lungă durată?

3. STATUL FRANCILOR. CLOVIS

Aționăm: însărcinări practice

Cu ajutorul noului de cuvinte, care ne amintește de trăsăturile unui stat, stabiliți dacă ele toate au fost caracteristice Statului Francilor.

Clovis – regele francilor (sculptură pe o medalie de bronz)

Triburile germanice ale francilor au trăit pe teritoriile situate de-a lungul cursului inferior al Rinului. În secolul V, dintre conducătorii francilor a ieșit un lider viclean, precaut și dur, **Clovis (481-511)*** din dinastia *Merovingiană*.

Francii conduși de Clovis și triburile aliate lor au cucerit nordul Galiei în anul 486, iar ulterior au supus sudul țării și multe triburi germanice stabilite la sud de râul Rin.

Francii trăiau în așezări nu prea mari. Fiecare familie ocupa o suprafață pe care era în stare să o prelucreze de sine stătător. Cucerind Galia, francii nu au luat de la localnici bunurile acestora, de aceea mulți reprezentanți ai nobilimii locale au recunoscut puterea lui Clovis. În afară de aceasta, unii romani bogați s-au înrudit cu conducătorii francilor.

Către sfârșitul **secolului V** francii au întemeiat *propriul stat*. Clovis a devenit rege – unic conducător suprem al statului. Regele transmitea puterea fiilor săi prin moștenire. Clovis soluționa singur cele mai importante treburi în stat, sfătuiindu-se doar cu reprezentanții nobilimii. Francii erau înștiințați despre deciziile regelui în timpul controalelor militare, care erau înfăptuite în fiecare primăvară.

În fiecare regiune, Clovis a numit conducători-grafi. Aceștia colectau taxe de la populație, conduceau detașamentele militare, soluționau dosarele judiciare, însă judecător suprem era regele. Pentru a-și consolida puterea, Clovis și succesorii săi împărțeau pământurile regale susținătorilor și soldaților, drept recompensă pentru serviciul militar. Oamenii mai înstăriți deveneau mari proprietari funciari. Ei își alcătuiau detașamente din militari, cărora le ofereau loturi de pământ. Pe timp de război era formată o armată din franci liberi. Însă forța militară permanentă era oastea regală.

Pagini din „Legea Salică”

* Aici și în continuare, în manual sunt indicați anii în care o personalitate istorică s-a aflat la conducere.

În timpul domniei lui Clovis a fost alcătuită „Legea Salică” – o listă de norme juridice pe care se baza orânduirea socială a francilor în perioada constituirii statului. Majoritatea articolelor din acest document era consacrată crimelor împotriva omului și averii. Articolele prevedeau pedepse pentru furtul de porci, vite cornute mari, sclavi, pentru incendierea și distrugerea gardurilor.

Înainte de moarte, Clovis a împărțit Regatul Franc între fiii săi. Urmașii lui au luptat permanent între ei și cu vecinii.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Explicați semnificația noțiunilor „migrație”, „Marea Migrație a Popoarelor”, „regatele barbare”, „Legea Salică”.
2. Numiți cauzele Marii Migrații a Popoarelor și ale căderii Imperiului Roman de Apus.
3. Îndepliniți însărcinarea la noul rând de cuvinte:
 - a) dați-i o denumire;
 - b) explicați de care evenimente istorice sunt legate numele eroilor care apar în el;
 - c) aflați care dintre ei au trăit în aceeași perioadă de timp.
4. Verificați cum ați însușit materialul îndeplinind următorul exercițiu-online:

„Întemeierea regatelor barbare”
<https://cutt.ly/mtmPUXj>

◆ Discutăm în grup

1. Pe baza exemplului personalității lui Clovis, alcătuiți portretul verbal al unui conducător al „regatului barbar” (folosiți fișa informativă „Cum să alcătuim portretul unei personalități”, inclus în resursele-internet la acest manual).
2. Cum credeți, de ce conducătorii „regatelor barbare” se botezau?
3. Aduceți argumente în favoarea opiniei: „Legea Salică” – izvor istoric important”.

◆ Gândesc creativ

Amintiți-vă din clasa a VI-a sau aflați care popoare au trăit și ce evenimente s-au desfășurat pe teritoriul Ucrainei în perioada mării Migrații a Popoarelor și a întemeierii „regatelor barbare”.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

476	căderea imperiului Roman de Apus, sfârșitul istoriei Lumii antice
sfârșitul sec. V	întemeierea Statului Franc în frunte cu Clovis

§ 4. Carol cel Mare. Imperiul Franc

Despre ce povestește noul născut cuvânt?

1. VENIREA LA PUTERE A DINASTIEI CAROLINGIENE

Merovingienii împărțeau cu dăruire mari loturi de pământ ostașilor, funcționarilor și bisericii. Ca urmare, puterea Merovingienilor a slăbit mult, deoarece forța în stat era deja

de partea celor mai bogați proprietari funciari. Treptat, puterea în regat a trecut în mâinile majordomilor – administratorii superiori ai curții regale, care erau și mari proprietari funciari. „Regelui, după cum menționa cronicarul, nu-i rămânea altceva decât să se satisfacă cu titlul”.

În anul 741 majordom a devenit **Pepin cel Scurt** (741–768), care a fost numit astfel din cauza înălțimii sale mici. În anul 751 Pepin l-a trimis la mănăstire pe ultimul reprezentant al merovingienilor și a devenit rege al francilor, întemeind dinastia **Carolingiană**.

Pentru a acorda legitimitate puterii sale, regele s-a asigurat de susținerea Papei de la Roma, care l-a încoronat pe Pepin cel Scurt. În semn de mulțumire Pepin, a oferit ajutor Papei în lupta cu statul longobarzilor. Sub suzeranitatea papei de la Roma au trecut orașele Roma și Ravena, cu tot cu periferii. Astfel a fost întemeiat *Statul Papal* sau *Regiunea Papală*, care a existat mai mult de o mie de ani (până în anul 1870).

Pentru a acorda legitimitate puterii sale, regele s-a asigurat de susținerea Papei de la Roma, care l-a încoronat pe Pepin cel Scurt. În semn de mulțumire Pepin, a oferit ajutor Papei în lupta cu statul longobarzilor. Sub suzeranitatea papei de la Roma au trecut orașele Roma și Ravena, cu tot cu periferii. Astfel a fost întemeiat *Statul Papal* sau *Regiunea Papală*, care a existat mai mult de o mie de ani (până în anul 1870).

Împăratul Carol cel Mare (tablou realizat de pictorul Albrecht Durer, anul 1512)

2. IMPERIUL LUI CAROL CEL MARE

După moartea lui Pepin cel Scurt puterea a trecut în mâinile fiului său, **Carol cel Mare (768–814)**. Scriitorii și cronicarii au glorificat faptele sale eroice, onestitatea și înțelepciunea. *De la numele lui Carol cel Mare provine denumirea dinastiei conducătorilor franci – Carolingienii și titlul de „rege”*.

Este important să memorizăm!

Rege – titlul conferit monarhului în unele țări și care era sfințit de către Papa de la Roma. Potrivit uneia dintre versiuni, provine de la numele lui Carol cel Mare (koroli).

Cea mai mare parte din viața sa Carol a dedicat-o războaielor, cu scopul de a supune pământurile învecinate – din cei 46 de ani de domnie, 44 i-a petrecut în campanii militare și a condus personal majoritatea dintre ele. Către sfârșitul domniei lui Carol cel Mare, Regatul Francilor ocupa o mare parte din teritoriile imperiului Roman de Apus.

Acționăm: însărcinări practice

Studiați harta istorică și îndepliniți însărcinările.

1. Arătați pe hartă Imperiul Franc la începutul domniei lui Carol cel Mare, hotarele imperiului său.
2. Numiți pământurile și popoarele supuse de către Carol cel Mare.
3. Arătați capitala Imperiului și locurile celor mai importante bătălii.

Imperiul lui Carol cel Mare

Regatul Francilor în anul 768

Campaniile lui Carol cel Mare

Cuceririle lui Carol cel Mare

Пământurile subjugate

Teritoriile italiene pe care conducătorii franci le-au transmis în posesiunea papei de la Roma

Hotarele Imperiului lui Carol cel Mare

Capitala lui Carol cel Mare

774
Locurile și anii bătăliilor

Fișa informativă „Carol cel Mare – împăratul Apusului”

<https://cutt.ly/CtmPPrD>

Alcuin – învățat, teolog, poet, conducător al Academiei Palatine – centru al „renașterii carolingiene”. Este considerat autorul problemelor ghicitori pentru dezvoltarea agerimii minții tinerilor.

În anul 800, Carol cel Mare a sosit la Roma, unde Papa, după modelul împăraților romani, îl proclamă împărat. Acest titlu a fost necesar atât lui Carol, cât și Papei de la Roma pentru a întări puterea laică și religioasă ca o contrapondere pentru împărații Bizanțului și patriarhul de la Constantinopol. Cu timpul, Carol a ordonat să fie elaborate cutume în drept pentru toate popoarele supuse. De asemenea, a editat singur 65 de capitularii (legi și dispoziții) cu ajutorul cărora a sistematizat diferite domenii ale vieții statului. Autoritatea lui Carol cel Mare a fost recunoscută de alți conducători ai țărilor europene.

3. „RENAȘTEREA CAROLINGIANĂ”

Carol cel Mare a adunat în jurul său oameni cărturari și a acordat o atenție însemnată dezvoltării culturii. În Imperiu a început „renașterea carolingiană” – o perioadă de avânt al culturii, care a durat în timpul domniei lui Carol cel Mare și a celor mai apropiați urmași ai săi (sfârșitul secolului VIII – prima jumătate a secolului IX). În diferite orașe erau deschise școli, construite mănăstiri, reședințe regale, lăcașuri de cult. În scriptoriile de pe lângă mănăstiri era transcrisă Biblia, operele autorităților religioase, creații ale literaturii antice.

O contribuție însemnată la „renașterea carolingiană” au avut, de asemenea, femeile. De exemplu, sora lui Carol cel Mare – Gisela, a fost stareță la abația Schelle, unde a organizat un atelier de transcriere a manuscriselor străvechi. Contesa Duoda din Aquitania a scris o colecție de sfaturi și porunci pentru fiul său, Wilhelm.

Documentele mărturisesc

Din „Capitularul despre lecțiile de știință”

... Vă convingem nu numai să nu neglijați lecțiile de știință, ci cu toată modestia și cu intenție sinceră în fața lui Dumnezeu să vă dedicați ei pentru a putea pătrunde mai ușor și mai just în tainele Sfintei Scripturi. Deoarece în paginile acestei cărți se întâlnesc alegorii, apoi numai cel instruit pe tărâmul științei le va putea înțelege corect.

Pentru astfel de treburi, însă, alegeți oameni care au calități nu numai de a învăța singur, ci și dorința de a-i învăța pe alții.

Stabiliți cu ajutorul acestui document ce scop principal avea învățământul în perioada „renașterii carolingiene”.

4. TRATATUL DE LA VERDUN ȘI ÎMPĂRȚIREA IMPERIULUI LUI CAROL CEL MARE

Izolarea unor regiuni, dezvoltarea slabă a orașelor și a comerțului au pus în pericol unitatea statului. La început aristocrația francă l-a susținut pe Carol cel Mare, deoarece el a ajutat-o la cucerirea de noi pământuri și la înrobirea țăranilor liberi. Cu timpul, aristocrații își creau în posesiunile lor propriile detașamente militare și judecătorii, aveau chiar și administratorii lor. Puterea împăratului slăbea.

În anul 843, trei nepoți ai lui Carol cel Mare au încheiat în orașul Verdun un tratat despre împărțirea Imperiului. Ulterior pe teritoriul lui au fost întemeiate trei regate mari – Franța, Germania și Italia. Cu timpul, fiecare dintre ele s-a destrămat în posesiuni aparte, iar acestea, la rândul lor – în altele mai mărunte.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

♦ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Numiți fapte care atestă că împăratul Carol cel Mare visa să se întrecă la putere cu împărații romani.
2. Verificați cum ați însușit materialul îndeplinind următoarele exerciții-online:

Jocul intelectual „Carol cel Mare –
împăratul francilor”
<https://cutt.ly/ptmPPId>

„Evenimentele-cheie din Evul
Mediu timpuriu”
<https://cutt.ly/DtmPP4I>

„Domnia lui Clovis
și a lui Carol cel Mare”
<https://cutt.ly/MtmPS7t>

♦ Discutăm în grup

1. De ce Carol cel Mare acorda un sprijin mare bisericii creștine? Ce rol urma să joace biserica în concepția lui Carol cel Mare?
2. Arătați pe hartă (pag. 24) capitala Imperiului lui Carol cel Mare; orașul în care a fost încheiat Tratatul despre împărțirea Imperiului; Regiunea Papală.
3. Confrunțați harta (pag. 24) cu harta Europei moderne și stabiliți ce state există în zilele noastre pe locul pământurilor stăpânite de nepoții lui Carol cel Mare.

4. Potrivit concluziei istoricului Andrii Levandovski, după Tratatul de la Verdun, „în locul Franței a venit Europa”. Cum înțelegeți sensul acestor cuvinte?

Împărțirea Imperiului Franc

Împărțirea Imperiului Franc între nepoții lui Carol cel Mare, în conformitate cu Tratatul de la Verdun din anul 843:

- Posesiunile lui Lothar
- Posesiunile lui Ludovic Germanicul
- Posesiunile lui Carol cel Pleșuv
- Împărțirea moștenirii lui Lothar în anul 880

◆ Gândesc creativ

Realizați un proiect creativ (portret istoric, pagină în rețelele de socializare, prezentare) „Carol cel Mare”.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

- 800** proclamarea lui Carol cel Mare împărat
- 843** încheierea Tratatului de la Verdun referitoare la împărțirea Imperiului lui Carol cel Mare

Imperiul Bizantin

Cu ajutorul nourașului de cuvinte amintiți-vă și povestiți istoria apariției Imperiului Roman de Răsărit, care a intrat în istorie ca Bizanț.

1. CREAREA IMPERIULUI BIZANTIN.

PARTICULARITĂȚILE ECONOMIEI ȘI ALE PUTERII

Imperiul Roman de Răsărit (Bizanțul) s-a separat definitiv de cel de Apus în anul **395**. În componența lui intrau: Peninsula Balcanică, Asia Mică, insulele din Marea Egee, Siria, Palestina, Egiptul, Cirenaica, marile orașe din zona de nord a Mării Negre. Pe teritoriul lui trăiau diferite popoare: greci, armeni, sirieni, franci, evrei și alții. Bizantinii se numeau pe ei înșiși romani (din limba greacă – *romei*), iar Imperiul – **Romanic**.

Constantinopolul era un mare centru al comerțului și meșteșugurilor. El era situat pe malul strâmtorii Bosfor, unde se intersectau două importante rute comerciale: cea terestră – din Europa înspre Asia și cea maritimă – de la Marea Mediterană până la Marea Neagră.

Spre deosebire de Imperiul Roman de Apus, în **Bizanț se menținea foarte puternică autoritatea împăratului**. Împăratul (basileu), care gestiona bogata vistierie a statului, întreținea o armată puternică.

Constantin I –
întemeietorul orașului
Constantinopol

Este important să memorizăm!

Vasileus (sau **basileu**) – conducător. Astfel se numea monarhul în Grecia antică; la fel era și titlul împăraților bizantini. De la acest cuvânt își trage originea denumirea unui tip de monumente arhitecturale – „bazilica”, precum și prenumele Vasile.

În același timp, în Bizanț s-au destrămat mai devreme relațiile sclavagiste. Sclavilor li se ofereau unelte de muncă și loturi de pământ nu prea mari. Tot mai frecvente erau cazurile de eliberare a sclavilor.

1. Urmăriți secvența video și încercați să aflați ce indică o amplasare geografică favorabilă a orașului.
2. Ce factori vorbesc despre faptul că orașul era dens populat și era construit după modelul roman?

Video-reconstrucție a orașului Constantinopol
(durata 1 min 11 sec.)

<https://cutt.ly/ZtmTxif>

Imperiul Bizantin în timpul domniei lui Iustinian. Strămutarea slavilor

- Hotarul apusean al posesiunilor bizantine la începutul domniei lui Iustinian I (527-565)
- Acțiunile flotei și armatei bizantine împotriva regatelor barbare
- Imperiul Bizantin către sfârșitul domniei lui Iustinian I
- REGATELE VANDALILOR** Regatele barbare ce și-au încetat existența ca urmare a războaielor lui Iustinian
- Strămutarea avarilor la mijlocul sec. VI
- Invasia longobarzilor în Italia în anul 568
- Țara slavilor la începutul sec. VI
- Strămutarea slavilor
- Hotarele pământurilor slave la sfârșitul sec. VI

- Cum s-a schimbat suprafața teritoriului Bizanțului de la întemeiere (vezi hotarul apusean al posesiunilor bizantine în anul 527) până la mijlocul secolului VI?
- Numiți popoarele și statele care se învecinau cu Bizanțul.

2. DOMNIA LUI IUSTINIAN I

Basileul **Iustinian I (527–565)** a făcut o încercare de a restabili Imperiul Roman în hotarele de odinioară.

Amănunte istorice

Iustinian avea o minte ageră, energie și talent organizatoric, își alegea cu pricepere consilierii. Potrivit celor spuse de Procopie din Cezareea, Iustinian era în stare, fără să-și dea pe față furia, să dea cu o voce slabă ordinul de a ucide zeci de mii de oameni nevinovați. Iustinian I era o întruchipare strălucită a „Politicii bizantine”: nesincer, ipocrit, superficial și viclean, el uita foarte ușor de tratatele încheiate și promisiunile făcute de dragul atingerii scopurilor sale. O mare influență asupra lui avea soția Teodora.

Iustinian I a anunțat un program de reinstaurare a „măreției Romei” ce prevedea recucerirea teritoriilor pierdute, întărirea

aparaturii administrative, sistematizarea legislației, construcții de mari proporții și alte măsuri.

Să cugetăm!

Analizați schema. Cugetați în ce mod au influențat visteria Imperiului măsurile de stat ale lui Iustinian I. Datorită căror acțiuni împăratul putea să completeze visteria? Care dispoziții în societate puteau să cauzeze astfel de măsuri?

Codul de legi al lui Iustinian I

Codex Iustiniani

- fragmente din lucrările juriștilor romani, mic îndreptar pentru folosirea Codului și noilor legi emise în timpul domniei lui Iustinian I;
- codul proclama puterea nelimitată a împăratului, apăra proprietatea privată

Sporirea influenței creștinismului

- construcția bisericilor și mănăstirilor (în special, Catedrala Sfânta Sofia, anii 532–537);
- persecutarea păgânilor, iudeilor și apostataților;
- închiderea renumitei școli din Atena, considerate centru al culturii păgâne

Iustinian I
(mozaic din bazilica San Vitale din orașul Ravenna, Italia)

Trăsăturile caracteristice ale sistemului de conducere a Imperiului

- sistemul complicat și greoi de conducere;
- aparatul ramificat al funcționarilor;
- dominația birocrației și a ceremonialurilor;
- mijloace bănești însemnate pentru întreținerea funcționarilor

Extinderea și întreținerea posesiunilor Imperiului

- cucerirea regatului vandalilor din Africa de Nord și a ostrogoților din Italia, a părții de sud-est a Spaniei;
- lupta împotriva pericolului slav în Balcani;
- războiul împotriva Regatului Sasanizilor

În pofida unor anumite succese ale lui Iustinian I, domnia sa a fost însoțită de numeroase atentate și revolte. Cea mai amplă dintre rebeliuni a fost Răscoala „Nika” („Victoria”) din anul 532.

Majoritatea realizărilor lui Iustinian I s-au dovedit a fi temporare. Deja peste câțiva ani după moartea sa, Imperiul a pierdut a treia parte din teritoriul său.

3. BIZANȚUL ÎN SECOLUL VIII – MIJLOCUL SECOLULUI XV

726–843

Iconoclasmul – lupta împotriva cinstirii icoanelor

- divizarea societății între adepții iconoclasmului și iconoduli;
- distrugerea icoanelor și a celor ce se închinau la ele;
- închiderea mănăstirilor;
- confiscarea averilor bisericesti;
- confiscarea pământurilor pentru a fi împărțite ostașilor

867–1056

Domnia dinastiei Macedonene – „epoca de aur”

- dezvoltarea meșteșugurilor, comerțului, orașelor;
- întoarcerea de către Vasile al II-lea Bulgarohtonul a Peninsulei Balcanice, Transcauziei, a unei părți a Siriei, Mesopotamiei, Asiei Mici;
- înflorirea științei, a literaturii și artei, a meșteșugului bijuteriilor;
- renovarea mozaicurilor din Catedrala Sfânta Sofia;
- invaziile rusilor, normanzilor, pecenegilor;
- din anul 1071 – lupta împotriva pericolului din partea turcilor-selgiuci

1081–1185

Domnia dinastiei Comnenilor

- întemeietorul dinastiei, Alexios I Comnenul a scos Imperiul din criză;
- încheierea procesului de instaurare a relațiilor feudale;
- slăbirea meșteșugăritului și a comerțului local din cauza acordării de privilegii negustorilor italieni;
- îndepărtarea reușită a pericolului primei și celei de-a doua Cruciade;
- revolta bizantinilor nemulțumiți de venirea străinilor

1204

Încetarea temporară a existenței Imperiului în urma celei de-a patra Cruciade

1261–1453

Domnia dinastiei Paleolog

- reanimarea Imperiului de către Mihail al VIII-lea Paleologul;
- ultimul avânt al artei bizantine;
- slăbiciunea puterii centrale a basileului

1453

Căderea Constantinopolului și cucerirea pământurilor Imperiului Bizantin de către turcii-otomani

Acțiunăm: însărcinări practice

Prelucrați schema și îndepliniți însărcinările:

1. Trasați cadrele cronologice ale existenței Imperiului Bizantin.
2. Alcătuiți schema: „Realizările și eșecurile Bizanțului”.
3. Cine era interesat în existența iconoclasmului și de ce?
4. Cugetați care au fost cauzele căderii Bizanțului în anul 1453.

4. MODUL DE TRAI AL BIZANTINILOR

Modul de trai în societatea bizantină s-a format sub influența tradițiilor lumii antice și a religiei creștine, precum și sub influența tradițiilor vecinilor răsăriteni ai Bizanțului. Cel mai răspândit dintre cultele religioase era cinstirea Sfintei Fecioare Născătoare de Dumnezeu, considerată ocrotitoare a Imperiului.

Familia era considerată de către bizantini un stâlp de sprijin al societății. Căsătoriile erau încheiate foarte devreme: la vârsta de 14-15 ani pentru băieți și la 13-14 ani pentru fete.

Bizantinii venerau și cântau frumusețea, eleganța feminină. În familiile înstărite fetele obțineau studii acasă. Femeile se aflau sub protecția bărbatului, trăiau în spații rezervate lor – *ginecee*, iar în stradă ieșeau acoperindu-și fața cu un văl. În grija femeii se aflau treburile gospodăriei casnice. Foarte des femeile puteau să lucreze în prăvălii, iar în familiile aristocratice ele puteau să conducă moșia. Femeile din familiile imperiale puteau să influențeze și politica. De exemplu, fiica împăratului Constantin al VII-lea Porfirogenet, Agata, a îndeplinit funcțiile de secretară personală a tatălui său.

5. CULTURA BIZANȚULUI

Societatea bizantină a creat o cultură strălucită. Originalitatea ei s-a format pe baza îmbinării moștenirii antice, a culturilor popoarelor orientale și creștinismului.

În Bizanț s-au păstrat cunoștințele antice în domeniile matematicii, astronomiei, medicinei, chimiei. Despre nivelul înalt al cunoștințelor în domeniul chimiei vorbesc convingător descoperirile tehnicilor de pregătire a „focului grecesc” și a smalțului (sticlă transparentă colorată folosită la crearea mozaicurilor).

Prin invențiile sale s-a proslăvit Leon Matematicianul, care a construit pentru palatul împăratului diverse mecanisme-automate: lei și păsări ce zboară și cântă.

Împărăteasa Teodora și anturajul ei (mozaic din bazilica San Vitale din orașul Ravena, sec. VI). Soția lui Iustinian I a condus Imperiul alături de soțul său timp de 22 de ani.

Catedrala Sfânta Sofia (anii 532-537, aspect exterior, fotografie modernă)

Bisericile erau împodobite cu fresce și mozaicuri. Creștinismul a contribuit la apariția picturii icoanelor. Cel mai remarcabil monument al culturii Bizanțului este Catedrala Sfânta Sofia, construită în timpul domniei împăratului Iustinian I, în anii 532–537.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Aranjați scara timpului, numiți evenimentul istoric de prisos.

2. Comparați puterea conducătorilor regatelor barbare cu cea a împăratului Bizanțului. Care dintre state, după părerea voastră, era mai centralizat?

3. Verificați cum ați însușit materialul, îndeplinind următorul exercițiu-online:

„Schیțe de portret al Imperiului Bizantin”
<https://cutt.ly/xtmPDmS>

◆ Discutăm în grup

Amintiți-vă ce stat a fost numit „Colos cu picioare de lut”? Cine a folosit această denumire? Putem numi astfel Imperiul Bizantin? Argumentați-vă poziția.

◆ Gândesc creativ

1. Lui Iustinian I i se atribuie mai multe expresii. Citiți câteva dintre ele și cugetați dacă Iustinian I respecta principiile proclamate:

- *Eliberarea din sclavie este dreptul popoarelor.*
- *Crima este atunci când un om unelțește ceva împotriva altuia.*
- *A cunoaște legile înseamnă a accepta nu cuvintele lor, ci conținutul și însemnătatea.*

2. Realizați proiectul creativ (portret istoric, cinquain, pagină în rețelele de socializare) „Iustinian I”.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente Memorizați-le:

395	divizarea Imperiului Roman în de Apus și de Răsărit – apariția Imperiului Bizantin (Romanic)
395	anii domniei lui Iustinian I
1453	cucerirea Constantinopolului de către turcii-otomani.
Căderea imperiului Bizantin

§ 6. Apariția islamului și Califatul arab

Arătați pe harta lumii Asia și Peninsula Arabică. Care erau ocupațiile de bază ale popoarelor nomade? Care animal este denumit „corabie a deșertului”? De ce?

1. ARABII ȘI APARIȚIA ISLAMULUI

Arabii sunt un popor semit, care s-a stabilit cu mii de ani în urmă în Peninsula Arabică. Potrivit legendelor, personajul biblic Avraam avea un fiu pe numele Isac, de la care provin evreii, precum și pe Ismael, de la care își trag originile arabii (cuvântul „arabi” înseamnă *uscat, uscăcios, de pustiu*). În zilele noastre numărul arabilor este de peste 430 milioane persoane. 90 % dintre ei împărtășesc islamul.

Peninsula Arabică este o veche regiune a comerțului internațional. În toate timpurile ea era străbătută de importante rute comerciale. Caravanele transportau mirodenii și țesături din sudul Arabiei; sclavi și fildeș – din Africa; arme, cereale și uleiuri vegetale – din Siria; mătase – din China; perle – de pe țărmul Golfului Persic.

Sosirea caravanei pentru comerț
(tablou realizat de pictorul Edwin Lord Weeks)

Fiecare trib al arabilor se închina divinităților proprii. Exista și credința în existența unei divinități supreme – Allah.

Comerțul arabilor cu țările vecine a favorizat pătrunderea în Arabia a iudaismului și creștinismului. Sub influența acestor religii, în mijlocul arabilor a apărut învățătura care recunoștea un singur Dumnezeu.

Noua religie monoteistă – **islamul** a contribuit la unificarea triburilor arabe.

Este important să memorizăm!

Islam (din arabă – *supunere în fața lui Dumnezeu*) – denumire dată religiei monoteiste întemeiate de profetul Mahomed. Adepții islamului sunt musulmanii. În prezent, numărul total al adepților acestei religii în lume variază între 1,1 și 1,8 miliarde de oameni, ceea ce plasează islamul pe locul doi după creștinism.

Coran (din arabă – *ceea ce se citește și se pronunță*) – carte sacră a musulmanilor. Conținutul Coranului îl constituie profețiile lui Mahomed.

Întemeietorul religiei islamice, Mahomed, a început s-o propovăduiască prin anul **610**. Mahomed afirma că nu există alți Dumnezei în afară de Atotputernicul și unicul Dumnezeu, Allah, iar pe sine se numea trimis al lui Dumnezeu – un profet al Lui. În predicile sale timpurii, Mahomed îi condamna pe cei ce adunau necinstit bogății. El îi chema pe toți să-i ajute pe cei săraci, pe orfani și pe văduve, precum și să-i răscumpere și să-i elibereze pe sclavi.

Arabii nu le impuneau altora credința lor, aveau o atitudine tolerantă față de oamenii de altă credință, în special, față de iudei și creștini, pe care-i numeau „popoare din scrierile sacre”.

Fișa „Ideile principale ale islamului”

<https://cutt.ly/Fol4Ksf>

2. UNIFICAREA ARABILOR

La început, în orașul Mecca erau puțini adepți ai islamului – aristocrația locală nu dorea să-și piardă propria religie (păgânismul), care a întărit legăturile orașului cu triburile arabe. De aceea adepții islamului erau persecutați. În anul **622** Mahomed împreună cu adepții săi s-a mutat în oaza vecină, care a fost numită mai târziu în cinstea lui – **Medina** – orașul Profetului. Aici a fost construită prima **moschee** (templu musulman), au fost elaborate bazele învățaturii musulmane. Arabii au numit acest eveniment **Hegira** (din arabă – *migrație*). De la anul Hegirei este calculat începutul erei musulmane.

În anul 630 aristocrația din Mecca l-a recunoscut pe Mahomed. Majoritatea triburilor arabe au primit islamul. Rezistența celor nesupuși a fost înăbușită de detașamentele armate. Mecca, la fel ca orașul Medina, a devenit „oraș sfânt al tuturor musulmanilor”. În Mecca se află cel mai sfânt loc al musulmanilor – **sanctuarul Kaaba** (în traducere din arabă înseamnă „cub”).

Astfel a avut loc unificarea arabilor. Mahomed a devenit conducător al statului arab și lider al

tuturor musulmanilor. La moartea lui Mahomed arabii stăpâneau o mare parte din teritoriile Arabiei.

Secvența video „Ce se află în interiorul sanctuarului Kaaba” (durata 01 min 01 sec.)

<https://cutt.ly/stmTcQF>

Sanctuarul Kaaba – principalul loc sfânt al islamului (aspect exterior, fotografie modernă)

3. CUCERIRILE ȘI CALIFATELE ARABE

Aționăm: însărcinări practice

Prelucrați textul din manual și trasați etapele principale în dezvoltarea califatului arab. În timpul activității alcătuiți în caiet un tabel cronologic concis.

Data	Denumirea perioadei/Evenimentul	Trăsăturile caracteristice ale perioadei

Scopul lui Mohamed și al adepților săi era extinderea islamului și dominației arabilor în lume. De aceea în curând a început epoca cuceririlor arabe. Primii 30 de ani de la moartea prorocului în anul 632, statul arab a fost condus consecutiv de patru adepți ai lui Mahomed – califii Abu Bakr, Omar, Osman și Ali.

Este important să memorizăm!

Califat – stat arabo-musulman teocratic (în care puterea laică aparține clerului) ce a apărut ca urmare a cuceririlor arabe din secolele VIII-IX și a fost condus de către califi (persoane numite de profetul Mahomed).

Succesele militare ale primei dinastii de la guvernarea califatului – Omeiadă (a condus între **anii 661–750**) – se datorează, în primul rând, poziției pasive a popoarelor subjugate față de cuceritori. Locuitorii Bizanțului spuneau: „*Dumnezeul răzbnării i-a trimis pe arabi să ne elibereze de cruzimea romeilor*”. La răspândirea islamului între popoarele subjugate a contribuit și politica fiscală a califatului: toți cei care nu erau arabi trebuiau să plătească o taxă pe pământ în valoare de $\frac{1}{3}$ sau $\frac{2}{3}$ de la recoltă – sub formă de produse sau bani. Musulmanii plăteau mai puține taxe decât nemusulmanii. Acest lucru i-a făcut pe mulți locuitori ai țărilor cotropite să primească islamul.

Următoarea dinastie de la guvernarea califatului – Abbasizii, care-și are începuturile de la Abbas (un unchi al lui Mahomed) și care a condus califatul între **anii 750–945, 1124–1258**, se bazau pe sprijinul aristocrației din țările cotropite. *Domnia abbasizilor a fost o perioadă de apogeu al puterii statului și o „epocă de aur” pentru cultura arabă*. De la sfârșitul secolului IX ei au început să piardă treptat din teritorii. La începutul secolului XIII abbasizii țineau sub control doar o zonă nu prea mare din jurul Bagdadului. Dar și acest stat a fost distrus până la temelii în timpul invaziei mongole de la 1258.

Arabii au jucat un rol esențial în ceea ce privește îmbinarea realizărilor culturii romane vechi, ale grecilor și altor popoare. Arabii au împrumutat *sistemul zecimal de calculare* din India (de aceea cifrele indiene le numim „arabe”).

Ei au introdus noțiunea de „algebră”, folosită pentru prima dată de către matematicianul din Asia Mijlocie, **Al-Khwarizmi** (780–847).

Unul dintre medicii cu renume din lume a fost **Ibn Sina Abu Ali** (anii de viață 980–1037), a cărui lucrare „Canonul științei medicale” a fost o carte fundamentală pentru medicii din Europa și Orient în perioada evului Mediu.

Arabii au atins o înaltă măiestrie *în arta ornamentului*.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOVEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

♦ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Cu ajutorul materialului din paragraf alcătuieți scara cronologică a istoriei arabilor.
2. Care au fost premisele apariției islamului?
3. Numiți obligațiile unui musulman conform învățăturilor lui Mahomed.
4. Care țări au fost cucerite de către arabi?
5. Verificați cum ați însușit materialul cu ajutorul integralei-online:

„Califatul arab”

<https://cutt.ly/ltmPFx3>

♦ Discutăm în grup

1. Explicați cauzele succeselor militare ale arabilor.
2. Determinați prin ce se deosebea puterea califului de cea a regilor barbari sau a împăraților bizantini. Numiți trăsăturile comune.

♦ Gândesc creativ

1. Comparați învățăturile creștină și musulmană: aflați care sunt trăsăturile comune și deosebirile. În caz de necesitate folosiți codul QR indicat în text.
2. Pregătiți o prezentare pe tema: „Arabii – întemeietori ai cartografiei în Evul Mediu”.
3. Îndepliniți proiectul creativ (prezentare, expoziție-foto) „Realizările culturale ale civilizației arabe din perioada medievală”.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

610	începutul propovăduirii islamului
622	Hegira – mutarea lui Mahomed și a adepților săi la Medina
661–750	califatul Omeiazilor
750–945,	
1124–1258	califatul Abbasizilor

Lucrare practică. Influența primelor imperii medievale asupra istoriei europene

1. STABILIM CARACTERUL SINCRONIC AL EVENIMENTELOR ISTORICE

Începeți alcătuirea tabelului cronologic sincronizat „Lumea în perioada medievală”. Pentru a îndeplini însărcinarea folosiți datele din manualele de Istorie Universală și Istorie a Ucrainei. Continuați această activitate pe tot parcursul anului de învățământ.

Lumea în perioada medievală		
Evenimente din Europa	Evenimentele din Orient	Evenimentele din Ucraina
Evl Mediu Timpuriu		
Evl Mediu Matur („Înalt”)		
Evl Mediu Târziu		

2. PRIMELE STATE MEDIEVALE ÎN LIMBAJUL DOCUMENTELOR

1. Citiți fragmentele din izvoarele medievale.
2. În istoria căror state se încadrează izvoarele prezentate?
3. În care stat a avut loc evenimentul istoric oglindit în fiecare dintre ele?
4. Alcătuiți câte două întrebări la fiecare izvor istoric.

Izvorul I

A vorbit Mahomed către dâșii: „Allah m-a trimis la voi, mi-a dăruit o carte (Coranul) și mi-a ordonat să fiu pentru voi un propovăduitor și să vă avertizez. Dacă veți primi de la mine ceea ce v-am adus, aceasta va fi pentru voi o fericire în această viață și în cea următoare. Dacă mă veți respinge, voi răbda de dragul cauzei lui Allah până când Allah nu va deveni judecător între mine și voi...”

Izvorul II

Revenind după o lipsă îndelungată, Carol a dat dispoziție să vină la el băieții pe care i-a încredințat învățătorului Klement, și să-i prezinte scrisorile și versurile lor. Copiii din păturile mijlocii și inferioare i-au adus creații îndulcite cu toate condimentele înțelepciunii, în timp ce copiii aristocraților i-au prezentat niște lucrări lipsite de sens.

Și atunci înțeleptul Carol i-a evidențiat pe acei ce au muncit bine și s-a adresat către ei cu următoarele cuvinte: „Vă sunt deosebit de recunoscător pentru că ați încercat, în măsura puterilor voastre, să îndepliniți ordinul meu tot pentru folosul vostru. Străduiți-vă să atingeți perfecțiunea și vă voi oferi episcopate și

mănăstiri minunate, întotdeauna veți arăta în ochii mei oameni demni de tot respectul”.

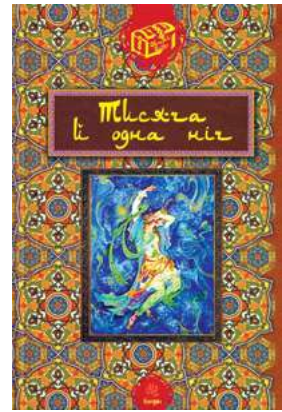
Întorcându-și apoi fața plină de mare dojană către cei ce ședeau în partea stângă, Carol le-a aruncat cuvinte de ocară: „Voi, fii de aristocrați, voi, frumoșii dezmiertați. Ați contat pe originea și veniturile voastre. Ați neglijat dispoziția mea și, totodată gloria voastră. Dacă nu veți compensa imediat indolența voastră anterioară prin străduință neobosită, puteți să nu așteptați niciun fel de milă din partea lui Carol”.

Izvorul III

A izbucnit brusc o revoltă în rândul poporului, care, deasupra oricăror așteptări, s-a dovedit a fi foarte importantă și s-a transformat într-un mare rău pentru popor și senat. Orașul a fost incendiat de parcă i-ar fi aparținut inamicului. Catedrala Sofia, băile și palatul regal au fost mistuite de flăcări. Tot atunci au ars multe case ale oamenilor și multe bogății. Rebelii își trimiteau unul altuia semn cu cuvântul „Învinge”. Din această cauză răscoala este cunoscută și până acum sub numele de „Nika”.

3. INFLUENȚA PRIMELOR CALIFATE ARABE ASUPRA CONSTITUIRII EUROPEI MEDIEVALE

Eroul poveștilor „O mie și una de noți” – liderul Orientului musulman, califul din Bagdad, Harun al-Rashid, a fost un contemporan al lui Carol cel Mare. El își trimitea solii la regele francilor, căutând prietenie și sprijin.

Ediția ucraineană a poveștilor „O mie și una de noți”. Anul 2011

Să cugetăm!

În secolele VII-VIII armatele arabice au adus în califat biblioteci întregi de pe teritoriile cucerite din Persia până în Spania. Atunci când în Evul Mediu, în Occident s-au pierdut multe lucrări ale filozofilor și matematicienilor din Grecia antică, o parte din lucrări s-au păstrat în traducere arabă. Datorită arabilor, creațiile clasicilor din Grecia antică: Arhimede, Euclid, Ptolemeu au devenit cunoscute în Europa Occidentală.

De ce, după părerea voastră, în perioada Evului Mediu limba arabă era numită adeseori „latina Occidentului”?

Alcătuți un puzzle-online pe tema:
„Cultura imperiilor medievale”
<https://cutt.ly/WtmPFMG>

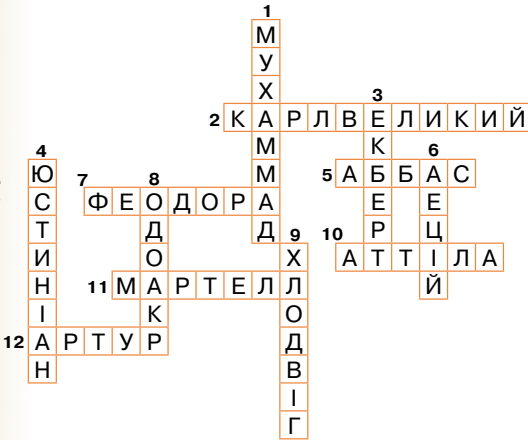

§ 8. Lecție de generalizare la capitolul I „Primele state medievale”

1. EPIGRAMA INVERSĂ

În perioada Evului Mediu Timpuriu, un rol important în istorie l-au jucat personalitățile istorice remarcabile. Amintiți-vă care a fost rolul eroilor „epigramei inverse” în istoria popoarelor lor sau chiar a lumii întregi.

Formulați întrebările pentru epigramă în așa fel, încât ele să fie laconice și să detalieze contribuția principală a eroului în istorie. Întrebarea va trebui să conțină neapărat denumirea statului sau a țării pe care o „reprezintă” eroul. În caz de necesitate vă puteți folosi de surse suplimentare de informații. Puneți-le întrebări colegilor de clasă.

2. NOURAȘII CU SECRET

1. Descifrați „nourașii cu secret”.

- Clarificați despre care pagină a istoriei primelor state medievale povestește fiecare dintre ei și dați-le o denumire.
- Aveți grijă ca în noureșe să nu fie cuvinte de prisos, găsiți-le și argumentați-vă părerea.

2. Lucrați creativ în grup

- Creați un astfel de noureș pentru istoria statului pe care nu au alcătuit-o autorii manualului. Pentru îndeplinirea însărcinării respective puteți folosi serviciile online.

- Alcătuiți împreună cu colegii de clasă o povestire interesantă cu ajutorul cuvintelor incluse în nourăși. După dorință, încercați să realizați o relatare ilustrată sau să jucați o scenetă teatralizată.
- Prezentați rezultatele muncii în clasă.

3. MONEDELE VORBESC DESPRE ISTORIE

Examinați cu atenție monedele. Care dintre ele au fost bătute pe timpul lui Carol cel Mare și care – pe timpul lui Iustinian I? Ce fel de informații pot obține istoricii studiind monedele? Cum se numește știința care studiază monedele?

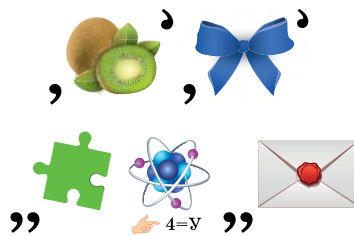

4. LABORATORUL DE CERCETĂRI

Imaginați-vă că faceți parte dintr-un grup de cercetători și că ați descoperit un monument istoric. Voi trebuie să le prezentați colegilor din comunitatea științifică rezultatele cercetărilor efectuate. Alcătuiți o descriere a monumentului folosind cunoștințele acumulate la lecțiile precedente și izvoarele de informații suplimentare (*folosiți fișa „Cum să studiem un monument istoric”, inclusă în resursa-internet la acest manual*).

Atenție! Dacă este necesar, folosiți rebusul.

5. CE ȘTIM DIN ACEASTĂ TEMĂ

Verificați cum ați însușit materialul la această temă cu ajutorul testelor-online. Pentru a îndeplini însărcinarea accesați site-ul

<https://cutt.ly/DtmTH0G>

sau folosiți-vă de smartphone.

Vă dorim succes și rezultate bune!

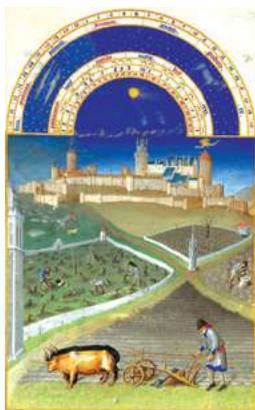
Capitolul II

LUMEA MEDIEVALĂ A EUROPEI OCCIDENTALE

Legătura dintre om și natură. Migrarea populației. Colonizarea internă și militară

Lucrări agricole

Amintiți-vă din cursul de istorie a Lumii antice care au fost căile de migrare și strămutare a oamenilor primitivi. Cum influența natura asupra vieții și activității oamenilor? Când a avut loc marea Migrație a Popoarelor? Care au fost cauzele ei? Amintiți-vă semnificația noțiunii de „migrație”.

1. OMUL ȘI NATURA

Din cele mai vechi timpuri viața omului a depins de natură. Așa a fost și în perioada medievală. **Clima, natura din jur determină modul de viață al omului, ocupațiile și uneltele de muncă, îmbrăcămintea și hrana, locuința, tradițiile, timpul liber. Clima influențează chiar și caracterul uman.**

În Europa, în perioada Evului Mediu, clima se schimba foarte des. Răcirea i-a silit pe oameni să se strămute și a fost unul din factorii principali ai Marii Migrații a Popoarelor. Încălzirea ulterioară a influențat din nou asupra vieții și ocupațiilor oamenilor. Atunci, de exemplu, pe insulele britanice creștea vița de vie. În secolele XIII-XVII clima a devenit iarăși mai rece.

De landșaft depinde aspectul orașelor și orașelelor, podurilor și căilor rutiere. În multe privințe el determină și ocupațiile oamenilor. Pe câmpiile din apropierea apelor se dezvoltă agricultura, în stepele mai uscate – creșterea animalelor. În spațiile stepelor o mare valoare pentru oameni aveau caii, care îi asigurau cu hrană și posibilitatea de a se deplasa. În locurile montane se pășteau caprele și oile, se cultiva vița de vie.

Păscutul porcilor în pădure
(miniaturi gotice ale fraților
Limburg, sec. XV)

Cetățile și orașele din jurul lor erau situate pe deal, în apropiere de resursele de apă. Râurile și lacurile erau, de felul lor, obstacole naturale ce îi apărau pe oameni de atacurile dușmanilor. Acestea aveau o mare importanță și pentru comerț – în Evul Mediu pe râuri și mări treceau principalele drumuri comerciale. Mările le deschideau locuitorilor de pe țărm drumul spre țările îndepărtate. De-a lungul râurilor, lacurilor și mărilor oamenii practicau din vechime pescuitul.

Scenă de vânătoare
(miniatură medievală)

Să cugetăm!

În perioada Evului Mediu Timpuriu au fost, în mod practic, pierdute tradițiile agriculturii din timpurile antichității. Gospodăria țăranului se orienta, de regulă, către valorificarea resurselor forestiere. Potrivit celor spuse de istoricul francez Marc Bloch, „pădurea îl însoțea pe om din leagăn până la mormânt”.

Incendiind suprafețe însemnate de pădure, oamenii obțineau loturi de pământ libere îngrășate cu cenușă. Acest tip de agricultură (ce necesita defrișarea și incendierea) dădea recolte mari numai pe parcursul a câțiva ani. După aceasta oamenii treceau în alt loc și din nou ardeau pădurea, tăiau resturile copacilor și arau pământul.

Să cugetăm!

1. Argumentați opinia că pădurea era principala sursă de venit în acele timpuri.
2. Ce consecințe a avut pentru Europa atitudinea barbară, de consumator față de pădure?

Omul medieval se considera stăpânul naturii. Strămoșii noștri erau de părerea că resursele naturii sunt inepuizabile și că ei pot folosi fără milă bogățiile ei.

2. MIGRAREA POPULAȚIEI. COLONIZAREA INTERNĂ

La începutul perioadei Evului Mediu spațiile întinse ale Europei erau încă nepopulate. Treptat, însă, numărul oamenilor creștea și ei au început să populeze Europa. La sfârșitul secolului XI tot mai mulți oameni căutau un destin mai bun. **Europenii au început colonizarea – valorificarea noilor pământuri.**

La început era prioritară **colonizarea internă** – oamenii căutau pământuri libere nevalorificate la periferiile țărilor

europene. Acolo ei tăiau hățișurile de pădure, uscau mlaștinile, le transformau în câmpii roditoare, acolo își amenajau locuințele.

Este important să memorizăm!

Colonizare internă – popularea și valorificarea economică de către oameni a terenurilor libere ale țării lor.

Valorificarea pământurilor era un proces greu, obositor și foarte îndelungat, însă pericolul lipsei de recoltă și al foametei îi făcea pe oameni să recurgă la această muncă. Numai în decursul a câtorva generații familia țăranului putea să transforme un teren neagricol într-o câmpie roditoare.

Țăranul adună recolta
(miniatură medievală)

Proprietarii de pământ înțelegeau că valorificarea noilor terenuri va condiționa o creștere a populației, deoarece atunci mai mulți oameni se vor putea hrăni. De aceea ei îi încurajau pe oameni să valorifice cât mai multe terenuri, uneori eliberându-i chiar de plățile taxelor.

Colonizarea internă, care s-a desfășurat în Europa în secolele XI-XIII, a dat rezultate pozitive însemnate. În această perioadă populația a crescut brusc și la începutul secolului XIV a atins cifra de 75 de milioane (câtre sfârșitul secolului X erau numai 38 de milioane). Se dezvoltă vertiginos agricultura: oamenii au început să folosească noi unelte de muncă, a crescut volumul recoltei, ceea ce le-a permis să uite de cumpliții ani de foamete. S-a schimbat și alimentația: culturile cerealiere au început să înlocuiască treptat darurile pădurii.

Să cugetăm!

Ce i-a silit pe oameni să recurgă la valorificarea noilor terenuri? Ce greutăți întâmpinau ei? Care au fost consecințele pozitive și negative ale procesului de colonizare internă?

3. COLONIZAREA EXTERNĂ

Reducerea suprafețelor de terenuri libere în Europa i-a făcut pe oameni să plece în căutarea acestora peste hotarele țării lor (**colonizarea externă**). Pentru cucerirea unor noi teritorii, ei foloseau adeseori forța militară.

Este important să memorizăm!

Colonizare externă – întemeierea așezărilor peste hotarele țării; acest proces are loc, de regulă, prin metode violente și războaie.

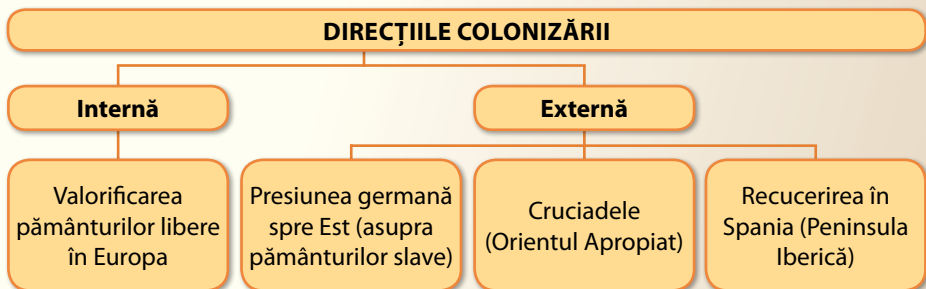
Prima tentativă de colonizare militară au fost **Cruciadele**, despre care veți afla din paragrafele următoare ale acestui manual. În a doua jumătate a secolului XII au început **campaniile cotropitoare ale principilor germani asupra pământurilor populate de slavii polabi**, care trăiau între râurile Elba și Oder. Aproape timp de un veac cavalerii germani au supus „prin foc și sabie” triburile slavilor, pe pământurile cărora apăreau marc-comitate. Principii și episcopii germani construiau aici cetăți bine fortificate și organizau strămutarea pe aceste pământuri a țăranilor din Germania, Olanda, Flandra. Persoanele strămutate beneficiau de facilități și loturi de pământ, angajându-se în schimb să-l susțină pe conte și să plătească un anumit impozit. Treptat, însă, aceștia ajungeau în dependență personală.

Un rol deosebit de important în colonizarea pământurilor slave l-a avut biserica, care nu numai îi binecuvânta pe cotropitori la subjugarea triburilor păgâne, ci lua parte activă la acest proces, întemeind mănăstiri și cucerind noi pământuri.

Încă o direcție a colonizării militare a fost **cea de nord – Scandinavia**. Iar în partea de sud-vest avea loc **Recucerirea: țăranii reacaparau pământurile din Peninsula Iberică cucerite de arabi**. Despre aceasta, de asemenea, va fi vorba în paragrafele următoare ale manualului.

Aționăm: însărcinări practice

Studiați atent schema și reproducerea tabloului de la pag. 44. Ce caracter au avut colonizarea internă și colonizarea externă: pașnic sau războinic? De ce? Care au fost, după părerea voastră, consecințele colonizării?

Sosirea croaților la Adriatică
(tablou realizat de pictorul Oton Ivekovic, începutul secolului XX)

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

♦ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Explicați ce influențe au exercitat natura, clima, landsaftul asupra modului de viață al oamenilor în Europa medievală.
2. Ce înseamnă „migrație”, „colonizare internă”, „colonizare externă”?
3. Când a început procesul colonizării interne în Europa?
4. Numiți cauzele migrației în Europa medievală.
5. Folosind harta-atlas, arătați direcțiile colonizării externe în Europa medievală.
6. Verificați cum ați însușit materialul, cu ajutorul jocului-online:

♦ Discutăm în grup

„Colonizarea internă și externă”

<https://cutt.ly/wtmPGQu>

1. Istoricul francez Jacques Le Goff menționa: „Evl Mediu – aceasta era lumea copacului... Pădurea, alături de produsele pământului, era un material într-atât de prețios, încât a devenit simbolul bunurilor pământești”. Despre care bunuri pământești vorbește istoricul?
2. Care au fost consecințele pozitive și negative ale colonizării externe?

♦ Gândesc creativ

1. Cum credeți, au însușit, oare, oamenii contemporani lecțiile istoriei în ceea ce privește atitudinea față de natură și bogățiile ei? Ce s-a schimbat în această privință din perioada Evului Mediu până acum? Argumentați-vă părerea cu fapte din viața contemporană.
2. Ce schimbări ale climei au loc în zilele noastre? Ce factori naturali le însoțesc? Modelați posibilele consecințe ale schimbării climei pentru istoria de mai departe a omenirii.

§ 10. Societatea medievală și biserica creștină

Amintiți-vă din paragrafele anterioare care grupuri ale populației au deținut rolul de „personaje principale” în perioada Evului Mediu Timpuriu. Ce rol juca religia în istoria Statului Francilor, Bizanțului, Califatului Arab?

1. CELE TREI STĂRI ALE SOCIETĂȚII MEDIEVALE

În societatea medievală, odată cu unificarea țărilor, toată populația s-a transformat în supuși ai principelui, regelui, împăratului. În acea perioadă s-au constituit trei stări sociale. Un model al organizării societății pe stări a fost Franța medievală. **Prima stare era considerat clerul.** În seama lui era pus angajamentul de a se ruga, de a interveni în fața lui Dumnezeu pentru cei păcătoși. **Toți feudații laici făceau parte din cea de-a doua stare – cavalerimea.** Obligația cavalerilor era de a lupta, de a-l apăra pe rege și pe supușii lui de dușmani. Clerul și cavalerii beneficiau de anumite privilegii, ei au fost eliberați de plata taxelor în favoarea regelui.

Restul populației (meșteșugarii, negustorii, țăranii) făceau parte din cea de-a treia stare. Obligația celor ce făceau parte din această stare era să muncească pentru a-i întreține pe cei din păturile superioare.

Reprezentare a stărilor medievale
(miniatură franceză din sec. XIII)

Precizați din care stări ale societății medievale fac parte persoanele redată în această miniatură.

Documentele mărturisesc

Etienne de Fougères (secolul XII) despre cele trei stări

Treaba preotului este să se roage pentru toți,
A cavalerului – pe câmpul de luptă să se bată,
Iar a țăranilor – să muncească.

1. Care trei stări ale societății medievale sunt evidențiate de către autor?
2. Ce angajamente prevede apartenența la o anumită stare socială?

Este important să memorizăm!

Stare socială – grup mare de oameni cu aceleași drepturi și obligații ce se transmit prin moștenire.

Amănunte istorice

Limitele dintre stări nu erau clare. Cavalerul putea să dea o promisiune de călugăr (să fie om sărac, ascultător și niciodată să nu se căsătorească). În cazul dat el devenea cavaler-călugăr. În unele condiții favorabile, un fiu de negustor, după ce obținea studii superioare, putea să nimerescă la curtea regală, iar cu timpul să obțină titlul de conte.

2. SENIORII ȘI VASALII

În perioada fragmentării feudale, feudalii se împărțeau în seniori și vasali. Feudalul înstărit le oferea feudalilor mărunți o parte din pământurile sale cu tot cu țărani drept recompensă pentru serviciul militar. Proprietarul de pământ era considerat **senior (superior)** față de feudalii mărunți, iar cei ce primeau de la el pământ erau **vasalii (supușii)** lui.

Astfel s-a constituit un sistem deosebit al relațiilor sociale din perioada Evului Mediu – **vasalitatea**. Există o regulă, conform căreia, vasalul se supunea numai seniorului său.

Superior al tuturor feudalilor din țară era considerat regele. El era judecător suprem în cazul unor dispute între ei și conducea armata când țara era atacată de dușmani. Regele era senior pentru **duci și conți**. Cu o treaptă mai jos se situau baronii și viconții – vasalii ducilor și conților. Baronii erau seniorii **cavalerilor** – feudalilor mărunți, care nu aveau vasalii lor. Atunci când începea războiul cu o altă țară, regele îi chema în campanie pe duci și conți, iar aceștia apelau la baroni care aducea cu ei detașamente de cavaleri.

Relațiile dintre feudali aminteau de niște scări: pe treptele de sus se situau marii feudali, iar pe treptele de jos – cei mărunți. O astfel de organizare a primit denumirea de **scară feudală**.

Este important să memorizăm!

Feudalism (din lat. feodum – *moșie*) – sistem social de drept în perioada Evului Mediu, care se baza pe dependența reciprocă dintre oameni și marile proprietăți funciare ale feudalilor de care depindeau țărani.

Feudă – pământ (uneori funcție, venituri) pe care-l primea vasalul de la seniorul său pentru serviciu; feuda putea fi transmisă prin moștenire cu condiția continuării serviciului.

Vasalitate – sistem medieval al drepturilor și obligațiilor reciproce ale feudalilor, al dependenței personale a unor feudali (vasalii) de alții (seniorii).

Documentele mărturisesc

Dispoziția contelui Raymond Berengar despre obligațiile vasalului în secolul XIII

Contele poate să ceară ajutor în următoarele cazuri: de fiecare dată când, la chemarea împăratului, merge la el înarmat; de asemenea, atunci când el este consfințit în cavaleri sau în cavaleri este consfințit fiul lui mai mare – viitorul conte; precum și în cazul când este luat ostatic. De asemenea, el poate să ceară câte șase solizi regali de la cel ce are casă particulară în oraș, în cetate sau în sat. El cerea acest ajutor de la cavaleri și de la ceilalți supuși ai săi.

1. Cum descrie contele R. Berengar obligațiile vasalilor?
2. După părerea voastră, vasalii altor conți aveau aceleași obligații?

Nu în toate țările legăturile de vasalitate s-au încetățenit atât de adânc în structura socială a vremii. De exemplu, în Scandinavia și pe pământurile slave ele s-au afirmat târziu și doar parțial.

3. TEMELIILE ECONOMICE ALE PUTERII FEUDALILOR. VIAȚA ȘI CONCEPȚIA DESPRE LUME A ȚĂRANILOR

La începutul secolului al X-lea o mare parte din pământuri în Europa Occidentală aparținea feudalilor. Pe teritoriul fostului sat liber a apărut **conacul feudalului** – mare gospodărie a proprietarului de pământ unde lucrau țăranii dependenți.

În centrul conacului era situată curtea domnească bine îngrijită. Aici se afla casa feudalului sau a administratorului său, depozite pentru păstrarea cerealelor și altor produse, grajdul și saraiul pentru animale, poiata păsărilor și adăpostul pentru câini. De multe ori feudalul avea livada și grădina sa.

Țăranii se uneau în **obști sătești**, care erau dependente de feudal. Obștea gestiona treburile gospodărești. Pentru ca toți țăranii să aibă condiții egale de gospodărire, fiecare dintre ei primea din partea obștii loturi de pământ cu aceeași calitate a solului. În cadrul adunărilor, țăranii decideau când să înceapă secerișul, unde și ce să semene. Fiecare țăran putea să se folosească de păduri și ape.

Obștea se obliga să mențină pacea și ordinea publică pe teritoriul său. De multe ori întreaga obște opunea rezistență feudalului, obștea reducea volumul de muncă în favoarea acestuia.

Arătură: țăranii lucrează lotul lor de pământ (Franța, sec. XV)

Țăranii asigurau produse agricole și obiecte de meșteșugărie nu numai pentru nevoile proprii, ci și pentru stăpânul lor, pentru familia acestuia, pentru slugi și oaspeți. Astfel, *toate cele necesare pentru viața țăranilor și feudalilor se producea în gospodăria lor.*

Nici feudalii, nici țăranii nu cumpărau aproape nimic. Ei se deplasau doar după sare și fier în acele locuri, unde acestea erau extrase, schimbându-le apoi pe produse alimentare. Comerțul nu era dezvoltat, de aceea chiar feudalii dispuneau de bani foarte rar. Așadar, dominantă era **gospodăria naturală**.

Este important să memorizăm!

Gospodărie naturală – tip de gospodărire în condițiile căreia producția este orientată către satisfacerea propriilor necesități și nu spre vânzare; toate cele necesare pentru viață sunt produse în interiorul gospodăriei.

Concepția despre lume a țăranului o forma, în primul rând, biserica. Frecventarea ei era considerată obligație religioasă și morală a unui credincios. Visele și gândurile credincioșilor erau îndreptate spre salvarea sufletului. Toate gândurile omului erau îndreptate către Dumnezeu.

La țăranii s-au format și perfecționat **normele moral-etice**.

Valoarea omului era determinată, mai întâi de toate, de atitudinea acestuia față de muncă. Chiar și nașterea unui copil era privită ca o apariție a unui muncitor sau muncitoare. Deja de la o vârstă fragedă copiii erau antrenați la munci grele. Erau condamnate beția, lenevia, nesinceritatea, furtul, zgârcenia.

4. ROLUL BISERICII ÎN PROCESUL CONSTITUIRII SOCIETĂȚII MEDIEVALE

În Evul mediu biserica a avut o importanță excepțională pentru toate domeniile vieții sociale. Ea își exercita influența asupra conducerii statelor, forma modul de gândire a oamenilor de la acea vreme, era o parte componentă a vieții cotidiene.

Religie dominantă în Europa a devenit creștinismul, care a beneficiat și de o organizație deosebită – biserica.

Este important să memorizăm!

Biserică creștină – 1) lăcaș unde sunt oficiate serviciile divine; 2) comunitate religioasă a creștinilor, organizație religioasă, care are o ierarhie clară; viața bisericii este reglementată de reguli creștine (canoane).

Biserica stabilea nu numai regulile serviciilor divine, ci și normele morale și de comportare ale „bunilor creștini”.

Viața oamenilor era grea, deseori ei trăiau în sărăcie. De aceea, mulți credincioși considerau necesar a-și dedica viața slujirii lui Dumnezeu. Aceștia plecau la mănăstiri, care le acordau asistență medicală, studii, un loc de muncă și adăpost. Mănăstirile încurajau pelerinajele (călătorie ce are drept scop închinarea la sfinții dintr-o anumită religie) și influențau în mod benefic viața oamenilor în cele mai grele perioade. În Europa (la fel ca în Asia) s-au intensificat tradițiile monahismului, care cereau respectarea unor reguli stricte și a unui mod de viață simplu.

Documentele mărturisesc

Din statutul sfântului Benedict de Nursia despre viața călugărilor în secolul VI

Deosebit de ferm trebuie dezrădăcinată din mănăstiri setea de stăpânire... nimeni dintre frați nu mai are în stăpânirea sa nici trupul său și nici voința sa... consider că va fi suficient să se propună două feluri de mâncare la toate trapezurile... Toți trebuie să se abțină de la carnea de animale, în afară... de cei bolnavi... Mănăstirea trebuie organizată în așa fel, încât toate cele necesare... să se afle în curtea mănăstirii, astfel încât călugării să nu trebuiască să se plimbe în afara ei, deoarece aceasta nu este chiar benefic pentru sufletele lor.

1. Prin ce se explică astfel de reguli de viață ale călugărilor?
2. De ce trebuie mănăstirea să aibă pământurile și gospodăria sa?

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Dați explicația noțiunilor „stare socială”, „feudalism”. Numiți cele trei stări ale societății medievale.
2. Ce rol juca obștea sătească în viața țăranilor?
3. Cum se numea organizația religioasă a creștinilor? Apreciați rolul ei în procesul constituirii societății medievale.
4. Verificați cum ați înșușit materialul, cu ajutorul victoriei-online:

◆ Discutăm în grup

„Societatea medievală”
<https://cutt.ly/wtmPKKJ>

1. Cum înțelegeți expresia „Vasalul vasalului meu nu este vasalul meu”?
2. Care fapte vorbesc despre faptul că în Evul Mediu era dominantă gospodăria naturală?

◆ Gândesc creativ

Folosind materialele din manual și alte surse de informații, pregătiți o relatare sau o prezentare pe una dintre următoarele teme: „O zi obișnuită a țăranului din Europa medievală”, „Lumea spirituală a țăranului în epoca Evului Mediu”.

Lecție practică Cetatea. Tradițiile cavalerești. Viața țăranilor

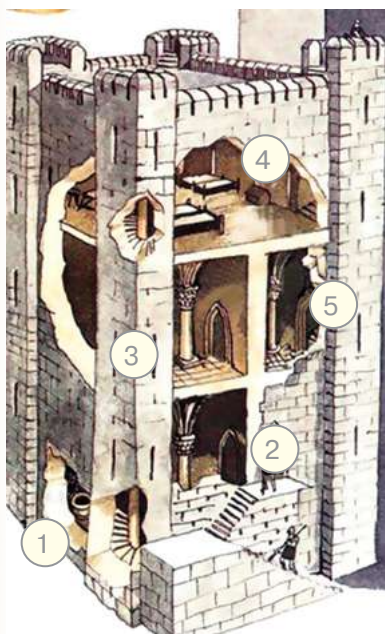
Folosind textul din manual și ilustrațiile, discutați în perechi despre aspectul exterior al castelului. Cugetați de ce cu timpul castelurile s-au transformat în grandioase edificii de apărare. Pregătiți o relatare/înscenare pe tema: „Viața într-un castel medieval” și prezentați-o clasei.

1. CASTELUL

În centrul moșiei era situat **castelul feudalului**. Acesta era pentru el locuință și cetate de apărare în fața cotropitorilor și a țăranilor răsculați. La început, castelurile erau construite din lemn, iar mai târziu – din piatră. De cele mai multe ori castelul era înălțat pe deal sau pe un munte înalt.

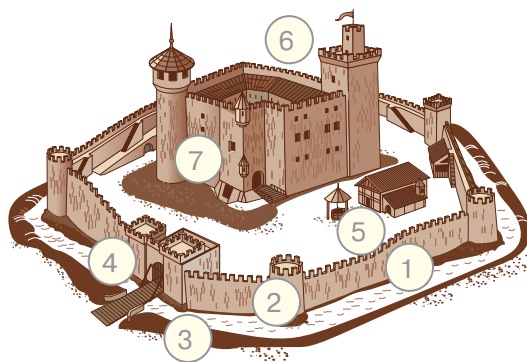
El era înconjurat de un șanț larg umplut cu apă. Uneori castelul era construit pe o insulă în mijlocul râului sau lacului. Peste șanț era construit un pod mobil. În cazul năvălirii dușmanilor el era ridicat cu ajutorul lanțurilor.

Garda supraveghea în permanență locurile din turnul de deasupra porții. Și atunci când observa dușmanul din depărtare trăgea semnalul de alarmă. Soldații se grăbeau să-și ocupe pozițiile pe ziduri și turnuri.

Donjon. Schemă tipică de amenajare interioară:

- 1 – depozitul, fântâna, temnița;
- 2 – capela și camera gardienilor;
- 3 – sala mare; 4 – dormitorul; 5 – camerele

- 1 – zidul de apărare; 2 – turnul;
- 3 – șanțul cu apă; 4 – porțile; 5 – curtea interioară;
- 6 – donjonul; 7 – camerele de locuit

Pentru a pătrunde în locuința feudalului, cei sosiți trebuiau să depășească multe obstacole. Inamicul trebuia să treacă peste șanț și, într-un loc deschis, să se apropie de pereți, iar apoi să urce pe niște scări de asalt și să spargă cu ajutorul berbecului (un fel de mașină de

asediu) poarta din stejar căptușită cu fier. În continuare, dușmanii erau nevoiți să asalteze cel de-al doilea zid, mult mai înalt.

Deasupra tuturor construcțiilor castelului se înălța turnul principal – **donjonul**. În el, feudalul împreună cu soldații și slugile sale putea să supraviețuiască asediului chiar dacă celelalte fortificații erau cucerite. În interiorul turnului se aflau camerele, situate una deasupra celeilalte, în care feudalul locuia cu familia sa.

Singura ușă din fier ce ducea în turn, era situată la o înălțime mare. Atunci când dușmanul spărgea această ușă, el se vedea nevoit să lupte pentru fiecare nivel. Pe scările de asediu el era nevoit să urce prin trape ce se închideau cu ajutorul unor plite grele din piatră. Prin pereții largi erau scări înguste pe care proprietarul donjonului, împreună cu familia, putea să coboare în trecerea subterană ce ducea spre râu sau în pădure.

Castelul Leeds, Anglia (fotografie modernă)

Arătați și numiți elementele principale ale castelului din fotografie.

2. TRADIȚIILE CAVALEREȘTI

Aționăm: însărcinări practice

Cu ajutorul surselor suplimentare de informații aflați numele legendarilor cavaleri medievali și pregătiți o prezentare despre faptele din viața lor (alegeți forma de sine stătător: relateare, eseu, prezentare cu ajutorul tehnologiilor computerizate, album de fotografii).

Toată viața unui cavaler era legată de treburile militare. O importantă tradiție pentru cavaleri era organizarea **turnirurilor cavalești**. Aceste competiții erau organizate de regi și de feudalii mai înstăriți. Aristocrații, judecătorii și damele (soțiile aristocraților) ședeau în tribune. Oamenii simpli se îngrămădeau în spatele barierei de lemn din jurul arenei.

Vestitorii speciali – erolzii, anunțau numele cavalerilor ce participau la lupte. Participanții la turnir, îmbrăcați în armură de luptă, se îndepărtau în direcții opuse ale arenei. La semnalul arbitrilor ei se avântau pe cai unul în întâmpinarea celuilalt. Cu o lance de turnir cavalerul încerca să-l dea jos din șaua pe rivalul său. Uneori competițiile se încheiau cu accidentarea sau cu moartea unuia dintre participanți.

Regele Rene pleacă la turnir
(miniatură a descrierii poetice a competițiilor
din orașul Saumur, Franța, anii 1740–1480)

Stema lui Geoffroy Plantagenet, conte de Anjou. Prima stemă din Europa confirmată în documente, anul 1127

Și în Ucraina contemporană putem pătrunde în atmosfera culturii cavalerilor medievali. Vizionați secvența video despre festivalul „Luceskul medieval” din orașul Luțk. (durata 3 min. 48 sec.)
<https://cutt.ly/XtmTb9q>

Îvingătorul primea în calitate de distincție calul și armura rivalului său. La sfârșitul turnirului erau organizate competiții între două detașamente de cavaleri.

Turnirurile au răspândit moda de folosire de către cavaleri a semnelor familiei – **stema**, pe care era scrisă și **deviza**. Ele erau

scrise pe scuturi, armuri, steaguri și chiar pe învelitorile pentru cai. Astfel cavalerii își demonstau apartenența la o familie de nobili.

În Evul Mediu au fost elaborate reguli deosebite ale **onoarei cavalești**: de a săvârși fapte eroice, de a lupta cu dușmanii creștine, de a-i apăra pe cei slabi și năpăstuiți, mai ales, pe văduve și orfani.

Tot atunci a apărut un gen de creație original – *literatura cavalească*. În operele consacrate cavalerilor era glorificat curajul, vitejia, indiferența în fața morții. Poezia cavalească lirică proslăvea slujirea „pentru femeia inimii”, de dragul căreia cavalerul era gata de orice fapte. Unul dintre poeții renumiți a fost Walther von der Vogelweide. Eroină a majorității cântecelor sale era fata simplă cu sentimentele ei sincere și curate. În același timp, poetul se arăta întristat de conflictele fratricide și de certurile ce dominau în imperiu.

LITERATURA CAVALEREASCĂ

POEMELE EROICE
Celebrarea faptelor
cavalerilor – apărători ai
pământului natal.
 „Cântecul lui Roland”
 (Franța);
 „Cântecul Nibelungilor”
 (Germania)

POEZIA CAVALEREASCĂ
În care este cântată Femeia
Frumoasă și faptele
săvârșite de dragul ei
 Poezia trubadurilor
 (Franța);
 Poezia minnesingerilor
 (Germania)

ROMANE CAVALEREȘTI
Istoria din viața și despre
faptele cavalerilor
 „Despre regele Arthur”
 (Chretien de Troyes);
 „Despre Tristan și Isolda”
 (Gottfried von Strasburg)

Cântecul lui Roland (fragment)

(Traducere de Vadym și Ninela Pașcenko) –
 traducere juxtaliniară

Bătălia-i inevitabilă, s-a gândit Roland
 Mai rău decât leul și leopardul s-a făcut
 Chemata-i el pe franci, grăi către-Olivier:
 „Prietene al meu, nu spune niciodată așa!”
 Încredințatu-ne-a împăratul acești franci viteji,
 i-a strâns pe cei mai buni, vreo 20 de mii
 El știe că lași aici nu vei găsi.
 Pentru seniorul nostru face să-ndurăm
 Frigul năprasnic și arșița precară,
 Noi sânge vom vărsa și trupul îl vom pune,
 Deci dați cu sulița, cu sabia-i voi doborî,
 cu darul lui Carol, faimoasa Durendal,
 De voi muri și-o va lua cineva
 Să spună dar: „E sabia unui nobil vasal!”

Roland primește sabia Durendal
 din mâinile lui Carol cel Mare
 (miniatură medievală)

Să cugetăm!

Ce virtuți cavaleriești sunt preamărite în poemul „Cântecul lui Roland”? Cum sunt oglindite în poem relațiile dintre seniori și vasali?

3. VIAȚA ȚĂRANILOR

Analizând documentul istoric și textul, comparați viața țăranilor cu cea a cavalerilor. Alcătuiți o listă din zece diferențe existente între viața țăranilor și viața cavalerilor medievali.

Documentele mărturisesc

Obligațiile țăranilor

Wolfhard este un om dependent, iar soția lui este liberă și o cheamă Ermoara. Ei au trei copii. Omul are un lot de pământ ce se compune dintr-o mică suprafață arabilă, vie și o câmpie mică. El este obligat să plătească taxa militară pentru că-și paște animalele pe câmpia mănăstirii, încă trei măsuri și un porc. Pentru pământul său el este obligat să are și câmpul domnesc. Este obligat să adune pâinea de pe câmp, să taie pădurea, să transporte pâinea și pădurea la curtea domnească și să lucreze la această curte cât i se va ordona. În afară de aceasta, el este obligat să-i dea domnului în fiecare an câte trei găini și 15 ouă. Dacă i se va ordona să aducă vin, el va fi obligat să facă acest lucru. Și pe câmpie să cosească fânul.

1. Care erau obligațiile de bază ale țăranului?
2. Care sunt trăsăturile comune și deosebiriile dintre țăranul medieval și un sclav din vremurile Romei antice?

Casele țăărănești erau, în mare parte, din lemn, iar acoperișurile – din paie. Se întâlneau case cu carcase din lemn și unse cu lut. În sudul Europei casele țăărănești erau construite din piatră. Țăranii cei mai săraci se adăposteau în colibe. Casa unui țăran era compusă din două camere și un cerdac, unde uneori era depozitat fânul. Ușa era la intrarea în singura cameră de locuit, cealaltă fiind folosită în calitate de cămară. Casele țăranilor nu aveau geamuri, de aceea în ele domnea permanent întunericul. Majoritatea caselor erau fără hogoag și se încălzeau cu ajutorul focului deschis și a fumului. De multe ori sub același acoperiș împreună cu oamenii iernau și animalele.

„Cele trei stări
ale societății medievale”
<https://cutt.ly/ytmPKYS>

„Castelul medieval”
<https://cutt.ly/vtmPK2F>

§ 12. Orașul medieval. Meșteșugurile și breslele

Amintiți-vă unde și când au apărut cele mai vechi orașe? Care a fost soarta orașelor Imperiului Roman de Apus după cucerirea lor de către triburile barbare? Care erau ocupațiile locuitorilor orașelor?

1. APARIȚIA ORAȘELOR MEDIEVALE

Apariția noilor orașe și reconstrucția celor vechi în Europa Occidentală în secolele X-XI a contribuit la dezvoltarea economiei. A crescut producerea cerealelor, se dezvolta pomicultura și viticultura. A apărut surplusul de produse agricole, care puteau fi schimbate pe obiecte meșteșugărești. Creștea măiestria meșteșugarilor de la sate. Pentru a-și realiza producția, meșteșugarii părăseau satele și se concentrau la intersecția rutelor importante, lângă marile casteluri, puncte de trecere, poduri și trecători montane. Treptat aceste așezări se transformau în orașe.

Amănunte istorice

Construcția orașelor. Străzile și piețele urbane

Străzile erau înguste ca niște crăpături. Lărgimea străzilor principale era de 7–8 m, iar a celor obișnuite de 2,5–3 m. În Bruxelles una dintre străzi se numea „Strada unui singur om”, deoarece doi oameni nu putea să treacă în același timp. Cea mai îngustă stradă din lume se află în orașul german Reutlingen și se numește Spreuerhofstrase. Cea mai mare lărgime a ei este de 50 cm, iar partea cea mai îngustă nu depășește 31 cm.

În orașele ucrainene, care au fost construite în timpurile cele mai vechi și în epoca Evului Mediu, cea mai îngustă este considerată strada Vuzika din Lviv. Lărgimea ei este de numai trei metri.

Cea mai îngustă
stradă din lume

Singurul spațiu larg din oraș era Piața Bazarului. Tot aici puteau fi văzute fântâni arteziene și sediul primăriei. Partea de sus a acestui edificiu era înfrumusețată de un turn și un ceasornic mare. Dangățul lui putea prevesti vreun rău, incendiu sau invazia dușmanului. La sediul primăriei se afla visteria orașenească, închisoarea și atelierul de producere a armelor.

Primăria din orașul Kezmarok (Slovacia) (fotografie modernă)

Primăria din orașul Kamianetți-Podilskyi (Ucraina) (fotografie modernă)

Universul Ucrainean

Aflați în care orașe ucrainene, care au o istorie medievală, Piața centrală poartă denumirea de „Piața Bazarului” sau „Piața Primăriei”.

2. LOCUITORII ORAȘULUI. MEȘTEȘUGARII

Majoritatea populației de la orașe o constituiau **meșteșugarii**, care aveau un rol însemnat în viața urbană. Ei fabricau produse la comandă sau pentru vânzare.

Atelierul meșteșugarului era situat la primul nivel al casei sale. Lucrătorul principal în el era **meșteșugarul-meșter** – proprietarul atelierului, instrumentelor și utilajului. Atelierul servea și ca prăvălie în care erau vândute produsele fabricate.

Meșteșugarul era ajutat de **ucenici și calfe**. Ucenicii făceau munci auxiliare și astfel, timp de doi-opt ani însușeau meseria. Specialitatea părintelui-meșteșugar era moștenită deseori de fiul acestuia, care lucra alături de el din fragedă copilărie. Calfă era numit muncitorul care a însușit meseria. Pentru munca sa el era plătit, locuia în casa meșterului, mânca la masa acestuia, se afla sub supravegherea lui permanentă. Adunând suma necesară de bani, calfa putea să-și deschidă propria afacere și să devină meșter. Pentru aceasta, însă, el trebuia să producă pe banii săi o *capodoperă* – cel mai bun model al produsului său. Aceasta însemna susținerea cu succes a examenului.

Să cugetăm!

Aflați ce numim capodoperă în zilele noastre. Este, oare, identică semnificația actuală a acestui cuvânt cu cea din Evul Mediu?

Croitori

Armurieri

Miner de aur

(miniaturi medievale)

3. APARIȚIA BRESLELOR

Meșterii tindeau să atragă în oraș cât mai mulți cumpărători și astfel să se protejeze de concurența meșteșugarilor de la sate. Numai în comun ei puteau face față presiunii din partea feudalilor. Deci, meșteșugarii aveau multe interese comune. De aceea, *meșterii-meșteșugari de o anumită specialitate, care locuiau în același oraș, se uneau în asociații numite bresle*. Deseori ei se stabileau în apropiere unii de alții, întemeind străzi întregi.

În cadrul adunărilor generale, meșterii încuviințau statutul – reguli obligatorii pentru toți membrii breslei. Potrivit acestui statut, toți meșterii erau obligați să fabrice lucruri după un anumit model, să aibă un anumit număr de mașini, ucenici și calfe; era interzisă ademenirea clienților și a cumpărătorilor. Regulile breslei erau aprobate pentru ca unii meșteșugari să nu se îmbogățească mai mult decât ceilalți.

Este important să memorizăm!

Breslă – asociație a meșterilor de aceeași profesie.

Timp îndelungat breslele au favorizat dezvoltarea meșteșugurilor. Apăreau noi specializări meșteșugărești. În secolul XIII, de exemplu, la Paris erau 100 de bresle, iar în secolul XIV – deja 350.

Însă breslele împiedicau trecerea calfelor în categoria meșterilor. De aceea calfele se uneau în asociații numite **frății**, pentru a lupta împotriva meșterilor.

Documentele mărturisesc

Din statutul breslei țesătorilor parizieni

Fiecare țesător de lână din Paris poate să aibă în casă două războaie de țesut mai largi și unul îngust.

Fiecare țesător de lână poate să aibă în casă numai un singur ucenic, însă pentru nu mai puțin de patru ani.

Toate fustele trebuie să fie din lână și de aceeași calitate atât pe dinăuntru, cât și pe dinafară.

Nimeni din breaslă nu trebuie să înceapă lucrul până la răsăritul soarelui, acest lucru fiind pedepsit cu amendă.

Țesătorii-calfe trebuie să încheie munca imediat ce va răsună primul dangăt ce cheamă la rugăciunea de seară. Ei pot părăsi locul de muncă numai după dangătul de clopot.

1. Ce drepturi și obligații aveau țesătorii medievali?
2. Imaginați-vă că sunteți meșteșugar. Cugetați care reguli ale breslei v-ar satisface și care – nu. Argumentați-vă părerea.

Zaraf împreună cu soția
(tablou realizat de pictorul Marinus van Remyerswaele)

4. CĂMĂTARII ȘI BANCHERII

La iarmaroace, între rândurile de prăvălii negustorești erau situate măsuțe la care ședeau **zarafii** – specialiști în treburile bănești. Pentru o plată anumită, zarafii schimbau banii negustorilor pe cei care circulau la iarmaroc.

Treptat, zarafii au acumulat sume însemnate. Ei au început să dea bani cu împrumut, cu o dobândă mare. Datornicul era nevoit să întoarcă de două ori mai mulți bani decât a luat. Astfel, zarafii s-au transformat în **cămătari**. Din rândul zarafilor și cămătarilor au apărut primii **bancheri** – proprietarii băncilor. Bancă (în traducere din italiană – „rând”, „masă de oficiu”) este locul unde se păstrează sume mari.

Cea mai veche din lume este banca italiană din orașul Siena – Monte dei Paschi di Siena. Fondată în anul 1472, această bancă funcționează până în prezent. La această bancă puteau beneficia de împrumuturi convenabile reprezentanții celor mai slab asigurate pături ale populației din orașul-stat Siena.

Sediul celei mai vechi bănci din orașul Siena (fotografie modernă)

Este important să memorizăm!

Cămătărie – acordarea banilor cu împrumut cu condiția plătirii dobânzii după achitarea datoriei.

5. LUPTA ORĂȘENILOR CU SENIORII. COMUNELE ORĂȘENEȘTI

În secolele XII-XIII lupta orașelor împotriva seniorilor se ducea în toate țările Europei Occidentale. Unele orașe obțineau independența ca urmare a revoltelor și războaielor îndelungate, altele se răscumpărau de la senior. Multe orașe, însă, răbdau presiunea și jafurile din partea feudalilor: plăteau obroc, amenzi și taxe.

Obținând independența, orășenii creau propriile organe de autoadministrare – **comunele orășenești**, care luau în mâinile lor conducerea orașului. În fruntea orașului se afla consiliul orășenesc, a cărui componență era aleasă de locuitorii urbei. În Franța, președintele consiliului orășenesc se numea **mer**, iar în Germania – **burgomistru**, în ambele cazuri acesta fiind primarul din zilele noastre.

Este important să memorizăm!

Comuna orășenească (de la francezul *commune* și latinescul *communis – general*) – în Europa occidentală din Evul Mediu reprezenta comunitatea orașului ce tindea să obțină de la feudal dreptul la autoadministrare.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI**◆ Cunosc și sistematizez informația nouă**

1. Ce a servit drept premisă pentru apariția orașelor medievale?
2. Caracterizați particularitățile construcției orașelor în Evul Mediu. Ce rol aveau Piața Bazarului și Primăria?
3. Ce sunt breslele? Cu ce scop ele erau înființate?
4. Verificați cum ați însușit materialul, îndeplinind următoarele exerciții-online:

„Meșteșugul și breslele”
<https://cutt.ly/qtmPLfy>

„Apariția orașelor.
Comunele orășenești”
<https://cutt.ly/CtmPLEu>

◆ Discutăm în grup

Ce rol juca autoadministrarea în societatea medievală? Care funcții ale unei asemenea organizări a comunității s-au păstrat până în zilele noastre.

◆ Gândesc creativ

1. Cu ajutorul secvenței video „Bergen, secolul XIV” pregătiți și efectuați o excursie virtuală prin orașul medieval pentru colegii de clasă.
2. Alcătuiți o relatare despre viața în orașul medieval din perspectiva meșteșugarului-meșter, negustorului, zarafului, unui membru al consiliului orășenesc.

Video „Bergen, secolul XIV”» (durata 4 min. 40 s.)
<https://cutt.ly/Vi4CRuG>

Comerțul și gildiile. Cultura urbană și viața cotidiană

Amintiți-vă care ocupație a apărut mai întâi – meșteșugul sau comerțul? Explicați semnificația noțiunii de „gospodărie naturală”. Care este rolul comerțului în dezvoltarea economiei? Amintiți-vă/cugetați prin ce se deosebește economia mărfurilor de cea naturală?

1. COMERȚUL ȘI GHILDIILE

Să cugetăm!

De ce orașele medievale erau numite centre ale meșteșugului și comerțului?

Constituirea meșteșugăritului, împreună cu economia naturală, au servit ca imbold pentru dezvoltarea **economiei mărfurilor**, în condițiile căreia produsele sau mărfurile sunt fabricate pentru vânzare sau schimbate cu ajutorul banilor. Orașul era locul pentru comerț, care se făcea, în cea mai mare parte, la piață.

În epoca Evului Mediu comerțul era o afacere periculoasă, însă avantajoasă. Pe uscat negustorii erau jefuiți de cavaleri, pe mare – de către pirați. Pentru a trece prin posesiunile feudalului, pentru folosirea podurilor sau trecerilor, negustorii erau nevoiți să plătească.

Pentru a se apăra de războinici și a se ajuta unii pe alții negustorii se uneau în asociații numite **gildii**.

Este important să memorizăm!

Ghildie (în germană *gilde* – *asociație*) – asociație a negustorilor creată cu scopul apărării intereselor proprii și a privilegiilor de breaslă.

Se dezvoltă comerțul cu Orientul. Negustorii ajungeau prin Marea Mediterană până în Siria și Egipt, prin Marea Neagră – până la țărmurile Crimeii și Caucazului. Europeanii cumpărau de la negustorii orientali obiecte de lux și diferite condimente. Deosebit de profitabil era comerțul cu condimente – piperul și scorțișoara, care erau vândute cu prețul aurului.

Rutele comerciale avantajoase spre orient au fost acaparate de negustorii din orașele italiene Veneția și Genova. O importantă cale comercială trecea prin Marea Nordului și Marea Baltică. Aici negustorii vindeau sare, blănuri, lână, ceară, fier și alte mărfuri. Centru al comerțului nordic era orașul Brugge.

Pentru a-i înlătura pe concurenții din comerț la Marea Nordului și la Marea Baltică, negustori din 70 de orașe germane s-au unit, în secolul XIV în **Hansă** (în traducere din germană – *alianță*). În fruntea acestei alianțe s-a situat orașul Lubeck.

Cele mai bune locuri pentru realizarea mărfurilor erau **iarmaroacele** – târgurile anuale la care participau negustori din diferite țări. În secolul XIII cele mai renumite erau iarmaroacele din comitatul Champagne din partea de nord-est a Franței. Ele durau aproape un an.

Porțile Holstentor – simbolul orașului german Lubeck și a întregii Hanse
(fotografie modernă)

2. ORĂȘENII. CULTURA URBANĂ

Orașele au schimbat modul de viață al oamenilor din epoca medievală. Orășenii se deosebeau de țărani nu numai prin ocupațiile lor. Ei priveau altfel lumea, erau mai energici, contau, în mare parte, pe forțele proprii. Știau mai mult despre lumea înconjurătoare, erau interesați de ceea ce se întâmpla. Orășenii se grăbeau permanent, știau să prețuiască timpul. Nu este întâmplător că primul ceasornic a apărut la oraș. **Locuitorii orașelor tindeau spre succes, visau să se îmbogățească, să înmulțească ceea ce le-a rămas prin moștenire.** Treptat, astfel de locuitori s-au transformat în nobilime orășenească. Ei erau numiți **patricieni**.

Cei ce munceau la negru, cu ziua sau cerșetorii constituiau sărăcimea orășenească și erau numiți **plebei**.

Locuitorii cu drepturi depline ai orașelor se numeau **burgheri**.

O consecință importantă a luptei orășenilor cu seniorii a fost **independența personală a orășenilor**. Dacă un țăran dependent, care a fugit de la stăpânul său, reușea să trăiască la oraș un an și o zi acesta devenea om liber. Nu în zadar în Evul Mediu s-a născut proverbul „Aerul de la oraș te face liber”.

La oraș s-a format treptat conștientizarea importanței drepturilor și libertăților omului fără de care astăzi nu ne putem închipui viața în țările democratice dezvoltate ale lumii.

3. CASELE ȘI MODUL DE TRAI

Începând cu secolul XIII, în orașe erau construite case din piatră cu două sau patru nivele. Acest fapt era legat de spațiile limitate din orașe. În astfel de case locuia marea majoritate a orășenilor. La primul etaj erau situate prăvăliile sau atelierile cu ieșire în stradă și sala sau încăperea pentru muncă și odihnă. Dormitoarele erau la etajul doi.

Casele aristocrației orășenești se deosebeau prin mărimea și înfățișarea lor. În timpul construcției lor era folosit modelul arhitecturii castelului feudal.

Documentele mărturisesc

Țesătoare (miniatură din sec. XI)

Interiorul dormitorului din casa feudalului
(miniatură medievală)

Ce informații despre viața oamenilor medievali ne oferă miniaturile respective?

Un caracter specific avea în Evul Mediu atitudinea față de igienă. Toaletele lipseau chiar și în palate, iar resturile erau aruncate peste geam. Se considera că spălatul corpului dăunează sănătății. În Franța, pentru a înlătura mirosul neplăcut al unui corp nespălat, au fost inventate parfumuri cu un aromă puternic.

Numai nobilii aveau **geamuri** din sticlă, deoarece aceasta era foarte scumpă. Sticlarii așezau sticla în discuri pe care le instalau în rame. De aceea geamurile aveau multe gratii. Oamenii săraci înfundau geamurile cu scânduri obișnuite, pânză sau blănuri.

În case domnea permanent întunericul. Lumânările erau folosite doar în casele marilor feudali, în biserici și mănăstiri, deoarece ceara era foarte scumpă.

În casele țăranilor și ale orășenilor săraci era puțină **mobilă**: o ladă, o masă din lemn, două lavițe și un leagăn. Din obiectele de bucătărie puteau fi văzute câteva feluri de cazane.

În schimb, în casele orășenilor înstăriți și ale feudalilor, mobila era dintre cea mai scumpă: mese de diferite mărimi, făcute din lemn, piatră sau metal; lavițe sau taburete pentru a se așeza; lăzi pentru haine și lenjerie de pat; dulapuri pentru veselă scumpă. În acea perioadă a început să se facă deosebirea între vesela pentru masă și vasele de bucătărie. Cel mai prestigios se considera ca omul să aibă un **pat** frumos și comod.

Aționăm: însărcinări practice

1. Descrieți exemplele de mobilă medievală.
2. Ce deprinderi trebuiau să stăpânească meșterii medievali pentru a confecționa o astfel de mobilă?

Mobilă din casele oamenilor înstăriți

Pereții și tavanele erau vopsite numai în casele celor mai bogați. Nici vopsirea podelei în culori nu și-o putea permite oricine. De obicei, pe podea erau așternute rogojini. Din secolul al XII-lea, pentru încălzirea camerelor, în casele orașenilor și în castelurile feudalilor au început să fie folosite căminurile. Căminul, însă, nu dădea multă căldură. Situația s-a schimbat înspre mai bine odată cu apariția în secolul al XIV-lea a sobelor din teracotă.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI**◆ Cunoșc și sistematizăm informația nouă**

1. Caracterizați particularitățile comerțului din orașele medievale. De ce negustorii se uneau în gildii?
2. Cum erau locuința și modul de trai al orașenilor? S-au păstrat, oare, de atunci până acum tradițiile de amenajare a locuinței?
3. Ce influență aveau clima și ocupațiile oamenilor asupra amenajării locuințelor?
4. Arătați pe harta din atlasul vostru cele mai importante rute comerciale din perioada Evului Mediu. Care orașe europene moderne au apărut ca centre ale comerțului medieval?
5. Verificați cum ați însușit materialul, descifrând epigrama-online:

„Comerțul și gildiiile”
<https://cutt.ly/utmPL3v>

◆ Discutăm în grup

1. Ce trăsături deosebeau comportarea și atitudinea orașenilor față de lumea înconjurătoare?
2. Trasați unele paralele între amplasarea geografică a orașelor medievale – centre ale comerțului și direcțiile rutelor comerciale. Ce concluzie putem face?
3. Examinați emblemele gildiilor germane din Evul Mediu. Încercați să explicați ce profesii sunt reprezentate și să descifrați aceste imagini „publicitare”.

4. Descifrați nouașele de cuvinte – alcătuiți expresii caracteristice pentru orașele medievale. Despre care trăsături ale vieții din orașele medievale relatează ele?

◆ Gândesc creativ

Probabil ați efectuat sau visați să întreprindeți o călătorie prin orașele medievale ale Europei. Alcătuiți itinerarul vostru turistic, cu ajutorul hărții Europei moderne și pregătiți un anunț foto al călătoriei voastre. În el va trebui să explicați de ce ați ales anume aceste orașe și ce monumente medievale din ele doriți să vizitați.

Piața veche din orașul Brugge, Belgia (fotografie modernă)

În Evul Mediu, în perioada de apogeu a înfloririi sale, orașul Brugge număra circa 200 mii de locuitori. Acum sunt aproape de două ori mai puțini

§ 14.

Lecție de generalizare la capitolul II „Lumea medievală a Europei Occidentale”

1. STORYTELLING ISTORIC

Cu ajutorul ilustrațiilor istorice, alcătuiți o relatare despre munca meșterului ce fabrica monede.

Fabricarea de monede (fragment de frescă din catedrala Sfânta Varvara, Kutna Hora, Cehia, aproximativ anul 1460)

2. SALONUL „MODA MEDIEVALĂ”

Femeile din Evul Mediu. Cum arătau ele? Cât de des putem întâlni chipuri de femei în miniaturile și mozaicele medievale sau să aflăm informații despre ele din izvoarele medievale? Cu ajutorul manualului și al informațiilor suplimentare urmăriți dezvoltarea modei în perioada Evului Mediu.

Moda medievală (reconstrucție modernă)

3. OBIECTE DIN EVUL MEDIU

În perioada medievală pe oameni îi înconjurau multe obiecte, pentru diferite necesități. Ele erau fabricate în diverse țări din materiale diferite. Asemenea obiecte puteau fi folosite în multe țări ale Europei. Stabiliți dacă ilustrațiile corespund cu descrierea obiectelor respective.

- A** Cazan medieval din metal cu mâner
- B** Numărătoare din os pentru joc – veche variantă a jocului de table
- C** Cupă fabricată din sticlă de siliciu necolorată (sudul Angliei sau nordul Germaniei, sec. XIII)
- D** Cupă octogonală poleită cu aur și sardonix
- E** Cupă din alabastru, lucrată în metal și filigran (Veneția, sec. XIII)
- F** Vază de cristal (lucru în piatră – Irak, sfârșitul sec. X; lucru pe metal și filigrană – Veneția, a doua jumătate a sec. XIII)
- G** Farfurie din sticlă cu mâner, cu argint, pietre prețioase și mărgăritare (Bizanțul și perioada postbizantină, sec. X-XI)
- H** Bocal din agat, smalt auriu, mărgăritar, sticlă (Constantinopol, sec. X-XI)

4. CĂLĂTORIE VIRTUALĂ

Imaginați-vă că ați întreprins o călătorie turistică prin țările în care s-au păstrat monumente ale istoriei primelor state din Evul Mediu. Formați propria istorie foto: alegeți fotografiile necesare ale monumentelor, notați denumirile lor, perioada, statul, autorul (dacă este cunoscut). Prezențați lucrarea în clasă.

5. CE CUNOAȘTEM DIN ACEASTĂ TEMĂ

Verificați cum ați însușit materialul la această temă cu ajutorul testelor online. Pentru a îndeplini însărcinarea, accesați site-ul:

<https://cutt.ly/lmTKQz>

sau folosiți smartphone.

Vă dorim succes și rezultate bune!

SOCIETATEA ȘI STATELE EUROPENE ÎN SECOLELE X-XV

§ 15.

Scandinavia în perioada medievală. Campaniile vikingilor și cuceririle lor

Cunoașteți acest personaj?
Ce știți despre el?

1. „OAMENII NORDULUI”. VIKINGII

Din timpuri străvechi Peninsula Scandinavă era populată de triburile de nord ale germanicilor, care în Europa Occidentală erau numiți normanzi, adică „oamenii nordului”. Lipsa de recoltă, foamea și alte intemperii i-au forțat pe mulți oameni să-și părăsească baștina. Ei au plecat în campanii maritime îndepărtate pentru a cotorpi pământuri roditoare și a aduna pradă.

Amănunte istorice

În Scandinavia soldații care efectuau campanii în alte țări erau numiți **vikingi**, în Franța – **normanzi**. În Anglia „oamenii nordului” se numeau **danezi**, în Rusi-Ucraina – **varegi**.

În anul **787** normanzii au apărut lângă țărmurile de nord-est ale Angliei. De atunci, timp de peste trei secole „oamenii nordului” au invadat Britania și alte țări ale Europei. Aceste evenimente au intrat în istorie ca „**Războiul nordului**” sau „**Epoca vikingilor**”. Normanzii cunoșteau foarte bine arta bătăliei pe mare, mânuiau cu dibăcie armele de fier, de

- Soldați-vikingi din sec. IX-X
(reconstrucție istorică);
1 – soldat de rând;
2 – soldat nobil în zale lungi;
3 – viking-arcaș

Drakkarul vikingilor (fragment al goblenului din Bayeux, Anglia, sec. XI)

aceea erau niște dușmani extrem de periculoși. La început ei invadau numai țărmul, iar apoi năvăleau asupra teritoriilor din interiorul țării. Corabia vikingilor – *drakkarul* – era fără punte, lungă și cu ea se puteau deplasa până la o sută de persoane. Înșiși normanzii își numeau cu mândrie corăbiile „*cai ai mării*”.

Amănunte istorice

Drakkarele erau nave iuți și sigure, ușoare la vâslit, iar în caz de necesitate și la dus pe mâni. Ele puteau să intre în râurile cu apă puțină și să ancoreze la maluri joase. Cea mai mare corabie a vikingilor avea 28 de metri lungime și 4,5 metri lărgime. Pe fiecare drakkar erau câte 26-70 de vâslași pe ambele părți ale navei. Pentru a-i apăra, pe ambele părți ale bordului erau atârinate scuturi.

Cum credeți, de ce fel de cunoștințe aveau nevoie vikingii pentru a construi drakkare și a efectua atacuri cu astfel de corăbii?

2. CAMPANIILE COTROPITOARE ALE VIKINGILOR

Normanzii de pe țărmurile Danemarcei (după cum vă amintiți, englezii îi numeau danezi) devastau și jefuiau țărmurile Angliei, iar cu timpul au început să cucerească teritoriile ei și să-și întemeieze așezări permanente. Lupta anglo-saxonilor împotriva danezilor a fost condusă de regele **Alfred** supranumit **cel Mare** (871–900). El a fost un om bine instruit, a contribuit la dezvoltarea științei, a invitat în Anglia savanți din alte țări ale Europei. Din ordinul lui, a fost elaborat primul cod general de legi al Angliei. Luptând împotriva danezilor, el a contribuit la botezarea lor.

În anul 878, Alfred a respins atacul danezilor și i-a forțat să se retragă dincolo de râul Tamisa. Londra a fost eliberată. În a doua jumătate a secolului X anglosaxonii i-au supus pe danezi și Anglia s-a unit într-un singur stat.

Către sfârșitul secolului X, invaziile daneze asupra Angliei u fost reluate. În anul 1016 ei au supus întreaga țară și au instaurat acolo domnia regilor danezi.

Alfred – regele anglo-saxonilor (statuia din orașul Winchester, Anglia)

Numiți elementele monumentului, care indică rolul lui Alfred în istorie.

Acțioanam: însărcinări practice

Folosim harta în calitate de izvor istoric: cercetați harta și dați răspuns la întrebări:

1. Care țări au fost patria vikingilor? Cum au influențat amplasarea geografică și clima asupra ocupațiilor și campaniilor vikingilor?
 2. Ce pământuri au reușit să cucerească și să colonizeze vikingii?
- Rezultatele muncii le puteți formula într-un mod grafic comod pentru voi: tabel, schemă, harta cunoștințelor.

Campaniile vikingilor. Europa în secolul X

- Търіле скандинаве – patria норманзilor
- Кампаніі норманзilor (вікінгів) в сек. IX-XI
- Пământurile cотропите și colonizate de către норманзи
- Хотелі статорів в jurul анлуї 1000
- Frontierele Sfântului Імперіу Роман

Knut cel Mare (începutul secolului al XI-lea) a fost în același timp rege al Angliei, Danemarcei și Norvegiei. Însă puterea normanzilor-danezi în Anglia era slabă.

Cotropitorii nordici au ajuns, de asemenea, în Franța și Germania. Regii erau nevoiți să-și răscumpere autoritatea cu argint.

La începutul secolului al X-lea, normanzii au cucerit o parte din teritoriile de nord ale Franței. Aceste teritorii au primit denumirea de *Normandia* (în traducere din franceză – țara normanzilor; denumirea acestei zone s-a păstrat și în Franța din zilele noastre).

Cotropind sudul Italiei și insula Sicilia, normanzii au unit aceste pământuri în *Regatul Siciliei*. Succesele lor erau condiționate de slăbiciunea țărilor Europei, oboșite de pe urma conflictelor fratricide.

Universul Ucrainean

Rolul normanzilor-varegi în procesul constituirii statului vechi Rusi

Pe râul Nipru varegii înaintau spre Marea Neagră și au ajuns la Constantinopol. Aceasta era ruta comercială „de la varegi la greci”. O parte din varegi au rămas în Rusi și s-au amestecat cu populația locală.

Istoricii contemporani menționează rolul important al normanzilor-varegi în procesul constituirii statului vechi Rusi. În anul 882 Kyivul a fost cucerit de către drujina varegilor în frunte cu cneazul Oleh, care era o rudă (conform altor versiuni, demnitar militar de rang înalt) a cneazului vareg, Rurik. Urmașii lui Rurik au domnit în Rusi-Ucraina.

Campaniile normanzilor au dat un imbold puternic procesului de creare a statelor din nordul Europei. Astfel, în secolele VIII-IX au fost înființate Danemarca, Norvegia și Suedia.

Timbru poștal din SUA, dedicat zilei lui Leif cel Fericit

3. DESCOPERIRILE GEOGRAFICE ALE VIKINGILOR

Prin anul 870 normanzii din Norvegia au descoperit și au populat Islanda – Țara de gheață după cum au numit-o primii strămutați.

În secolele IX-X normanzii au început să populeze insulele din partea de nord a Oceanului Atlantic. Vikingul **Erik cel Roșu** a descoperit Groenlanda – pământul verde.

Viteazul navigator, **Leif cel Fericit**, și însoțitorii săi au ajuns, în jurul anului 1000, la insulele din apropierea țărmului Americii de Nord. În saga scandinavă aceste locuri sunt numite Țara pădurilor, Țara pietrelor plate și Țara viței sălbatice. Pe insule ei i-au întâlnit pe băștinași, pe care i-au numit skrelingi.

Cruciadele. Statele cruciaților. Ordinele spirituale cavalerești

Ce fel de istorie povestește nourașul? Explicați cuvintele prezentate în nouraș. Parte a căruia stat a devenit această zonă în secolul VII? Cum a influențat, după părerea voastră, acest proces asupra dispozițiilor creștinilor?

Acțiunăm: însărcinări practice

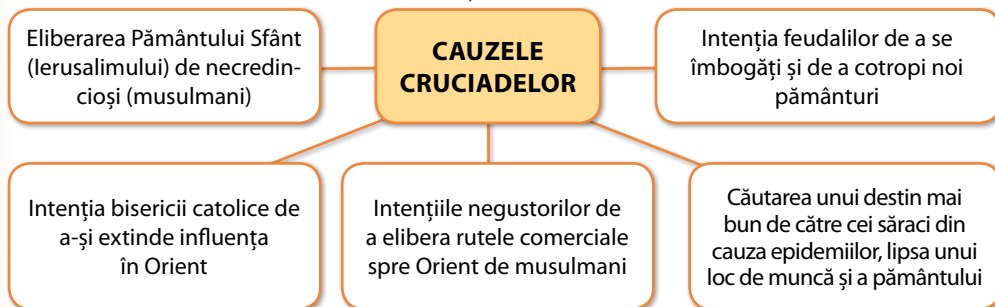
Lucrând cu textul din manual, completați tabelul „Cruciadele”. Elaborati structura tabelului în comun, în clasă, sau folosiți-vă de cel de mai jos.

Cauzele Cruciadelor		Evenimentele principale	Rezultatele evenimentelor	Consecințele Cruciadelor
Social-economic	religioase			

1. CAUZELE CRUCIADELOR

Un rol important în viața creștinilor îl aveau pelerinajele mi-renilor în locurile unde a trăit și a propovăduit Iisus Hristos. Odată cu cotropirea Pământului Sfânt de către musulmani, din când în când locurile sfinte ale creștinilor au cunoscut distrugerii, iar pelerinajele deveneau periculoase din cauza violenței. Aceste informații ajungeau și în Europa. Creștinii se indignau și tindeau să meargă la luptă cu musulmanii.

În anul 1095, în cadrul Conciliului de la Klermont, Papa de la Roma i-a chemat pe creștini să meargă de urgență în țările orientale pentru a „elibera Mormântul Domnului din mâinile necredincioșilor” – musulmanilor. Papa le-a promis tuturor participanților la campanie iertarea totală a păcatelor. Participanții la expediție se numeau cruciați (ei își coseau pe haină cruce din materie roșie), iar campaniile – cruciade.

Cavaler al ordinului
Templierilor

1. STATELE CRUCIAȚILOR ÎN ORIENT.

ORDINELE SPIRITUALE CAVALEREȘTI

Pe pământurile situate de-a lungul țărmului Siriei și Palestinei, cruciații au întemeiat statele lor după modelul celor din Europa Occidentală. Principalul dintre ele era considerat **Regatul Ierusalimului**.

Conducătorii unor state ale cruciaților, precum Comitatele de Edessa sau Tripoli, Principatul de Antiohia se aflau în vasalitate formală față de regele Ierusalimului. Pentru apărarea și extinderea posesiunilor cruciaților în Palestina, au fost întemeiate ordinele spirituale cavaleresti.

Ordinul Templierilor („Ordinul Templului”) a fost înființat în anul 1118. Denumirea ordinului provine de la numele vechiului templu ruinat al iudeilor – principalul loc sfânt al iudaismului (din franceză – *temple*), pe locul căruia era situată reședința Ordinului.

Ordinul Sfântului Ioan („Ordinul Ospitalierilor”) și-a primit denumirea de la numele spitalului Sfântul Ioan de pe lângă Templul Mormântul Domnului.

În curând a fost înființat **Ordinul Cavalerilor Teutoni (Ordinul german)** sau Ordinul Preacuratei Fecioare Maria. Oamenii ce făceau parte din acest Ordin erau în același timp cavaleri și călugări. În fruntea Ordinelor se aflau Marii Magiștri, care se subordonau numai Papei de la Roma.

4. CRUCIADELE ÎN SECOLELE XII-XIII

În decursul secolelor următoare, războaiele dintre cruciați și musulmani pentru eliberarea Pământului Sfânt nu au încetat. În anul 1147 a fost organizată a doua Cruciadă. Ea a fost condusă de regele Franței, Ludovic al VII-lea, și împăratul Germaniei, Konrad al III-lea. Atunci, însă, cruciații au suferit o înfrângere zdrobitoare.

În anul 1187 conducătorul egiptean, **Yusuf Salah ad-Din** („apărătorul credinței”), cunoscut și ca Saladin, a cucerit Ierusalimul.

În tentativa de a recupera Ierusalimul, feodalii occidentali au organizat, în anul 1189, cea de-a treia Cruciadă. După doi ani de asediu, cruciații au reușit să pună mâna pe portul Acra, care a devenit capitală a Regatului Ierusalimului. Însă ei nu și-au atins scopul principal – să recucerească Ierusalimul din mâinile musulmanilor.

Regele Angliei, Richard I Inimă de Leu primește cheile orașului Acra (miniatură medievală)

O pagină sumbră în istoria creștinismului a devenit cea de-a patra Cruciadă (1202–1204). Campania de eliberare a Pământului Sfânt de necredincioși s-a transformat în pogromuri devastatoare și violență față de oamenii de aceeași credință.

În anul 1204 cruciații au cucerit și devastat Constantinopolul. Violența și jafurile în oraș au durat aproape o săptămână. Inițiatorul celei de-a patra Cruciade, Papa de la Roma Inochentie al III-lea a condamnat cruzimea cruciaților. Au fost omorâți mii de locuitori ai Constantinopolului, iar însăși Imperiul Bizantin și-a încetat temporar existența. Pe ruinele lui a fost întemeiat Imperiul Latin (1204–1261).

Mai târziu au avut încă patru cruciade, toate fiind nereușite: în anii 1217–1221, 1228–1229, 1248–1254, 1270. Iar în anul 1291 Palestina a fost cucerită de către sultanul Egiptului. De aceea, anul 1291 este considerat sfârșitul dominației cruciaților în Orient.

Basorelieful lui Inochentie al III-lea, considerat unul dintre cei mai buni 23 de legislatori, din Camera reprezentanților din Congresul american

Amănunte istorice

În anul 1212 a fost organizată așa-numita **Cruciadă** a copiilor. Fanaticii religioși credeau că Pământul Sfânt va cădea în fața copiilor fără de păcat. Din Franța și Germania au plecat spre Palestina circa 50 mii de copii și adolescenți neînarmați. Această campanie s-a încheiat foarte sumbru. Copiii nu au putut suporta greutatea campaniei: mulți dintre ei au murit, alții au fost vânduți în robie.

Copiii pleacă în Cruciadă
(tablou realizat de pictorul Gustave Dore,
anul 1877)

Cruciadele le-au cauzat daune considerabile atât popoarelor orientale, cât și europenilor. Aceștia din urmă nu și-au atins scopul – să cucerească țările din Orient. În același timp, după Cruciade s-a înviorat comerțul pe Marea Mediterană.

Lumea musulmană a apărut în fața europenilor din alt punct de vedere, cu cultura ei bogată.

În Europa au început să fie crescute alte culturi agricole și fructe: orezul, hrișca, lămâia, merele, pepenii; a început să fie folosit zahărul din trestie. Din Orient europenii au împrumutat

secretul morilor de vânt, au învățat să fabrice țesăturile de lână și oglinzile din sticlă, să prelucreze metalul.

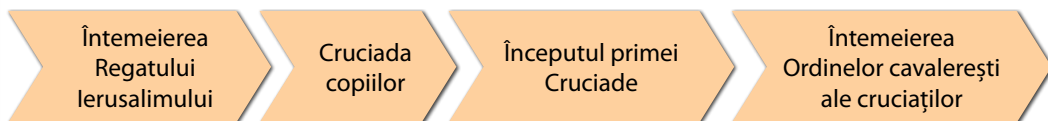
Schimbări s-au produs și în modul de trai: în occident oamenii au început să se spele pe mâini înainte de mâncare, să se scalde în băile publice, să schimbe mai frecvent lenjeria și îmbrăcămintea. După ce s-au familiarizat cu viața oamenilor înstăriți din Orient, nobilii occidentali doreau deja să poarte veșminte frumoase, arme scumpe, să consume mâncăruri din cele mai gustoase. Pentru aceasta era nevoie de bani și feudalii îi exploatau fără milă pe țăranii șerbi.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Explicați semnificația noțiunilor: „cruciade”, „ordine spirituale cavaleriești”, „templieri”, „statele cruciaților”.
2. Lucrăm cu cronologia istorică
 - a) Sistematizați linia timpului.

- b) Selectați acele evenimente istorice din lume și din Rusi-Ucraina, care s-au desfășurat concomitent cu evenimentele amintite în linia timpului; numiți conducătorii Imperiului Bizantin, Rusi-Ucrainei – contemporani ai Cruciadelor.
 - c) Includeți evenimentele din istoria Cruciadelor în tabelul cronologic (pag. 36).
3. Verificați cum ați însușit materialul, aranjând linia-online a timpului:

◆ Discutăm în grup

„Cruciadele”
<https://cutt.ly/gtmPXp1>

1. Prezentați în clasă activitatea efectuată la tabelul „Cruciadele” (pag. 72). Discutați datele incluse în tabel.
2. Numiți cauzele Cruciadelor: pentru cavaleri, pentru reprezentanții clerului și pentru oamenii simpli.

◆ Gândesc creativ

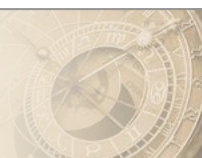
1. Corespundea, oare, realitatea Cruciadelor cu ideile proclamate de Papa de la Roma, Urban al II-lea? Selectați fapte concrete pentru a vă argumenta poziția.
2. Aflați ce atitudine are biserica catolică modernă față de Cruciadele din Evul Mediu.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

1096–1270

perioada Cruciadelor

2. CONSOLIDAREA PUTERII REGALE ÎN FRANȚA PE PARCURSUL SECOLELOR X-XIV

Acțiunăm: însărcinări practice

Lucrând cu textul din manual, determinați pașii întreprinși de către regii francezi pentru unificarea țării.

La sfârșitul secolului X marii proprietari funciari ai Franței l-au ales rege pe **Hugo Capet** (987–996), care a întemeiat dinastia *Capet*. Regele avea în posesie pământuri în partea de nord-est a țării, cu orașele Paris și Orleans. El nu era stăpân cu drepturi depline nici chiar în domeniul său. Pe pământurile ce-i aparțineau erau înălțate cetăți ale vasalilor nesupuși.

Hugo Capet
(portret din seria „Regi ai Franței”, sec. XIX)

Universul Ucrainean

La 19 mai 1051, în catedrala din orașul Reims, Ana, fiica mai mică a cneazului kievean, Yaroslav cel Înțelept, s-a căsătorit cu regele Franței, Henric I Capet, și în curând a fost încoronată pe tronul Franței.

În calitate de regină, Ana își însoțea soțul în aproape toate călătoriile lui prin țară, avea grijă de biserici și mănăstiri, era membră a Consiliului regal. Multe documente ale acelei epoci conțin semnătura ei personală sau o amintire despre ea pe decretele regale sub forma „Cu acordul soției mele Ana” sau „În prezența reginei Ana”.

Una dintre cele mai de seamă femei-cărturar din Evul Mediu, care a glorificat Ucraina în toată Europa, este considerată străbunică a 30 de regi francezi.

Începând cu secolul XII, când se dezvoltă vertiginos comerțul, au crescut considerabil veniturile bănești ale capetinelor. Ei au reușit să-i supună pe toți marii seniori feudali din domeniul regal. Capetini au început să adune pământurile din jurul Parisului.

La consolidarea puterii regale au contribuit și reformele înfăptuite de regele **Sfântul Ludovic al IX-lea** (1226–1270). Introducerea unei monede unice pe întreg teritoriul țării a avut o mare contribuție la dezvoltarea comerțului. Toate cazurile judiciare erau examinate atunci numai la judecata regală cu plată. Regele a reușit să pună capăt conflictelor între feudali.

Intenția regelui Filip al IV-lea cel Frumos (1285–1314) de a întări puterea regală în domeniul adunării taxelor a generat un conflict cu Papa de la Roma, însă regele a ieșit învingător. Timp de 70 de ani papa era ales din indicația regelui Franței și trăia la reședința regală din orașul Avignon (Papalitatea de la Avignon).

În anul 1302, Filip al IV-lea, pentru a-și asigura susținerea din partea diferitor pături ale societății în lupta cu Papa Bonifaciu al VII-lea, a convocat pentru prima dată **Stările Generale**. În componența lor intrau reprezentanți ai clerului, aristocrației și orașenilor înstăriți.

Ludovic al IX-lea cel Sfânt
(tablou realizat de pictorul
El Greco, anul 1587)

Este important să memorizăm!

Stările Generale – Consiliu reprezentativ consultativ superior în Franța în anii 1302–1789, care era convocat de rege pentru examinarea celor mai importante treburi din stat (militare, diplomatice sau financiare, în special, cele referitoare la impozite). Spre deosebire de parlamentul britanic, Statele Generale nu aveau putere legislativă.

De regulă, clerul și nobilimea se pronunțau împreună și astfel dădeau două voturi împotriva unui vot al orașenilor înstăriți. De aceea, starea a treia („cei ce muncesc”) de cele mai multe ori nu avea prioritate în timpul votării. Divergențele de opinii ale reprezentanților diferitor stări sociale în ceea ce privește examinarea problemelor importante au slăbit influența Stărilor Generale asupra treburilor statului și de acest lucru se folosea des regele.

Așadar, la începutul secolului al XIV-lea, în Franța s-a constituit monarhia reprezentativă a stărilor sociale.

Este important să memorizăm!

Monarhia reprezentativă a stărilor – stat centralizat în care puterea regelui se bazează pe adunarea reprezentanților diferitor stări sociale.

3. RĂZBOIUL DE 100 DE ANI ȘI ÎNCHEIEREA PROCESULUI DE UNIFICARE A FRANȚEI

Procesul de unificare a Franței era împiedicat de contradicțiile cu Anglia. Conflictul dintre țări era agravat de **divergențele teritoriale și economice**. Încă în secolul XII, cu ajutorul căsătoriilor dinastice, regii britanici au obținut teritorii însemnate în partea Centrală și de nord-vest a Franței.

Încă o cauză a conflictului dintre Franța și Anglia era provincia industrial dezvoltată **Flandra**, care era susținută de monarhia britanică în lupta împotriva Franței.

Regele Angliei era rudă cu regele Franței. Folosindu-se de faptul că în Franța, după moartea fiilor lui Filip al IV-lea, nu au rămas urmași direcți, el și-a declarat **dreptul la tronul Franței**. Astfel a apărut pretextul pentru declanșarea Războiului de 100 de ani.

Este important să memorizăm!

Războiul de 100 de ani – războiul dintre Anglia și Franța, care a durat cu mici întreruperi mai bine de o sută de ani (**1337–1453**)

Un timp îndelungat francezii au suferit înfrângeri în Războiul de 100 de ani. Se făcea simțită disciplina slabă în armată, acțiunile ezitante ale elitei de la guvernare. Războiul a agravat brusc situația țăranilor. Au crescut brusc impozitele, în țară bântuia epidemia de ciumă. În anul 1358 a izbucnit revolta țăărănească

„Jacqueria”. În fruntea celui mai numeros detașament țăărănesc era Guillaume Cale. În pofida dușmăniei dintre ei, englezii și francezii au înăbușit în comun această răscoală.

„Jacqueria”. Răzbumarea asupra răsculaților (miniatură medievală)

Un mare rol în avântul luptei împotriva cotropitorilor au avut faptele de vitejie ale **Ioanei D’arc**. Tânăra Ioana s-a situat în fruntea luptei poporului francez. Datorită perseverenței și inventivității acestei fete-eroine soldații francezi au eliberat multe orașe. Un moment de cotitură în Război a devenit eliberarea orașului Orleans în **anul 1429**. *Ioana a fost supranumită „Fecioara din Orleans”*.

Amănunte istorice

Din spusele contemporanilor, Ioana era înaltă, de o statură solidă, prefera exercițiile fizice și militare, purta cu mândrie îmbrăcăminte de bărbați. Avea o memorie fenomenală și o minte ageră, ceea ce-i oferea posibilitatea să se orienteze rapid în unele împrejurări complicate. Când Jana a împlinit 17 ani ea a obținut audiență la regele Carol al VII-lea, asupra căruia a produs o impresie puternică. Ioana i-a explicat că îndeplinește misiunea de eliberare a Franței din voia lui Dumnezeu.

Însă, în curând Ioana a fost capturată de englezi. Speriat de popularitatea tot mai mare a acestei eroine populare, Carol al VII-lea a trădat-o pe fată și a refuzat s-o elibereze din captivitate. Ioana D’arc

a fost învinuită de erezie și, după torturi groaznice, arsă pe rug la 30 mai anul 1431.

În anul 1455, alți jurați au recunoscut sentința anterioară ca fiind greșită și Ioana a fost reabilitată post-mortem. Deja în sec. XX *Papa de la Roma a ridicat-o pe Ioana D'arc la rangul de sfântă.*

După moartea tragică a Ioanei D'arc, războiul francezilor contra englezilor a izbucnit cu o nouă forță. Regele Carol al VII-lea a creat o armată permanentă, a mărit numărul unităților de artilerie. În armată a fost întărită disciplina. Finalul Războiului de 100 de ani a devenit totala înfrângere a trupelor engleze de către francezi în Bătălia de la Castillon din anul 1431. Sub ocupație engleză a rămas pentru încă un secol portul francez Cale. *În pofida ruinărilor, Războiul de 100 de ani a contribuit la încheierea unificării Franței.*

Ioana D'arc – Fecioara din Orleans (miniatură medievală)

4. ÎNCHIEIEREA UNIFICĂRII FRANȚEI PE TIMPUL LUI LUDOVIC AL XI-LEA CEL PRUDENT

Unificarea Franței a fost dusă la bun sfârșit de către fiul lui Carol al VII-lea, **regele Ludovic al XI-lea cel Prudent, poreclit „Păianjenul universal”** (1461–1483). Cu ajutorul intrigilor împotriva marilor feudali, regele a reușit să alipească la regat provinciile Picardia și Burgundia. Ceva mai târziu au fost alipite Provența și Bretagne. El a reușit să conteste dreptul la tronul Franței pe linie feminină – acest lucru a contribuit la înlăturarea pretențiilor la tronul francez din partea Angliei. Regele avea grijă de dezvoltarea economiei. A contribuit, de asemenea, la dezvoltarea artelor și științei, a tiparului de carte. *În timpul celor 22 de ani de domnie regele a convocat doar o singură dată Stările Generale.* Aceasta este un argument convingător al întăririi puterii regale.

Ludovic al XI-lea cel Prudent (desen din sec. XVII)

Să cugetăm!

Istoricul Oleksandr Davletov scrie:

Nu se cuvine a-l cinsti și respecta pe Carol al VII-lea, care a trădat-o pe Ioana D'arc. Cu toate acestea, el a reușit să facă mai mult decât Fecioara din Orleans – a înfăptuit o revoluție în forțele armate ale Franței. Timp de mai multe decenii arcașii englezi erau victorioși în luptele, care-i nimiceau pe cavalerii francezi ascunși în armuri. Carol, printre primii în Europa, a conștientizat importanța armei de foc și a fost primul care a introdus un impozit special, folosit pentru producerea tunurilor și întreținerea artileriei. Artileria a devenit baza armatei sale.

În cele din urmă, intrigantul și nu cel mai iscusit comandant de oști, Carol al VII-lea, a intrat în istorie ca învingător, iar viteaza și onesta luptătoare, Ioana D'arc, a rămas în amintire ca o mucenică.

1. Ce realizări ale lui Carol al VII-lea sunt, după părerea voastră, determinante în istoria Franței și a Europei?
2. Apreciați acțiunile lui Carol al VII-lea față de Ioana D'arc.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunoșc și sistematizăm informația nouă

1. Explicați semnificația noțiunilor: „fragmentare feudală”, „monarhia reprezentativă a stărilor”, „Stările Generale”. Alcătuiți o ghicitoare intelectuală folosind noțiunile acestei teme.
2. Numiți cauzele formării monarhiei reprezentative a stărilor sociale.
3. Lucrați cu cronologia istorică
 - a) Aranjați evenimentele pe linia timpului în ordine cronologică.

Faptele eroice
ale Ioanei D'arc

Începutul
domniei lui
Ludovic al XI-lea

Începutul
domniei dinastiei
Capetinelor
în Franța

Convocarea
primelor Stări
Generale
în Franța

- b) Aflați ce evenimente au avut loc în Bizanț, Rusi-Ucraina în perioada Războiului de 100 de ani în Franța.
 - c) Includeți acele evenimente în tabelul cronologic sincronizat (pag. 36), care a fost început în cadrul lecției practice nr. 1 (pag. 36).
4. Îndepliniți exercițiul-online „Franța în secolele XI-XV”:

<https://cutt.ly/5pKCZzL>

◆ Discutăm în grup

Discutați în grupe și determinați factorii ce au contribuit la victoria Franței în Războiul de 100 de ani.

◆ Gândesc creativ

1. Aflați ce organe reprezentative ale puterii funcționează în țările europene moderne. Ce au ele în comun cu organele reprezentative ale stărilor din perioada Evului Mediu?
2. Realizați un proiect (prezentare multimedia, pagină în rețelele de socializare, portret istoric, lapbook) despre unii dintre eroii acestui paragraf.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

1302	convocarea Stărilor Generale în Franța
1337–1453	Războiul de 100 de ani
1431	executarea Ioanei D'arc

§ 18. Anglia în secolele XI-XV. Marea Cartă a Libertăților

Amintiți-vă ce înseamnă monarhia centralizată a stărilor sociale. Ce rol au jucat Stările Generale din Franța în conducerea statului?

1. WILHELM CUCERITORUL

Un eveniment de cotitură în istorie a fost cucerirea Angliei de către regele normand Wilhelm. După bătălia decisivă de la Hastings din anul 1066 el s-a încoronat ca regele Wilhelm I.

Monumentul lui Wilhelm Cuceritorul din orașul Falaise, Franța

Amănunte istorice

Wilhelm și curtenii săi vorbeau în dialectul normand al limbii franceze, iar după ei în franceză a început să vorbească și aristocrația engleză. Drept urmare, în limba engleză sunt multe cuvinte împrumutate din dialectul normand-francez.

Wilhelm I Cuceritorul (1066–1087) a depus multe eforturi pentru a-și consolida puterea în Anglia. În același timp, acțiunile sale au contribuit și la centralizarea statului.

ACTIVITATEA LUI WILHELM I CUCERITORUL

Sugrumarea
rășcoalelor locale

Construcția
fortărețelor și
cetăților

Confiscarea
pământurilor de
la aristocrația
anglo-saxonă și
proclamarea lor
rezervații regale

Proclamarea
cavalerilor și
baronilor vasali ai
regelui

Numai regele era
în drept de a avea
vasali

„Cartea
Judecății
de Apoi” –
recensământul
tuturor
locuitorilor țării

Cugetați și explicați cum au contribuit acțiunile lui Wilhelm I la consolidarea puterii regale centrale în Anglia.

1. HENRIC AL II-LEA PLANTAGENET

Urmași lui Wilhelm I Cuceritorul au continuat să întărească puterea regală.

În timpul domniei lui Henric al II-lea Plantagenet (1154–1189) *Regatul Angliei și-a extins la maximum hotarele*. În afară

de Anglia și Normandia, în componența lui intrau posesiunile moștenite în Franța – Anjou, Poitou, Touraine. Din partea reginei Eleonora el a primit comitatul Aquitania. În timpul domniei lui Henric al II-lea a început cucerirea Irlandei de către Anglia.

La întărirea puterii regelui a contribuit *instaurarea curții cu jurați*.

Amănunte istorice

Curtea cu jurați ca formă a justiției democratice

Judecătoriile regale mobile, care examinau cazurile în teritorii, antrenau la acest proces „jurați” deosebiți – reprezentanți ai cavalerimii locale și proprietari de pământ înstăriți. Mărturiile lor erau mai convingătoare și mai umane decât cele depuse după vechea ordine (mai înainte vinovăția inculpaților era stabilită după torturile cu foc, fier înfierbântat sau prin dueluri judiciare).

Judecătoriile regale îi aduceau venituri însemnate regelui. Principalul moment în reforma judiciară a fost acela că Henric al II-lea i-a atras de partea sa pe cavaleri, țărani și pe așa-numiții proprietari funciari liberi, precum și pe orășeni. Judecătoria regală îi proteja, într-o mare măsură, pe acești reprezentanți ai societății de samavolnicia marilor feudali.

Curtea cu jurați
(miniatură medievală)

1. Explicați în ce mod contribuia curtea cu jurați la slăbirea influenței aristocrației feudale.
2. Aflați care pătri ale societății engleze au beneficiat de avantajele reformei judiciare a lui Henric al II-lea Plantagenet și care – nu. De ce?

Pentru a nu depinde de feudali, Henric al II-lea a *creat armata de mercenari*. Pentru întreținerea ei a fost fixat un impozit special („banii de scut”), prin aceasta cavalerii răscumpărându-și satisfacerea serviciului militar. Însă regele Henric al II-lea nu a reușit să combată definitiv rezistența din partea feudalilor.

3. ANGLIA ÎN SECOLELE XI-XIII. MAREA CARTĂ A LIBERTĂȚILOR

La începutul secolului al XIII-lea, în viața politică a Angliei s-au produs schimbări importante. În timpul celei de-a Treia Cruciade, când regele Richard I Inimă de Leu (1189–1199) se afla în campaniile cruciaților prin orient, țara era condusă de fratele acestuia, Ioan fără de Țară (1166–1216). Din cauza războaielor permanente, Ioan a încercat să mărească taxele și „banii de scut”.

Baronii nemulțumiți, cărora li s-au alăturat cavalerii, orășenii și o parte a țăranilor liberi, s-au răscolat împotriva lui Ioan fără

de Țară. În luna mai a **anului 1215** regele a fost nevoit să accepte cerințele lor și a semnat **Marea Cartă a Libertăților**, care limita puterea regelui.

Este important să memorizăm!

Cartă (de la latinescul **charta** – *hârtie, scrisoare*) – act ce reflectă cerințele unui anumit grup de oameni.

Marea Cartă a Libertăților (în engleză – Magna Carta sau Big Mag) îi *interzicea regelui să intervină în alegerile bisericesti*. El nu mai avea dreptul de a sustrage nici „banii de scut”, nici oarecare alte plăți fără consimțământul „Consiliului regal general”, din care făceau parte baronii.

Cel mai important în Cartă era articolul 39, care *proteja, în mod practic, drepturile personale și patrimoniale ale omului*. Atunci, de un asemenea drept se puteau folosi doar baronii.

Tuturor oamenilor liberi li s-a promis că *vor fi protejați de samavolnicia funcționarilor regelui*. Cartă a confirmat *drepturile deja existente ale Londrei și ale altor orașe*.

Pentru a controla felul cum este îndeplinită Cartă, *dintre baroni era ales „Consiliul celor 25”*. Acest consiliu putea să înceapă acțiuni militare împotriva regelui în cazul încălcării prevederilor actului respectiv de către el sau de către funcționarii săi. Astfel, regele trebuia să respecte prevederile cartei, fiind amenințat de pericolul unui război feudal.

Monument din orașul Runnymede (Anglia), consacrat Marii Carte a Libertăților

Documentele mărturisesc

Marea Cartă a Libertăților, anul 1215

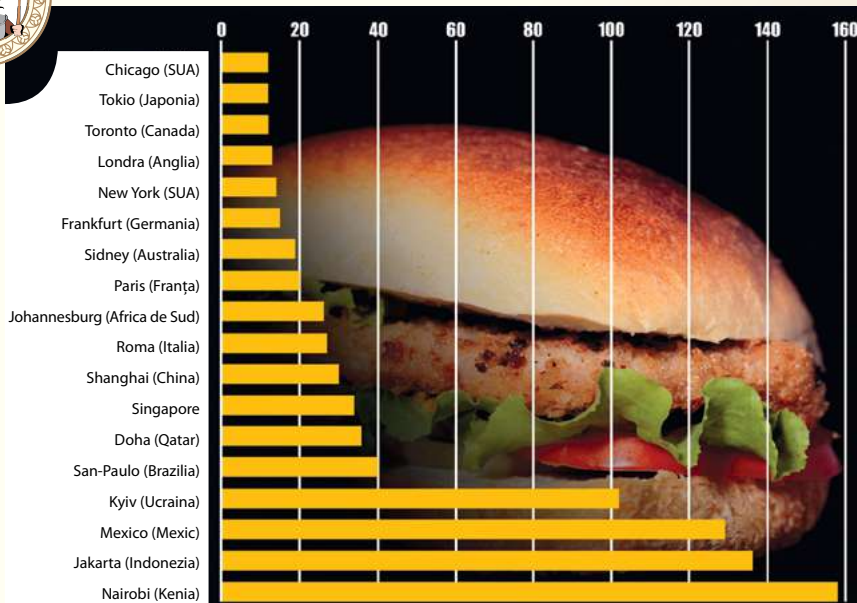
Articolul 39. Niciun om liber nu va fi arestat sau întemnițat, privat de posesiunile sale sau declarat în afara legii, izgonit ori, într-un fel oarecare, oropsit. Nu vom merge asupra lui decât cu o sentință adoptată după legile țării.

1. Cugetați în ce constă însemnătatea istorică a documentului.
2. De ce Marea Cartă a Libertăților poate fi numită fundament al democrației?
Ce momente cu adevărat noi au fost propuse în acest act?

Adoptarea Marii Carte a Libertăților a avut o enormă însemnătate istorică la acea vreme: prevederile ei îi apărau nu numai pe aristocrați de samavolnicia regelui, ci și pe cavaleri și orașeni de presiunile din partea nobililor. Cu timpul, englezii au început să considere că acest document apără interesele întregului popor.

Aționăm: însărcinări practice

Hamburgerul și Marea cartă a Libertăților (Big Mac & Big Mag)

Savanții americani au propus o „formulă” a societății prospere: „You can not have Big Mac without Big Mag”, ceea ce în traducere în limba ucraineană ar însemna **„Nu puteți să aveți un big mac (adică hamburger) fără Marea Cartă a Libertăților”.**

1. Cum înțelegeți această „formulă”?
2. De ce, după părerea oamenilor de știință, o societate nu poate fi prosperă dacă nu respectă principiile consfințite în Marea Cartă a Libertăților? Încercați să oferiți exemple din istorie și din zilele noastre.

Ora de muncă (în minute) de care are nevoie locuitorul orașului pentru a câștiga bani de un hamburger

4. CREAREA PARLAMENTULUI ÎN ANGLIA

Aționăm: însărcinări practice

Lucrând cu textul, aflați cauzele, perioada creării și atribuțiile parlamentului din Anglia. Alcătuiți schema: „Structura parlamentului englez”. Cum credeți, cine și de ce a fost interesat în existența parlamentului în Anglia?

Confruntarea dintre rege și societate nu a încetat nici în timpul domniei succesorului lui Ioan fără de Țară – Henric al III-lea (1216–1272).

Regele a refuzat să cedeze în fața nobilimii și a altor pături ale populației, ceea ce a dus la o luptă armată.

În anul 1265, în toiuл acestei lupte, în Anglia a fost convocată pentru prima dată o adunare, ce a obținut denumirea de „parlament”.

Este important să memorizăm!

Parlament (din franceză: **parler** – *a vorbi sau loc unde se vorbește*) – organ colegial electiv al puterii, organ legislativ suprem al țării (sarcina de bază a parlamentului constă în elaborarea și adoptarea legilor necesare pentru stat). Cel mai vechi parlament din lume se consideră a fi parlamentul Islandei (althing) creat în secolul al X-lea.

În secolul al XIV-lea parlamentul englez a fost împărțit în Camera Lorzilor și Camera Comunelor. În camera Lorzilor activau episcopii, abatii și feudații aristocrați, special invitați de către rege. În camera Comunelor erau aleși cavalerii (câte doi din partea fiecărui comitat) și câte doi reprezentanți din partea fiecărui oraș mare. Parlamentul a emis o lege prin care niciun fel de impozite nu puteau fi sustrate fără consimțământul Camerei Comunelor. Parlamentul a limitat intenția baronilor de a conduce țara fără luarea în calcul a intereselor cavalerilor și orașenilor. Aici își exprimau punctul de vedere reprezentanții ai diferitor pături ale populației. Astfel, în Anglia s-a constituit **monarhia reprezentativă a stărilor sociale**.

Simon de Montfort – întemeietorul Camerei Comunelor din parlamentul englez (basorelief în marmură)

5. RĂZBOIUL CELOR DOUĂ ROZE (ROȘIE ȘI ALBĂ)

Înfrângerea Angliei în Războiul de 100 de ani a generat o criză a dinastiei Lancaster. Lupta împotriva ei a fost inițiată de Richard, ducele de York. În anul 1455 Richard a fost proclamat regent (conducător provizoriu al regatului). Acest lucru nu a satisfăcut familia Lancaster, care nu dorea să cedeze în fața Casei de York. Intrigile de palat s-au transformat în confruntări armate deschise între adepții celor două case regale, ce au intrat în istorie ca **Războiul celor Două Roze (Roșie și Albă)**. *Războiul Rozelor Roșie și Albă (1455–1485) a dus la slăbirea țării și nimicirea unei părți însemnate a aristocrației engleze*. În cele din urmă, coroana a trecut în mâinile lui Henric Tudor, care a început să guverneze sub numele **Henric al VII-lea Tudor (1485–1503)**.

Pentru a împăca definitiv cele două părți rivale, Henric al VII-lea s-a căsătorit cu singura reprezentantă a Casei de York, iar pe stema sa a îmbinat Rozele Roșie și Albă (Roza Roșie era emblema Casei de Lancaster, iar cea Albă – a Casei de York). Războiul s-a încheiat cu instaurarea dinastiei Tudor în Anglia.

Henric al VII-lea Tudor

Roza Roșie-Albă – emblema dinastiei Tudor

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Lucram cu cronologia istorică:

- stabiliți ordinea cronologică corectă pe linia timpului;
- aflați care evenimente din Europa, Bizanț, lumea arabă, Ucraina, studiate de voi mai înainte, sunt sincronice cu cele de pe linia timpului.
- Includeți datele în tabelul cronologic sincronizat (pag. 36).

2. Stabiliți conformitatea între numele regilor și evenimentele ce au avut loc în timpul domniei lor.

1. Henric al VII-lea Tudor

A Introducerea curții cu jurați și principiul supremației judecătoreii regale

2. Henric al II-lea Plantagenet

B Semnarea Marii Carte a Libertăților

3. Ioan fără de Țară

C Sfârșitul Războiului Rozelor Roșie și Albă

3. Dezvoltați-vă cunoștințele din istoria Angliei și Franței, îndeplinind exercițiul „Organele reprezentative ale stărilor din Anglia și Franța”
<https://cutt.ly/Kp9zDC6>

◆ Discutăm în grup

- De ce englezii au început să considere că Marea Cartă a Libertăților apără drepturile întregului popor?
- Confrunțați statutul juridic al Stărilor Generale din Franța și al parlamentului Angliei și identificați deosebirile. Prognozați cum vor influența particularitățile lor asupra dezvoltării țării în viitor.

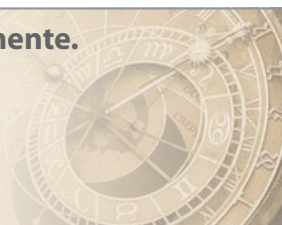
◆ Gândesc creativ

Cum s-a răsfrânt adoptarea Marii Carte a Libertăților asupra dezvoltării democrației în Europa?

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

1066	cotopirea Angliei de către normanzi
1215	adoptarea Marii Carte a Libertăților
1265	convocarea primului parlament în Anglia

§ 19. Lecție practică. Sfântul Imperiu Roman

Amintiți-vă când a apărut Imperiul lui Carol cel Mare. Ce teritorii intrau în componența lui? Care a fost soarta Imperiului lui Carol cel Mare după împărțirea de la Verdun?

În decursul anilor 962–1806 în Europa a existat o mare entitate politică, ce avea o denumire semnificativă – *Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană*. Nucleu al imperiului era Germania. Însă, în pofida dimensiunilor mari ale teritoriului, Sfântul Imperiu Roman nu a fost un stat puternic. În timp ce Anglia și Franța au pășit, în perioada Evului Mediu, pe calea făuririi statului centralizat, Germania s-a aflat până în secolul al XIX-lea în stare de fragmentare.

Acționăm: însărcinări practice

Lucrând cu textul din paragraf, clarificați cauzele îndelungatei fragmentări politice a Germaniei. Selectați fapte istorice care să ilustreze fiecare cauză. Cugetați asupra consecințelor unor asemenea particularități pentru dezvoltarea țării.

În cadrul activității, completați în caiet tabelul „Cauzele menținerii fragmentării Germaniei”!

Cauzele menținerii fragmentării Germaniei	
Cauzele	Fapte istorice

1. ÎNTEMEIEREA REGATULUI GERMANIEI.

SFÂNTUL IMPERIU ROMAN DE NAȚIUNE GERMANĂ

Ca urmare a Tratatului de la Verdun (anul 843) teritoriile situate la sud de râul Rin (teritoriul Germaniei) au trecut sub domnia unuia dintre nepoții lui Carol cel Mare – Ludovic Germanicul. Astfel a apărut Regatul Franciei Răsăritene – viitoarea Germanie. O anumită perioadă de timp el a fost guvernat de succesorii lui Carol cel Mare. Până la începutul secolului al X-lea, în Germania s-au păstrat puternicele ducate tribale, Saxonia și Turingia, Franconia, Șvabia și Bavaria.

La unificarea politică a Germaniei a contribuit necesitatea de a se opune pericolelor din exterior. De pe la sfârșitul secolului al IX-lea, Germania a suportat invazii ale normanzilor, iar de la începutul secolului al X-lea – și ale ungarilor, care s-au stabilit în Panonia vecină. Pentru a uni eforturile în lupta contra dușmanilor, în anul 911 a fost ales rege Ducele de Franconia. Nepotul acestuia, ducele de Saxonia, **Henric I Păsărarul** (919-936) a pus începuturile dinastiei de Saxonia pe tronul Germaniei.

De atunci, conform tradiției, *regele Germaniei era ales de către reprezentanții aristocrației germane.*

Să cugetăm!

Faceți comparație și determinați prin ce se deosebea modul de succesiune la tron în Germania de ordinea moștenirii puterii regale în Franța și Anglia.

Otto I cel Mare
(copie a statuii din orașul
Magdeburg, Germania)

Cauza consolidării puterii regale a fost continuată de **Otto I (936–973)**.

Otto I visa, la fel ca și Carol cel Mare, să obțină titlul de împărat și, în același timp, să-și extindă posesiunile pe contul teritoriilor italiene. Ca urmare a unor campanii de succes, Otto I a reușit să supună partea de nord și parțial centrul Italiei. În **anul 962** Otto I a fost încoronat la Roma ca împărat. Astfel a luat naștere **Imperiul German**. A fost introdus, de asemenea, jurământul obligatoriu al papei de la Roma în fața împăratului ca manifestare a supunerii papalității. Mai târziu, în **anul 1157**, noul Imperiu a fost redenumit în **Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană**, pe care conducătorii germani îl prezentau ca pe un succesor al Imperiului Roman.

Otto I și succesorii săi înțelegeau necesitatea de a antrena la conducerea statului oameni învățați, de aceea au contribuit din plin la dezvoltarea culturii.

Amănunte istorice

Renașterea Ottoniană – perioadă în istoria Imperiului German (sfârșitul secolului X – începutul secolului XI), care se caracterizează printr-un avânt al dezvoltării economice. Pe lângă curtea împărătească funcționa o Academie, erau pregătite manuscrise, se dezvolta literatura. S-a extins rețeaua de școli pe lângă mănăstiri și catedralele orășenești.

1. Cu care renaștere culturală din Evul Mediu Timpuriu poate fi asemănat avântul cultural din perioada domniei Ottonienilor în Imperiul German?
2. Care genuri ale artei și culturii s-au dezvoltat în mod activ în țările medievale cunoscute vouă? Prezentați exemple.

Pagină din lucrarea
„Despre geometrie”
Gerbert D'Aurillac

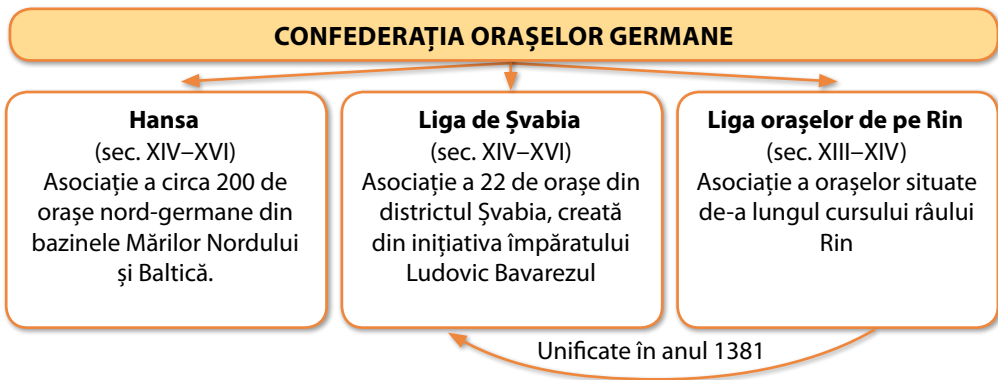

2. PREMISELE ECONOMICE ȘI POLITICE ALE FRAGMENTĂRII GERMANIEI

În pofida străduințelor lui Otto I și a succesorilor săi, în Germania nu s-a reușit crearea unui stat centralizat puternic.

Din cauză că tronul nu era transmis prin moștenire, regele trebuia să obțină în timpul vieții consimțământul principilor la încoronarea fiului său. Pentru a obține simpatia alegătorilor suspuși, pretendentul la coroană trebuia să facă unele concesii în fața lor, acordându-le o serie de privilegii. Feudalii primeau de la monarhii germani dreptul de a-și bate propriile monede, de a judeca populația, de a strânge impozitele și taxele și a întemeia noi orașe. Toate acestea au dus la fragmentarea feudală și la slăbirea legăturilor economice în interiorul țării.

În secolul al XI-lea s-a produs un avânt al economiei pe pământurile germane. Datorită amplasării favorabile, *orașele germane erau participanți activi la comerțul european*. De exemplu, orașele Koln, Mainz, Strasbourg, Ulm, Speyer, Worms, situate pe „Marele Drum al Rinului”, erau nu numai centre ale comerțului intermediar, ci și de producere a pânzei de lână și in, precum și a metalelor. Cu toate acestea, niciunul dintre orașele amintite nu a devenit un centru economic de interes național. Marile orașe făceau comerț mai mult cu țările străine decât între ele. Orașenii influenți nu erau interesați în unificarea țării. În schimb, orașele alegeau crearea asociațiilor independente pentru a-și apăra propriile interese.

Arătați pe hartă (pag. 94) zonele de influență ale Ligilor orașelor germane.

3. MENȚINEREA TENDINȚEI DE FRAGMENTARE A IMPERIULUI ÎN SECOLELE XI-XV

Într-o mare măsură, atenția împăraților germani de la guvernare în însăși Germania era sustrasă de lupta cu Papa de la Roma pentru *investitură* (dreptul de a numi episcopi), care era însoțită de războaie și intrigi.

Amănunte istorice

Umilirea de la Canossa

În anul 1076, în cadrul unui conflict pentru influența asupra bisericii, Papa de la Roma, Grigore al VII-lea, a hotărât excomunicarea din biserică a împăratului Henric al IV-lea. În mediul bisericesc puterea regelui a fost pusă sub semnul întrebării, deoarece ea urma să fie consfințită de biserică.

Astfel, regele s-a văzut nevoit să caute împăcare cu Papa. În anul 1077 el pleacă în Italia fără armată. Papa se afla atunci în Castelul Canossa din Toscana (nordul Italiei). Timp de trei zile Henric a așteptat ridicarea excomunicării, venind la castel în veșminte de păcătos, fără încălțăminte și cu capul neacoperit. În cele din urmă, i s-a dat voie să intre la Papă și a reușit să obțină iertare. La scurt timp, împăratul a reluat conflictul și a obținut, totuși, înlăturarea lui Grigore al VII-lea de pe tronul papal.

Henric al IV-lea o roagă în genunchi pe Matilda de Toscana în privința medierii conflictului său cu Papa Grigore al VII-lea (miniatură din seria „Viața Matildei”, anul 1115)

Cugetați dacă a fost sincer Henric al IV-lea, cerând iertare la Canossa.

Lupta pentru investitură s-a încheiat în anul 1122 prin încheierea *Concordatului de la Worms*, prin care influența împăratului asupra bisericii a fost limitată.

Atenția împăraților de la conducerea Germaniei era sustrasă și de politica italiană. De pe timpurile lui Otto I, în decursul anilor 962–1508, regii germani primeau titlul numai după ce erau încoronati la Roma. De multe ori călătoriile în Italia după titlu se transformau în războaie îndelungate.

Cel mai agresiv în campaniile italiene a fost împăratul **Frederic I Barbarossa** (Barbă Roșie, 1152–1190) din dinastia Staufenilor (Hohenstaufen). În perioada anilor 1154–1177 Frederic a întreprins cinci campanii italiene. Toate acestea erau însoțite de o cruzime deosebită și de intenția de a priva orașele italiene de dreptul la autoguvernare, ele generând o rezistență eroică din partea locuitorilor Italiei.

Crearea Sfântului Imperiu Roman centralizat și puternic era împiedicată de lupta permanentă pentru putere între reprezentanții diferitor dinastii aflate la guvernare.

Manuscrisul „Bulei de aur”.
Anul 1356

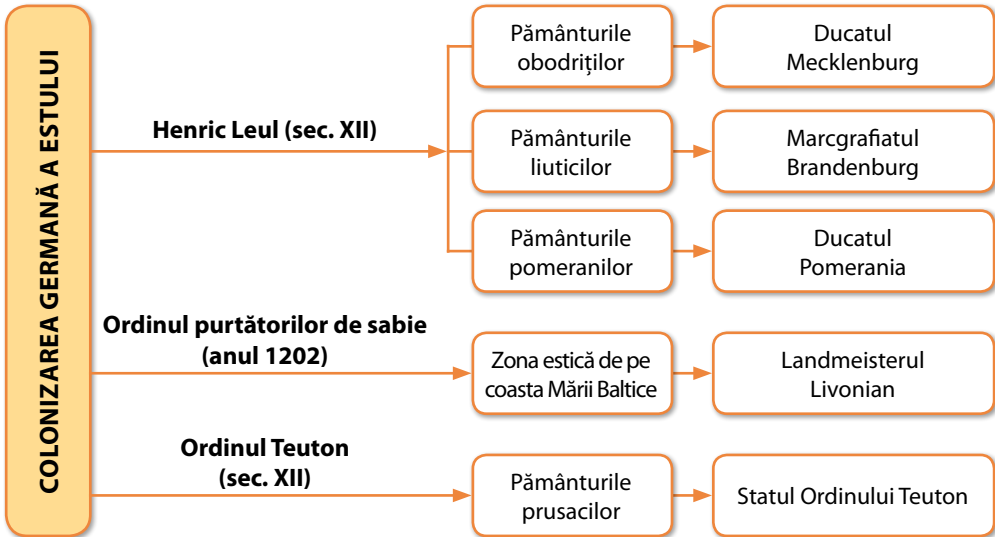
Fragmentarea Sfântului Imperiu Roman a fost consfințită definitiv în anul 1356, în „Bula de Aur” a împăratului Carol al IV-lea Luxemburg:

- bula legitima alegerea împăratului de către un colegiu compus din șapte principii imperiali;
- bula interzicea împărțirea teritoriilor principilor, ceea ce complica procesul „adunării” pentru acel ce dorea să unifice toate teritoriile într-un stat german unic.

Din anul 1438 la conducerea Imperiului a venit dinastia Habsburgilor. Însă nici reprezentanții acestei dinastii nu au reușit să evite fragmentarea statului.

4. „COLONIZAREA GERMANĂ A ESTULUI”

Creșterea puterii principilor germani a fost încurajată de campaniile cotropitoare asupra teritoriilor de est de la Marea Baltică, inițiate încă pe timpul lui Otto I. Aici locuiau slavii polabi și alte triburi. Cu sprijinul bisericii catolice, împotriva lor a fost organizată o cruciadă. Această incursiune a primit denumirea *Colonizarea germană a Estului*. Campaniile cotropitoare se desfășurau sub conducerea Ordinilor cavalerești ale principilor germani, care se bazau pe alianța cu biserica catolică. Slavii cuceriți erau parțial nimiciți sau strămutați cu forța în locuri care erau puțin favorabile agriculturii.

Colonizarea de către germani a pământurilor slavilor a contribuit la extinderea Imperiului în estul și în nordul Europei. Însă puterea împăratului pe pământurile cotropite era slabă.

Sfântul Imperiu Roman în secolele X-XIII

1. Arătați pe hartă hotarele Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană de pe timpul lui Otto I.
2. Numiți țările ce au intrat în componența Sfântului Imperiu Roman.
4. Comparați hotarele Imperiului în secolele XI și XV. Ce posesiuni a pierdut Imperiul și ce teritorii a obținut?

Republicile comerciale italiene. Recucerirea și întemeierea Regatului Spaniei

Ce condiții geografice și de altă natură au favorizat dezvoltarea comerțului în Europa medievală? Care realizări ale civilizației musulmane au contribuit la îmbogățirea culturii și științei europene?

Palatul Dogilor din orașul Veneția, Italia
(fotografie modernă)

1. REPUBLICILE COMERCIALE ITALIENE VENEȚIA ȘI GENOVA

Pe parcursul perioadei Evului Mediu, în Italia nu a fost creat un stat unic. Acest lucru, însă, nu a împiedicat-o să dețină un loc de frunte în Europa după nivelul de dezvoltare economică și culturală. Cele mai dezvoltate din punct de vedere economic în Europa, în secolele XI-XV, erau orașele din nordul Italiei – **Veneția, Genova, Florența, Pisa** și altele. La aceasta au contribuit următoarele *premise*:

- amplasarea geografică avantajoasă la intersecția căilor comerciale ce duceau din Europa Occidentală în Orient;
- moștenirea istorică și tradițiile Romei;
- unificarea orașelor cu satele (orașele din nordul Italiei s-au eliberat de puterea feudalilor, supunându-și satele din vecinătate);
- Cruciadele, în timpul cărora orașele din nordul Italiei și-au instaurat monopolul asupra comerțului cu Orientul.

În secolele XI-XII orașele italiene au devenit comune auto-governate, conduse de consuli electivi (consilieri). La Veneția și Genova puterea nu le aparținea consulilor, ci *dogului* (conducătorului), care era ales pe viață. *Orașele-state se dușmăneau permanent între ele. Acest lucru împiedica unificarea Italiei și ducea la fragmentare.*

Să cugetăm!

În orașul Azov se afla factoria comercială a Veneției, iar la Feodosia – cea a Genovei. Acestea erau punctele finale ale rutelor comerciale de caravană, care veneau din India prin Asia centrală până la Marea Neagră.

Cugetați ce rol au jucat în comerțul Veneției și Genovei coloniile lor din zona Mării Negre, de pe teritoriul Ucrainei actuale.

Beneficiile de pe urma dezvoltării comerțului și a producției de mărfuri creșteau la ingenioșii genovezi și venețieni datorită activității lor financiare. În secolul XIII Florența a început să-și bată propria monedă – florinul de aur. Însă, de o mai mare popularitate se bucura ducatul din aur din orașele nord-italiene, care au început să fie bătute de către venețieni prin anul 1140.

Dezvoltarea economică vertiginoasă și relațiile sociale avantajoase de la acea vreme au transformat Italia în cea mai dezvoltată țară din Europa Occidentală a secolului XIV.

Ducat de aur
din sec. XIV

2. RECUCERIREA. ÎNTEMEIEREA REGATULUI UNIT AL SPANIEI. CORTESURILE

În anii 711–714 Peninsula Iberică a fost cotropită de arabi și berberi, pe care creștinii în numeau mări (invadatorii au sosit din Mauritania, situată în Africa).

Paralel cu posesiunile musulmane din Spania, în nordul Iberiei existau și state creștine. Creștinii se arătau dornici de **recucerire** – întoarcerea pământurilor europene de la musulmani.

Secvență video
„Din istoria armelor”
(durata 3 min 27 sec)
<https://cutt.ly/xodnDml>

Este important să memorizăm!

Reconquista (în spaniolă *reconquistar* – a recuceri) – recucerirea de către creștini în secolele VIII-XV a Peninsulei Iberice și a altor teritorii cotropite de arabi și berberi (mai târziu ei erau numiți „mauri”). Procesul recuceririi a durat circa opt secole.

În urma Recuceririi, feudalii au obținut noi pământuri și funcții pe teritoriile recucerite. La războaie au luat parte și țărani. Ei s-au ales cu pământ și libertate personală. În orașele recucerite era introdus sistemul autoguvernării. Sporea influența bisericii creștine.

Un rezultat al recuceririi a fost întemeierea în nordul Peninsulei Iberice a Regatelor Castiliei (în traducere din spaniolă – *Țara castelilor*) și Aragonului, iar în Munții Pirineiilor – a Regatului Navarrei. În partea apuseană a peninsulei, din Castilia s-a separat Regatul Portugaliei. Pe parcursul secolului XV și, parțial, în secolul XV Spania a fost divizată.

Maurilor le-a rămas în Peninsula Iberică numai un teritoriu bogat în partea ei de sud – *Emiratul Granadei*.

Acțioanam: însărcinări practice

1. Aflați din care zone ale Peninsulei Iberice a început procesul recuceririi de către creștini a teritoriilor cotoprite de arabi și berberi.

2. Stabiliți unde s-a produs victoria decisivă a armatelor regatelor creștine împotriva musulmanilor. Cu ajutorul surselor suplimentare pregătiți o comunicare despre această victorie.

Statele Peninsulei Iberice în secolele VIII–XIV. Recucerirea

Extinderea teritoriilor regatelor creștine din Peninsula Iberică în timpul Recuceririi				☒1212	Victoria decisivă a oștirilor regatelor creștine asupra musulmanilor
Leon și Castilia (din anul 1230 – Castilia)	Aragon	Navarra	Portugalia		Poseziunile conducătorilor musulmani la începutul sec. XIV
Anul 740					Teritoriul Emiratului Granadei, cucerit în anul 1492 (sfârșitul Recuceririi)
Anul 1035					Hotarele Regatului Spaniei către sfârșitul sec. XV
Anul 1210					
Anul 1266					

Statele înființate în Peninsula Iberică erau monarhii ale stărilor. La început, în Castilia regii convocau în consiliu nobilimea laică și bisericească superioară. Mai târziu, la aceste consilii erau invitați reprezentanții orașenilor și chiar ai obștilor sătești libere. Astfel a luat ființă adunarea reprezentanților stărilor – **cortesurile**.

Este important să memorizăm!

Cortesuri (în spaniolă *cortes*, de la *corte* – *curte regală*) – adunări reprezentative ale stărilor (parlamente) în statele din Peninsula Iberică, cele mai vechi pe teritoriul Europei Occidentale (din anul 1137). În Spania modernă parlamentul se numește *cortes*.

Către sfârșitul secolului XV, Regatele Aragonului și Castiliei au fost unificate. Acest lucru s-a întâmplat în 1479, datorită căsătoriei încheiate între doi monarhi – Ferdinand de Aragon și Isabela a Castiliei. Astfel a fost întreprins un pas important în direcția creării statului spaniol. În lupta lor pentru o monarhie unică și puternică, Ferdinand și Isabela căutau susținerea bisericii catolice.

În anul 1492, după un îndelungat asediu, a căzut Granada – ultimul bastion al musulmanilor în Spania.

Amănunte istorice

Încă până la căsătoria lor, Isabela și Ferdinand s-au înțeles să se ajute și să-și ofere ajutor în toate. „Unul este important ca și celălalt” – această inscripție istorică a fost făcută deasupra tronurilor cuplului din cetatea Alcazar din Segovia.

3. PRIGOANA ARABILOR ȘI A EVREILOR

Spania era o țară multinațională. În decursul a mai mult de jumătate de mileniu în Peninsula Iberică au trăit maurii, care împărtășeau islamul, și evreii, care erau iudei. Însă catolicii convingși, Ferdinand și Isabela, tindeau să se debaraseze de cei de altă credință. În anul 1480, în Spania a fost introdusă **inchiziția**. Mai detaliat despre acest fenomen veți afla din capitolul următor al acestui manual. A fost instaurat controlul întregii populații a țării, mai ales a maurilor și evreilor. Judecata inchiziției putea să condamne pe oricine în baza unor mărturii secrete. Mii de oameni au fost executați în modul cel mai crud, iar mai mulți – condamnați la închisoare.

Să cugetăm

Se întâmplă, oare, în zilele noastre manifestări de intoleranță față de o altă religie sau cultură? De ce o asemenea intoleranță este dăunătoare și periculoasă pentru întreaga omenire? Ce drepturi ale omului sunt încălcate?

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂCRINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Numiți cauzele avântului republicilor comerciale italiene.
2. Aflați semnificația noțiunii „intoleranță religioasă” și dați exemple de intoleranță religioasă în Spania medievală.
3. Descifrați rebusurile și alcătuiți „perechi logice” între înțelesul rebusurilor și faptele istorice incluse în coloana a doua.

1	
2	
3	

A	Înființarea cetăților și posesiunilor în Peninsula Crimeea (Ucraina) și acordul comercial cu Bizanțul
B	Eliberarea de sub dominația arabă și întemeierea unui regat unic.
B	Direcționarea celei de-a Patra Cruciade împotriva Constantinopolului

◆ Discutăm în grup

1. Amintiți-vă de istoria cărui stat medieval este strâns legată istoria Italiei. Cum a influențat aceasta asupra dezvoltării ambelor țări?
2. Explicați de ce în Italia nu a fost creat un stat unic?
3. Determinați rezultatele și consecințele negative ale cărmuirii Isabelei de Castilia și a lui Ferdinand de Aragon. Argumentați-vă părerea.

Patio din Cordoba
(fotografie modernă)

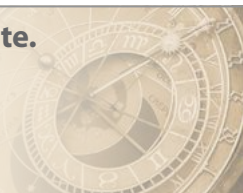
◆ Gândesc creativ

Ce realizări ale culturii musulmane din Spania sunt mai interesante? Aflați ce înseamnă „patio”. S-a păstrat arta de amenajare a curților interioare în cultura Europei moderne? Este aceasta răspândită în Ucraina? Alcătuiți un album de fotografii sau o comunicare pe tema: „Patrimoniul arab al Spaniei”.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

1479	întemeierea Regatului Unit al Spaniei
1492	căderea Granadei, sfârșitul recuceririi

Lección de generalizare la capitolul III „Societatea și statele europene în secolele X-XV”

1. ISTORIE CODIFICATĂ

Completați oral golurile din fragmentele istorice. Alcătuiți așa-numite „perechi logice” între denumirile țărilor (codificate în rebusuri) și fragmentele de texte.

1	
2	
3	
4	
5	

A În anul 1215 regele a semnat _____, care limita puterea regelui. Cel mai important din acest act era articolul 39, care apăra, în mod practic _____ drepturile omului.

B În sec. XI-XII _____ orașele au devenit comune autogovernate, care erau conduse de consilii electivi (consilierii). În _____ și _____ puterea nu le aparținea consuliilor, ci _____, care erau aleși pe viață. În sec. XIII-XIV republicile _____ au început lupta pentru stăpânirea _____ rutelor comerciale.

C În anul 787, lângă malurile de nord-est ale Angliei au apărut _____. De atunci, timp de mai bine de trei secole, au atacat Britania și alte țări ale Europei. Aceste evenimente au intrat în istorie ca «_____». În fiecare dintre corăbiile lor — _____ — încăpeau până la o sută de persoane.

D În anul _____ Filip al IV-lea, pentru a se asigura de susținerea diferitelor părți ale societății în lupta împotriva papei Bonifaciu al VIII-lea, a convocat Stările _____. În componența lor au intrat reprezentanți ai clerului, _____ și _____.

E Abia către sfârșitul secolului XV s-a desfășurat ultima etapă în procesul de unificare a țării. Acest lucru a avut loc datorită căsătoriei între doi monarhi — _____ și _____. Unind, în urma acestei căsătorii, Aragonul și Castilia în anul _____ monarhii au făcut un pas important pe calea creării unui mare stat _____.

E În anul 962 _____ a fost încoronat la Roma în calitate de împărat. Astfel a luat ființă Imperiul German. În anul 1157 noul Imperiu a fost redenumit în _____ de Națiune Germană, pe care conducătorii germani îl prezentau ca succesori al _____.

2. MEMĂ CU GHICITOARE

Analizați mema istorică:

1. Verificați și explicați dacă este justă informația istorică.
2. Inventati memele voastre la tema studiată.

Undeva pe câmpul de luptă în războiul de 100 de ani

Englezii: „Săgețile noastre vor străpunge armurile voastre”

Francezii: „Nouă ne vine în ajutor chiar Otto I”

3. PUZZLE ISTORICE

Descifrați puzzle-urile istorice și îndepliniți însărcinarea.

1. Determinați căror evenimente istorice le corespund textele și imaginile din puzzle.
2. Clarificați dacă toate evenimentele din puzzle sunt plătate corect. Argumentați-vă părerea.
3. Uniți-vă în grupuri de creație cu colegii de clasă și alcătuiți puzzle-uri proprii (la alegere): despre istoria vikingilor, Războiul de 100 de ani, Recucerire, Republicile comerciale ale Italiei, Sfântul Imperiu Roman, Războiul dintre Rozele Roșie și Albă.

4. CE ȘTIM DIN ACEASTĂ TEMĂ

Verificați cum ați însușit materialul cu ajutorul testului-online. Pentru a îndeplini însărcinarea, accesați site-ul:

<https://cutt.ly/ej1KZ1>

sau folosiți smartphone.

Vă dorim succese și rezultate bune!

LUMEA MATERIALĂ ȘI SPIRITUALĂ A EVULUI MEDIU EUROPEAN

Biserica creștină în secolele XI-XV. Ereticii și lupta împotriva lor

Explicați semnificația noțiunilor „viață monahală”, „pelerinaj”, „templieri”, „biserică”, „cruciați”.

1. SCHISMA BISERICESCĂ

Până pe la mijlocul secolului al XI-lea, biserica creștină se considera unită. Însă în Europa Occidentală cap al bisericii era *Papa de la Roma*, iar în Bizanț – *patriarhul de la Constantinopol*. Divergențele dintre biserica apuseană și cea orientală s-au întezit atunci când Papa de la Roma a anunțat reformarea ei. Clerul bizantin a văzut în această intenție dorința Papei de a-și subordona biserica din Bizanț. În afară de aceasta, între creștinii din Occident și cei din Orient creșteau divergențele în ceea ce privește perceperea învățăturilor religioase, desfășurarea serviciilor divine și a ritualurilor.

În **anul 1054** a avut loc divizarea definitivă a bisericii creștine în apuseană și orientală. De atunci biserica apuseană se numește *catolică* sau romano-catolică, iar cea orientală – *ortodoxă*, greco-ortodoxă sau bizantină.

După acea divizare, ambele biserici au devenit total independente.

Fișa informativă „Deosebirile principale între biserica catolică și cea ortodoxă”
<https://cutt.ly/koOPciG>

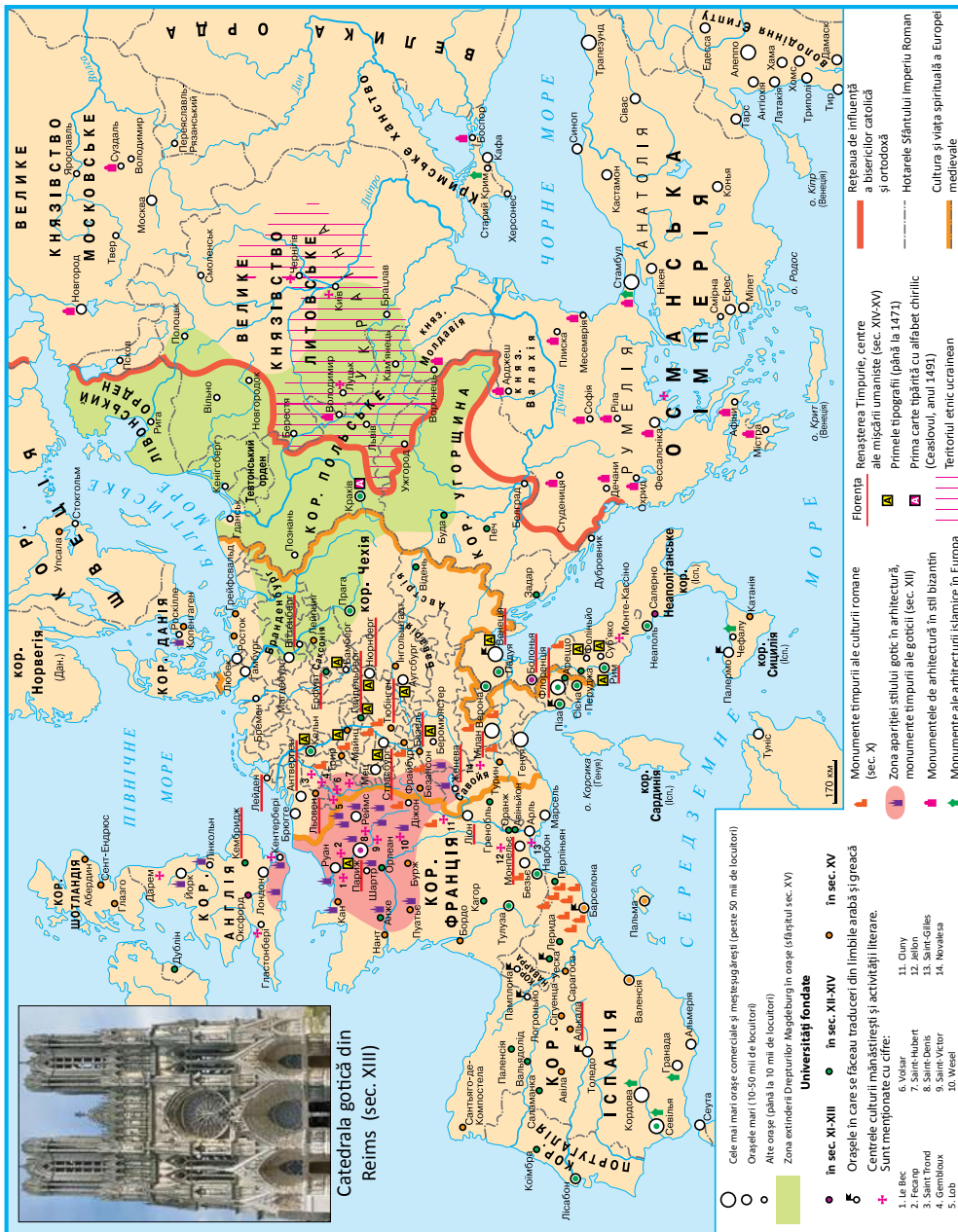
Acționăm: Însărcinări practice

Analizați harta istorică „Cultura și viața spirituală a Europei medievale” și îndepliniți însărcinarea.

1. Asupra căror țări s-a extins influența bisericii catolice și asupra cărora – influența bisericii ortodoxe?
2. Fixați pe harta-contur centrele culturii mănăstirești catolice și ortodoxe. Aflați dacă s-au păstrat aceste monumente până în zilele noastre.

Cultura și viața spirituală a Europei medievale

Să cugetăm!

Amintiți-vă când a avut loc împărțirea Imperiului Roman în Imperiul de Apus și Imperiul de Răsărit. Cum credeți, a influențat acest fenomen în viitor schisma dintre biserica catolică și cea ortodoxă?

Amănunte istorice

Spre deosebire de catolicism, ortodoxismul nu are un conducător unic al bisericii. În zilele noastre, în lume sunt 15 biserici autocefale naționale. Ele sunt conduse de patriarhi aleși pe viață de către soborul arhieresc. Pe lângă conducătorii bisericilor funcționează organe de conducere.

2. APARIȚIA ERETICILOR

În perioada Evului Mediu biserica avea o mare putere și o influență excepțională asupra societății. Însă, cu timpul, au apărut tot mai mulți oameni ce se pronunțau împotriva învățăturilor ei. Aceștia erau numiți **eretici**.

În secolele XII-XIII, în Europa Occidentală apar mișcările ereticilor, care erau legate de prosperarea orașelor. Anume la orașe era în creștere numărul oamenilor cărturari, capabili să citească cărțile religioase și să cugete asupra conținutului lor.

Ereticii se pronunțau împotriva ritualurilor bisericești costisitoare, împotriva serviciilor divine pompoase, posesiunilor bogate și deseatinei bisericești. Ei îi convingeau pe oameni că unicul izvor al credinței este Biblia. Ereticii credeau în ideea evanghelică a modestiei apostolice, își împărțeau averea săracilor și trăiau din jertfele făcute de alți oameni.

Este important să memorizăm!

Eretic (din greacă – *apostat*) – om ce s-a abătut de la dogmele religiei dominante, se pronunță împotriva învățăturii unanim acceptate în societate, om ce s-a abătut de la credință.

La sfârșitul secolului XI – începutul secolului XII, în sudul Franței s-a extins erezia așa-numiților **cathari** sau **albigenzi**.

Este important să memorizăm!

Catarii (din greacă – *purii*) considerau lumea materială lucrare a diavolului, condamnavă tot ce e pământesc, chemau oamenii să-și limiteze la maximum necesitățile vitale. Biserica catarilor s-a bucurat de un mare succes lângă orașul Alba din sudul Franței. De aceea, catarii sunt numiți albigenzi.

Este important să memorizăm!

Războaiele Albigensiene – lupta dusă de papalitate, baroni și cavaleri împotriva mișcării catarilor în decursul secolului XII – prima jumătate a secolului XIII, care s-a încheiat în anul 1229.

3. INCHIZIȚIA

Slujitorii bisericii din toate țările îi urmăreau pe eretici și comiteau împotriva lor cele mai crude acte de răzbnare. Cea mai

strașnică pedeapsă era excomunicarea din biserică. Un astfel de om era considerat în afara legii. Niciun credincios nu avea dreptul să-l ajute, fiind prevăzute pedepse dure pentru aceasta.

În secolul al XIII-lea, pentru lupta împotriva ereticilor, papa a instituit o judecată bisericească deosebită – **inchiziția**.

Este important să memorizăm!

Inchiziție (din latină – cercetare, urmărire) – judecată deosebită a bisericii catolice, al cărei scop consta în urmărirea ereticilor. Începând din secolul al XIII-lea, Papa de la Roma a pus acest lucru în seama unor oameni speciali – a inchizitorilor, care beneficiau de imunitate personală, adică nu puteau fi judecați de puterea laică sau cea bisericească locală.

Autodafe

(tablou realizat de pictorul Pedro Berruguete)

Inchiziția folosea pe larg urmărirea și informarea. Inculpații erau întemnițați și torturați, astfel încercându-se „scoaterea” din ei a recunoașterii vinovăției. Neputând suporta torturile, mulți oameni luau asupra lor vina, ba chiar îi învinuiau și pe alții. Cei ce se recunoșteau eretici suportau diferite feluri de pedeapsă – de la căință până la întemnițare sau executare. Astfel, inchizitorul spaniol Torquemada, a condamnat la ardere până la 10 mii de persoane.

Cei condamnați la moarte erau dați pe mâna puterii laice pentru **autodafe** – anunțarea și executarea sentinței, de obicei arderea pe rug în văzul lumii. Pentru prima dată autodafe a avut loc în secolul al XIII-lea, ultimul – în anul 1826, în orașul Valența.

Să cugetăm!

Cum credeți, și-a sporit biserica influența asupra credincioșilor prin acțiunile sale?

4. ORDINUL CĂLUGĂRIILOR CERȘETORI

Către sfârșitul secolului al XI-lea, activitatea unor mănăstiri venea în contradicție cu idealurile evanghelice. Acest lucru a generat o nostalgie după simplitatea anterioară din viața călugărilor. De aceea, în decursul secolelor XI-XV iau naștere noi alianțe călugărești cu statutele lor, ce obțin denumirea de ordine.

Ordinele medievale pot fi împărțite în următoarele grupe:

- *ale călugărilor și cerșetorilor* (augustin, dominican, franciscan și altele);
- *spirituale cavaleresti* (alianțe ale cavalerilor cruciați, create cu scopul apărării creștinismului).

Este important să memorizăm!

Ordin – organizație a călugărilor sau a cavalerilor cu scopuri și reguli proprii de comportare.

CARMELIȚII

Începutul călugărilor care cerșesc a fost pus de *ordinul carmeliților*, întemeiat în anul 1156 de către cruciatul Bertold pe muntele Carmel din Palestina. După încheierea Cruciadelor, carmeliții s-au strămutat în Europa ca niște călugări călători. Aici erau respectate cu rigurozitate regulile sărăciei personale.

FRANCISCANII

Una dintre cele mai cunoscute și influente organizații ale călugărilor cerșetori a fost *ordinul franciscanilor*. El a fost întemeiat în anul 1207 de către Francisc de Assisi, fiul unui negustor italian bogat. Francisc propovăduia iubirea și compasiunea față de aproape, avea grijă de unitatea bisericii și lupta împotriva ereticilor.

DOMINICANII

Ordinul dominican a fost întemeiat în anul 1214 de către călugărul spaniol, Dominic de Guzman, în orașul Toulouse (actuala Franță). El considera că lupta cu ereticii trebuie să fie dusă prin convingeri, prin exemplul ascetismului personal (renunțarea la plăcerile vieții).

5. SCOLASTICA. TOMA DE AQUINO

O direcție a filozofiei creștine medievale era **scolastica** (în traducere din greacă – *școlar, învățat*). Scopul ei principal consta în argumentarea dogmelor (învățăturilor) religioase. Un strălucit reprezentant al scolasticii a fost **Toma de Aquino** (1225–1274).

Este important să memorizăm!

Scolastică – filozofie religioasă, metodă de învățătură în Evul Mediu pentru cunoașterea lumii și a lui Dumnezeu.

La baza bunei conduite a omului, în opinia lui Toma de Aquino, stă „legea naturii”. Ea este în inima fiecărui om și-i cere să evite răul și să facă bine. Viața trăită în smerenie este chezașia liniștii eterne în viața de apoi.

Toma de Aquino a contribuit semnificativ la formarea sistemului de drept european. Importantă pentru noi este definirea generală a legii, propusă

Toma de Aquino
(tablou realizat de pictorul Carlo Crivelli, anul 1476)

de Toma de Aquino: „*Legea nu este altceva decât o prescripție a rațiunii practice către acel ce guvernează o comunitate perfectă*”. Pe baza acestei afirmații, se formulează o serie de cerințe pe care trebuie să le îndeplinească legea: rațiunea, orientarea spre bunăstarea socială, adoptarea și publicarea oficială a legii.

Prin decizia Papei de la Roma Leon al VIII-lea din anul 1879, filozofia lui Toma de Aquino a fost recunoscută drept bază a doctrinei catolice.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

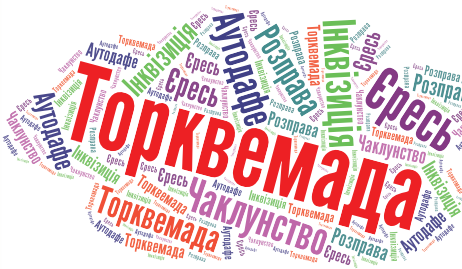

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

♦ Cunoș și sistematizez informația nouă

1. Ce istorii din perioada Evului Mediu ne povestesc nourașii de cuvinte? Explicați conținutul cuvintelor din nourași. „Codificați” relațiile proprii sub forma unor nourași.

2. Explicați noțiunea de „scolastică”. Cine a fost cel mai de seamă reprezentant al acestei filozofii creștine?

♦ Discuțăm în grup

1. Explicați de ce în perioada Evului Mediu se ducea o luptă aprigă împotriva mișcărilor eretice? Cine, în afară de biserica catolică, era interesat în suprimarea lor?
2. Discutați în clasă pe tema: „Rolul ordinilor călugărilor cerșetori în istorie”: propagarea catolicismului sau propovăduirea învățaturii creștine.

♦ Gândesc creativ

Realizați un proiect (portret istoric, pagină în rețelele de socializare) „Toma de Aquino”. Folosiți resursele-internet din acest manual.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

1054 divizarea bisericii creștine în romano-catolică și ortodoxă

Lecție practică.

Școlile și universitățile medievale.

Viața studenților în Evul Mediu

Cum erau învățământul și educația copiilor în Grecia și Roma antică? Care științe îi interesau mai mult pe locuitorii acestor țări?

1. ȘCOLILE MEDIEVALE

Aționăm: însărcinări practice

1. Analizați schema: „Cele șapte arte libere” de la pag. 110.
2. Determinați particularitățile de dezvoltare a învățământului școlar în Evul Mediu.
3. Clarificați dacă a suferit schimbări învățământul școlar în perioada Evului Mediu.
4. Ce este comun și diferit între învățământul medieval și cel din școlile moderne?

În perioada Evului Mediu Timpuriu, ca urmare a invaziilor barbare și atitudinii ostile a bisericii față de patrimoniul antichității, tradițiile învățământului din vremurile anterioare au fost pierdute. Însă, după cum știm, *dezvoltarea societății este imposibilă fără oameni cărturari*. Era nevoie de medici, judecători, funcționari de stat, profesori. Am amintit deja despre Renașterea Carolingiană și Ottoniană – scurte perioade ale avântului culturii și centrelor de învățământ în Imperiul Francilor și pe pământurile germane. Cu timpul, centre de învățământ au început să apară în Europa peste tot.

În școlile de pe lângă marile mănăstiri și biserici, persoanele duhovnicești îi învățau pe elevi să citească, să scrie și să socotească, predându-le, de asemenea, măiestria cântului bisericesc. La oraș funcționau școli private, precum și instituții de învățământ întreținute pe banii orașului. În ele, spre deosebire de școlile bisericești, se învăța mai bine citirea și aritmetica. În școlile medievale, elevilor li se aplicau pedepse fizice pentru încălcările comise.

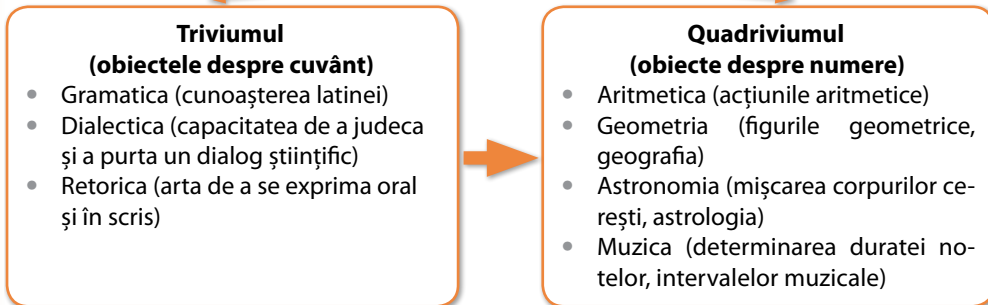
Învățământul în Evul Mediu
(miniatură medievală)

1. Ce tip de școală este prezentat în miniatură?
2. Care era principalul izvor de cunoștințe în școlile medievale?
3. Care elemente din această miniatură v-au ajutat să răspundeți la întrebări?

În cadrul învățământului școlar prevala *scolastica*. Biserica controla în permanență conținutul învățământului, unica sursă de cunoștințe fiind cărțile autorităților bisericești. Limba învățământului și a științei era latina, iar din învățământul roman vechi a fost împrumutată studierea celor „șapte arte liberale”.

CELE ȘAPTE ARTE LIBERALE

2. APARIȚIA UNIVERSITĂȚILOR

Aționăm: Însărcinări practice

1. În ce constă însemnătatea istorică a activității universităților medievale?
2. S-a schimbat, oare, esențial pe parcursul ultimilor 900 de ani semnificația noțiunilor: „universitate”, „student”, „rector”, „facultate”, „lecție”, „dispută”?
3. Explicați semnificația noțiunii de „autonomie a universităților”.

Odată cu acumularea cunoștințelor, dezvoltarea orașelor, a meșteșugurilor și puterii tot mai mari a statelor medievale, se simțea necesitatea acută de oameni cărturari. Treptat, școlile, în care lucrau renumiți profesori, adunau în jurul lor tot mai mulți elevi. Unii dintre ei, pentru a învăța la un profesor sau altul, se mutau chiar în alt oraș.

În orașele în care locuiau cei mai mulți oameni cărturari au apărut primele *universități*. Cea mai veche universitate a fost înființată în **anul 1088**, în orașul Bologna din Italia. În secolul al XV-lea, în Europa funcționau deja 65 de universități. Cele mai renumite dintre ele sunt universitățile din Paris, Bologna, Oxford, Praga și Cracovia.

Este important să memorizăm!

Universitate (din latină: *universitas* – *totalitate, uniune*) – instituție de învățământ superior în care sunt îmbinate diferite direcții de pregătire a specialiștilor la științele exacte, naturale și umanitare. În universități sunt efectuate și cercetări științifice.

Universitatea din Bologna, Italia
(fotografie modernă)

Universitatea din Oxford, Marea Britanie
(fotografie modernă)

În cadrul universităților activau două grupe de *facultăți*: „inferioare” și „superioare”. Mai întâi, toți studenții învățau în mod obligatoriu la facultatea „inferioară” – cea artistică, pentru a stăpâni cele „șapte arte liberale”. Mai apoi fiecare student alegea să învețe la una din facultățile „superioare”: de drept, teologie sau de medicină. Învățământul era de lungă durată: juriștii sau medicii studiau câte cincisase ani, iar filozofii-teologi – 15 ani.

Profesorul citea la lecții fragmente din cărți și explica unele locuri neclare, iar studenții ascultau și conspectau lecțiile (în traducere din latină: *lectio* – lectură).

Universitățile medievale au fost un adevărat izvor de cunoștințe și au jucat un rol decisiv în dezvoltarea culturală a societății europene. Absolvenții universităților europene își găseau loc de muncă pe lângă curțile regale, la marii feudali sau în organele orășenești, deveneau savanți cu renume.

Universitățile luptau cu puterea orășenească pentru a obține autoadministrare: profesorii și studenții îl alegeau pe șeful universității – *rectorul*, universitățile aveau propriile judecătoria. Studenții erau eliberați de serviciul militar.

Lecție la universitate
(miniatură medievală, sec. XIV)

Lecție la Universitatea Sorbona din orașul Paris, Franța (fotografie modernă de pe site-ul Universității)

Examinați cu atenție ilustrațiile. Determinați ce este comun în universitățile medievale și cele moderne.

Universul Ucrainean

La Universitatea din Bologna a studiat Yuri (Gheorghii) Kotermaк din orașul Drohobyci. El a fost ales rector al acestei instituții de învățământ superior pentru anii 1481/1482. Atunci a ieșit de sub tipar lucrarea sa „Previziuni pentru anul 1482 ale magistrului Gheorghii Drohobyci din Rusi”. Această lucrare este considerată prima carte tipărită a autorului ucrainean.

3. VIAȚA DE STUDENT

Acțiunăm: Însărcinări practice

Uniți-vă în grupuri și, pe baza textului, ilustrațiilor și documentelor istorice, îndepliniți proiectele comune:

1. Alcătuiți portretul istoric al studentului medieval.
2. Scrieți o scrisoare rudelor, în care să prezentați studiile la universitate din perspectiva studentului medieval (aveți o ocazie deosebită – să alegeți de sine stătător instituția de învățământ superior).
3. Alcătuiți o fișă-sinteză „Învățământul în Evul Mediu”.

Cuvântul „student” provine de la latinescul *studens*, ce înseamnă „a învăța sârguincios”.

Viața studenților medievali nu era deloc ușoară. Ei trăiau, de obicei, în condiții complicate, în sărăcie și nevoi, chiar dacă erau copiii unor părinți înstăriți. Mijloace bănești însemnate erau cheltuite pentru cumpărarea cărților necesare, care erau în acele timpuri deosebit de scumpe.

Iată cum descrie poetul englez din secolul XVI, Geoffrey Chaucer, viața unui student din Evul Mediu:

Asupra logicii și-a întrerupt lucrarea
Cu noi vorbea sârmanul de student
El foame îndura mai totdeauna
Și nimeni mai sărac ca el,
Dar bucuros sub cap cu-o buturugă
În pat să-și pună-n loc de pernă
Era mai bucuros de multe cărți să aibă
Decât o hrană bună să consume
Mereu dispus în sărăcie să trăiască
Dar să învețe și pe alții să instruiască.

Ce greutăți întâmpina studentul medieval în drumul său spre cunoștințe?

Până în prezent studenții din întreaga lume cântă imnul lor, „Gaudeamus”. În limba latină el începe cu cuvintele „gaudeamus igitur!”, ceea ce în traducere înseamnă „Să ne bucurăm, așadar!”.

Imnul tineretului studios
„Gaudeamus”
<https://cutt.ly/DpZaHzr>

§ 24. Realizările științifice și tehnice. Tipărirea cărților

Ce influență a avut scolastica asupra cunoștințelor și concepției despre lume a oamenilor în perioada Evului Mediu?

1. CERCETĂRILE ȘTIINȚIFICE ȘI BISERICA CATOLICĂ

Oamenii care încercau să caute singuri adevărul și puneau la îndoială preceptele bisericești erau urmăriți și condamnați. Unii dintre primii care au intrat în conflict cu biserica au fost **Piere Abelard și Roger Bacon**.

Piere Abelard
(1079–1142)

Teolog, filozof-scolast, scriitor și poet francez

- considera că la baza credinței în Dumnezeu stă nu credința oarbă, ci convingerea obținută pe calea cugetării libere și a propriilor concluzii, cu condiția studierii Sfintei Scripturi;
 - susținea ideea toleranței confesionale.
- Conciliul de la Sens i-a interzis să se ocupe de activitate didactică, iar cărțile lui au fost distruse.

Roger Bacon
(1214–1292)

Filozof și savant englez, profesor la Universitatea din Oxford

- insista asupra cunoașterii naturii prin intermediul cercetărilor științifice;
 - demonstra că nu numai în cadrul disputelor teologice pot fi obținute cunoștințe, ci și prin studierea naturii cu ajutorul cercetărilor;
 - a fost primul care a explicat fenomenul curcubeului, primul din Europa a alcătuit rețeta prafului de pușcă și a explicat însemnătatea lui pentru armată.
- A fost învinuit de erezie, persecutat și arestat.

Documentele mărturisesc

Fragmente din operele lui Roger Bacon

Poate fi construit un dispozitiv de plutire fără vâslași în așa fel, încât cele mai mari corăbii să fie puse în mișcare cu puterea unui singur om... Pot fi construite căruțe fără cai înhămați, care se vor deplasa cu o viteză nemaipomenită; aparate de zbor – stând în ele, omul va pune în funcțiune aripile care vor lovi aerul aidoma celor de pasăre... Corpurile transparente pot fi prelucrate în așa fel, încât corpurile îndepărtate vor părea aproape și invers.

Invenția căror dispozitive și utilaje tehnice a fost prezisă de Bacon?

2. CERCETĂRILE ȘTIINȚIFICE DIN EVUL MEDIU

Dezvoltarea economiei, orașelor și comerțului a devenit un imbold pentru dezvoltarea științelor naturale și matematice. Realizările lor erau folosite în economie, construcție și artă.

Luca Pacioli

(tablou realizat de pictorul Jacopo de Barbari)

Cel mai renumit matematician din secolul XV; a formulat regulile operațiilor aritmetice, al evidenței contabile, teoria proporțiilor geometrice. Lucrarea sa „Despre proporția divină” era cartea practică a arhitecților și pictorilor.

Ce importanță are pentru pictori înțelegerea proporțiilor?

Din cele mai vechi timpuri, arabii, iar după ei și europenii, au fost pasionați de *astrologie*. Astrologii medievali credeau în posibilitatea de a prezice viitorul după mișcarea și amplasarea corpurilor cerești în sfera cerească și unul față de altul. Deși ulterior astrologia a fost considerată ca fiind „știință neadevărată”, astrologii medievali au făcut o serie de descoperiri importante și au pus bazele științei astrologice moderne.

Ghicitoare-foto

Știți ce au în comun Harry Potter, eroul cărții cunoscute în întreaga lume, a scriitoarei engleze, Joanne Rowling, și alchimistii medievali?

Nicolas Flamel – alchimist francez de la sfârșitul secolului al XIV-lea. Pentru cei ce-l cunoșteau rămânea o enigmă faptul cum de a reușit să se îmbogățească într-o perioadă atât de scurtă. De acest moment, probabil, este legată legenda despre faptul că a putut transforma plumbul mai întâi în argint apoi și în aur. Însă scopul lui Flamel nu a fost de a aduna bogății. El a intrat în istorie ca un mecenat generos: el a finanțat construcția școlilor, bisericilor și spitalelor. Casa alchimistului se păstrează și până acum la Paris.

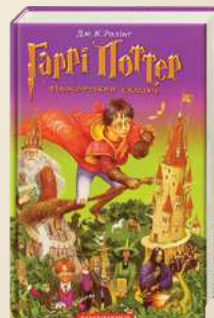

Nicolas Flamel

Cadru din filmul „Harry Potter și Piatra Filozofală”

Ediția ucraineană a unui volum din cartea despre Harry Potter

Odată cu dispariția civilizației antice, a fost pierdută o mare parte din cunoștințele din domeniul *medicinii*. Cu toate acestea, cunoștințele medicale se dezvoltau treptat. Medicii din Evul Mediu știau cum să măsoare pulsul bolnavului, să depisteze boala după culoarea limbii și a urinei.

**Ibn Sina
(Avicenna)
(980–1037)**

Medic persan, autor de lucrări în domeniul medicinei (cea mai cunoscută dintre ele este „Canonul științei medicale”)

- a descris pentru prima dată carantina ca mod de prevenire a răspândirii infecției;
- acorda atenție problemelor profilaxiei, prevenirii bolilor, păstrării sănătății;
- acorda mult timp astronomiei, se ocupa de problemele logicii, matematicii, fizicii, muzicii, scria creații în versuri.

3. „MOARTEA NEAGRĂ”

De la mijlocul secolului al XIV-lea, în Europa a izbucnit epidemia de **ciumă**, o boală cumplită, care a cuprins întregul continent. „Moartea neagră” a avut consecințe catastrofale în Europa – aici a murit jumătate din întreaga populație.

Epidemia a avut o influență enormă asupra vieții spirituale și culturale a societății medievale. Unii au hotărât că „Moartea neagră” a fost o pedeapsă de la Dumnezeu. Au apărut secte de *flagelanți* – fanatici religioși care se biciuiau în public pentru ispășirea păcatelor lor și ale lumii. Ceilalți oameni își alinau durerile în distracții și plăceri.

Aționăm: însărcinări practice

Fragment din filmul „Ciuma: cum a nimicit „moartea neagră” sute de milioane de oameni” (SRL „CRT „LIUKS” 2019 24 TV.UA. Autor: Sofia Troșciuk, design: Andrii Vengher, producător: Yurii Gavrișciak). Durata: 2 min. 45 sec.

<https://cutt.ly/hpZoczW>

Urmăriți cu atenție fragmentul din film și dați răspuns la întrebări.

1. Din care țară ciuma s-a răspândit în secolul al XIV-lea? De ce epidemia a început în centrele comerciale ale Europei și în alte zone?
2. Cum erau explicate cauzele ciumei în societatea medievală?
3. Ce ați aflat despre numărul jertfelor „morții negre” în Europa?
4. Pe seama cui a fost pusă vina pentru epidemie și ce s-a întreprins împotriva lor?
5. Ce învățăminte, în special morale, poate trage omenirea din epidemia ce a avut loc în secolul al XIV-lea?

În același timp, reducerea însemnată a numărului oamenilor în urma epidemiei a îndemnat lumea la folosirea pe larg

a mecanismelor și a accelerat progresul tehnic. Autoritățile orașelor au început mai activ să aibă grijă de curățenie în spațiile publice. Înșiși oamenii acordau mai mult timp igienei.

Amănunte istorice

Printre jertfele superstițiilor s-au pomenit evreii (iudeii). Aceștia duceau un mod de viață mai retras în comunități și aveau un nivel mai înalt de igienă, fapt determinat de tradiția religioasă. Din această cauză, rata mortalității la iudei era relativ mai mică decât în alte comunități, iar acest lucru a servit drept „argument” pentru a pune vina epidemiei pe seama evreilor. În pofida provenienței creștinismului de la iudaism, preoții creștini îi învinuiau pe evrei de multe păcate și îi ațâtau pe credincioși contra lor. Europa a fost zguduită de pogromurile evreiești, iar uneori evreii au fost executați în masă.

Pogromurile au cauzat, în special, migrația în masă a evreilor din Germania pe pământurile poloneze. Regele Poloniei, Cazimir al III-lea, le-a permis evreilor să se stabilească în țara sa și încă până la epidemie le-a garantat drepturi patrimoniale și siguranță.

Amănunte istorice

„Carantina” este o noțiune ce a intrat în viața noastră cotidiană în anul 2020. Originile istorice ale acestui cuvânt le găsim prin secolul al XIV-lea. În Veneția a fost introdusă pentru prima dată carantina de 40 de zile (din italiană – 40 de zile) pentru toate navele și echipajele sosite din zone afectate de ciumă. Oamenii și mărfurile de pe corăbiile plasate în carantină erau oprite pe insula Lazzaretto. Tot aici erau înmormântați toți acei ce mureau de ciumă.

4. PERFECȚIUNILE TEHNICE

În epoca Evului Mediu europeanii au început să aplice mai activ descoperirile perioadelor anterioare și ale altor popoare: moara de apă, plugul cu roți, morile de vânt, căpăstrul și hamurile pentru cai.

Odată cu dezvoltarea învățământului și științei a crescut și cererea de carte. Pe la mijlocul secolului al XV-lea, bijutierul german **Johannes Gutenberg**, a inventat o *tehnologie unică de tipărire a cărților*, care a permis ca textele să fie tipărite foarte rapid.

CARACTERUL UNIC AL INVENȚIEI LUI GUTENBERG

Tehnologia turnării literelor pentru crearea textelor culese după principiul constructorului

Presa de tipar, care asigura tipărirea calitativă a unor pagini aparte ce erau mai apoi cusute

Rețetă unică a cernelurilor pe bază de funingine, a uleiului cu amestec de cupru, sulf și plumb

Prin **anul 1455** a ieșit de sub tipar Biblia – prima carte voluminoasă, perfectă din punct de vedere tehnic și estetic pentru acea perioadă.

Să cugetăm!

Imaginați-vă că sunteți savant, călugăr, negustor. După discuțiile din clasă încercați să stabiliți consecințele descoperirii tiparului de carte de către Johannes Gutenberg pentru fiecare din aceste grupuri de oameni.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

Formați „perechi logice” între numele învățaților și aportul lor la dezvoltarea științei.

1 Roger Bacon

A A formulat regulile operațiilor aritmetice

2 Luca Pacioli

B Insista asupra cunoașterii naturii pe calea cercetărilor științifice

3 Avicenna

C Califica regulile de respectare a igienei ca o cheazășie a prevenirii bolilor

◆ Discutăm în grup

1. Lui Pierre Abelard îi aparține expresia „În realitate, cheia principală a cunoștințelor sunt întrebările insistente puse în permanență”. Alcătuiți pentru punctul „Perfecțiunile tehnice” din paragraf cinci întrebări și propuneți-le colegilor de clasă să răspundă la ele.
2. Discutați în grup însemnătatea istorică a descoperirilor științifice și a invențiilor tehnice din perioada Evului Mediu și cugetați cum vor fi influențat aceste descoperiri autoritatea bisericii în societate.

◆ Gândesc creativ

1. Cum înțelegeți sensul expresiei renumitului medic din Evul Mediu, Avicenna: „Panica este jumătate din boală, liniștea este jumătate din sănătate, iar răbdarea – începutul însănătoșirii”? Sunt, oare, actuale pentru noi acum aceste sfaturi?
2. Bazându-vă pe materialele paragrafului, alcătuiți un proiect (prezentare, lapbook) „Realizările tehnice ale Evului Mediu în viața modernă”, „Descoperirile științifice din Evul Mediu în lumea contemporană” (la alegere).
3. Îndepliniți proiectul „Pagina savantului inventator medieval” în rețelele de socializare moderne (unul dintre eroii paragrafului la alegere).

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

1455

a văzut lumina zilei prima Biblie tipărită, care a pus începutul tiparului de carte în Europa

§ 25.

Renașterea timpurie și Umanismul

Priviți fotografiile. Ce perioadă istorică este ilustrată în aceste imagini? Ce le unește? Dați o denumire acestui șir de imagini.

1. EPOCA RENAȘTERII

De pe la mijlocul secolului al XIII-lea, în Europa Occidentală a început formarea unei noi etape în dezvoltarea culturii – **Renașterea** sau **Renesansul** (din italiană: rinascimento, franceză: renaissance – *renaștere*). Denumirea epocii este legată de aspirația oamenilor de cultură de a renaște arta antichității, înaltul ei nivel artistic și umanismul. Purtători ai umanismului erau, în primul rând, orașenii: savanții, poeții, pictorii. În centrul atenției lor se afla omul și tot ceea ce este uman.

Este important să memorizăm!

Umanism – (de la latinescul *humanism* – omenesc, uman) – mișcare progresistă în cultura Europei Occidentale, sistem de viziuni asupra omului ca valoare supremă – „cea mai bună creatură a lui Dumnezeu”. Umaniștii puneau accentul pe respectul pentru demnitatea și rațiunea umană, dreptul omului la fericire, exprimarea liberă a sentimentelor și capacităților firești.

Trăsături esențiale ale Renașterii erau creația artistică realistă și umanistă, viziunea despre libertatea și demnitatea personalității umane. Valorile culturii antice necreștine au fost condamnate de biserică și parțial date uitării. Deci, acestea urmau să fie renăscute.

Cultura Renașterii nu lăsa la o parte nici valorile medievale: tradițiile laice și motivele culturilor populară, urbană și cavalească.

Umaniștii au definit perioada dintre Lumea antică și Renaștere ca Epocă a întunericului și ignoranței. Ei au fost primii

care au numit această perioadă *Evul Mediu*, iar epoca în care au trăit – *Epoca Modernă*.

Să cugetăm!

Sunteți de acord cu părerea umaniștilor despre Evul Mediu ca perioadă a întinericului și ignoranței?

PERIOADELE RENAȘTERII

Renașterea Timpurie (mijlocul sec. XIII – sfârșitul sec. XV)	Renașterea Înalță (sfârșitul sec. XV – începutul sec. XVI)	Renașterea Târzie (primul sfert al sec. XVI – începutul sec. XVII)
--	--	--

Este important să memorizăm!

Renașterea Timpurie – prima etapă a noii epoci în dezvoltarea culturii – Renașterea din Evul Mediu, care a durat de **la mijlocul secolului XIII până la sfârșitul secolului XV**. Ea se baza pe idealurile umanismului și pe cele mai bune tradiții ale antichității. Această epocă a dăruit omenirii capodopere nemuritoare ale picturii, sculpturii, arhitecturii, invenții științifice.

Înțelepciunea secolelor

Dumnezeu l-a creat pe om, pentru ca el să cunoască legile Universului, să iubească frumusețea și să admire măreția lui... Omul poate să crească și să se perfecționeze după propria sa voință. Ea conține multe datorii diverse. O luptă care te învață este importantă prin aceea că din ea și cel învins are de câștigat. Cel ce pierde lupta nu se alege cu nedreptate, ci cu binecuvântare din partea învingătorului, deoarece se întoarce acasă mai bogat, mai învățat și mai bine pregătit pentru luptele viitoare.

Giovanni Pico della Mirandola
Gânditor italian din epoca Renașterii

Ce calități, în opinia autorului, poate să dezvolte și să perfecționeze în sine omul?

2. PREMISELE RENAȘTERII

Patria Renașterii a fost Italia cu orașele ei înfloritoare. Bogația moștenire culturală a Antichității, simțul apropierii și înrudirii cu ea au fost premisele de bază ale Renașterii. De aceea este firesc să considerăm că Renașterea a apărut și s-a dezvoltat pe pământurile italiene.

În această țară funcționau multe școli, de aceea mulți orașeni erau bine instruiți. Anume la orașe a luat naștere **intelectualitatea**

– grup de oameni ce avea un înalt nivel de studii și se ocupa cu activități intelectuale.

Orășenii înstăriți, activi și întreprinzători din fire, priveau altfel la lumea înconjurătoare. Spre deosebire de feudali, ei tindeau să se îmbogățească nu în urma jafurilor și cotropirilor de noi pământuri în timpul războaielor, ci ocupându-se de comerț, treburi financiare și producerea mărfurilor.

Ghicitoare foto

În secolul XV, în această țară a fost instalat cel mai mare orologiu din Europa cu diametrul de 8,64 metri. În prezent această țară este centru mondial de fabricare a ceasornicilor.

1. Despre ce țară este vorba?
2. În care oraș a fost instalat acest orologiu?

Comercianții-călători preluau noile cunoștințe și experiența și le aplicau în Patria lor.

Orășenii încercau să simtă cât mai multe bucurii în viața pământească și nu în cea de apoi. La comanda orășenilor bogați, arhitecții construiau case mari și frumoase, iar pictorii și sculptorii le împodobeau cu tablouri și statui.

Să cugetăm!

1. De ce anume orașele italiene au devenit Patria Renașterii?
2. Care circumstanțe i-au îndemnat pe conducătorii italieni, pe alți oameni bogați să încurajeze dezvoltarea artei, literaturii și filozofiei?

3. IDEILE UMANISMULUI ÎN CULTURĂ ȘI ARTĂ

Umaniștii manifestau un mare interes pentru cultura Greciei și Romei antice. Realizările filozofilor, poezilor, pictorilor, arhitecților și sculptorilor antici au constituit un model pentru oamenii de artă și savanții din Epoca Renașterii, care s-a caracterizat printr-o dezvoltare nemaivăzută a artei.

Amintiți-vă ce opere ale autorilor din antichitate vă sunt cunoscute. Care dintre ele v-au impresionat cel mai mult? De ce?

Scriitorii-umanști elogiau în operele lor natura, însă, în același timp, descriau viața furtunoasă de atunci, minunatele și puternicele sentimente umane. Pictorii continuau să creeze

TRĂSĂTURILE RENAȘTERII ÎN ITALIA

Umanismul

Reevaluarea culturii medievale

Interesul față de Antichitate

Înflorirea artei

Limbajul creațiilor artistice –
italiana

Formarea culturii naționale

tablouri după motivele biblice, însă pentru pictarea sfinților și a lui Iisus Hristos lor le pozau oameni obișnuiți. Apăreau din ce în ce mai multe portrete ale contemporanilor – atât ale suveranilor, cât și ale orășenilor simpli.

4. CREAȚIA LUI FRANCESCO PETRARCA ȘI DANTE ALIGHIERI

Scenă din „Divina comedie”
de Dante Alighieri (tablou realizat
de pictorița Elisabeth Sonrel)

Precursor al umanismului italian timpuriu este considerat **Dante Alighieri** (1265–1321). El a fost ultimul poet din Evul Mediu și, totodată, primul poet al Renașterii.

Amănunte istorice

Dante s-a născut într-o familie de nobili din orașul italian Florența. A studiat dreptul la Universitatea din Bologna. În anii de studenție s-a ocupat de poezie, care i-a adus cu timpul gloria binemeritată.

Evenimentul cel mai important din tinerețea lui Dante a fost dragostea lui pentru Beatrice. El a văzut-o pentru prima dată în copilărie. Cei doi s-au reîntâlnit după zece ani. Chipul fermecător al tinerei femei l-a inspirat pe poet la crearea unei minunate poezii lirice. Ciclul de versuri, născut din dragostea pentru Beatrice, iar apoi și din moartea ei subită, a alcătuit volumul „Viața nouă” (1292). Cartea a fost scrisă în limba italiană și nu în latină după cum se obișnuia în perioada Evului Mediu. Dante a devenit astfel întemeietorul limbii italiene literare.

Monumentul lui Dante Alighieri
în orașul Florența, Italia

Apogeul creației lui Dante este poemul „Divina Comedie” (1307–1321). Această operă a fost gândită de autor ca un

monument pentru ființa iubită – Beatrice. Poemul este scris în formă de „vedenie”, în el fiind vorba despre călătoria poetului în lumea de dincolo. Aici autorul dezvăluie tema iubirii ca pe o putere mare ce dă viață la tot ceea ce există pe Pământ. Despre aceasta Dante a scris astfel: „*Dragostea ce mișcă Soarele și celelalte stele*”.

În opinia lui Dante, omul trebuie să răspundă singur pentru faptele și bunăstarea sa, care se vede nu în bogăție, ci în calitățile umane personale.

Universul Ucrainean

În Ucraina „Divina Comedie” a fost tradusă pentru prima dată în anul 1878 de către Ivan Franko. Iată ce a spus el despre poem: „Este povestirea eternă a noastră a tuturor, a celor ce au gândit, au iubit, au greșit, au căzut spiritual și s-au ridicat din nou”. La această operă au apelat și au tradus din ea Lesia Ukrainka, Maksym Rylskyi, Dmytro Pavlyciko.

„Părintele” culturii umaniste din Europa a fost poetul și savantul **Francesco Petrarca**, care a trăit între anii 1304–1374. El căuta și aduna manuscrise antice, studia limba latină, filozofia antică, modul de gândire al autorilor romani. Petrarca a devenit creatorul unui nou sistem de valori culturale, al cărui centru era Omul.

Documentele mărturisesc

Din lucrările lui Francesco Petrarca

«Despre mijloace împotriva capriciilor sorții» (secolul XIV)

- **Despre originea nobilă.** Sângele este întotdeauna de aceeași culoare. Dar dacă el este mai deschis decât sângele altui om, aceasta vorbește nu despre noblețe, ci despre sănătatea fizică. Un om cu adevărat nobil nu se naște cu un suflet mare, ci singur se face pe sine astfel prin faptele sale nobile.
- **Despre bogăție.** Bogatul este cuprins mai mult de sentimente de invidie, decât de bucurie. Marile bogății sunt adunate cu greu, sunt păstrate cu grijă și irosite cu dezamăgire. Dacă ești om zgârcit – te transformi într-un paznic și atunci bogăția este stăpână pe tine și nu tu ești stăpânul ei.

1. Ce anume, după părerea lui Francesco Petrarca, îl face pe om cu adevărat nobil?
2. Discutați în clasă pe tema: „Omul nobil al secolului XXI – cum este el”.

Petrarca și-a câștigat gloria mondială ca poet, cântăreț al înaltului sentiment – iubirea. La vârsta de 23 de ani el a întâlnit-o în biserică pe Laura, care era încă un copil, și s-a îndrăgostit de ea. De atunci, pe parcursul a 30 de ani poetul și-a cântat iubita în sonetele sale.

Biserica catolică din abația Sant Antimo, Italia, sec. XII

Care particularități arhitecturale ale acestei structuri indică apartenența la stilul romanic?

Să cugetăm!

Ce a condiționat apariția trăsăturilor stilului romanic în arhitectura Evului Mediu?

3. ARHITECTURA ÎN STIL GOTIC

De pe la mijlocul secolului al XII-lea, în Europa s-a dezvoltat stilul gotic. Denumirea lui a apărut în Italia mai târziu, prin secolul al XVI-lea, și era legată de numele triburilor barbare ale goților.

Este bine să memorizăm!

Stilul gotic (din italiană: *gotica* – gotic) – stil în arta medievală din secolele XII-XV, răspândit în Europa Centrală și Occidentală, care se caracterizează prin verticalitatea formelor, cantitatea însemnată a sculpturilor din piatră.

Catedrala Notre Dame din Amiens, Franța, sec. XIII
(fotografie modernă)

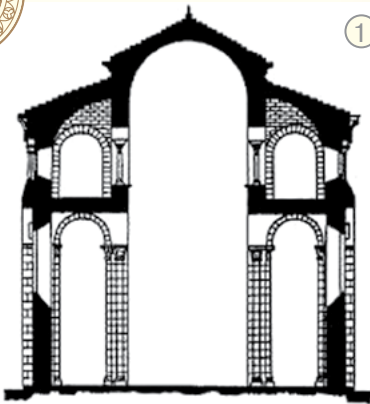
Elemente caracteristice pentru acest stil al arhitecturii sunt pereții înguști, bolta înaltă în arcuri, ferestrele mari, împodobite cu vitraje, sălile largi și spațioase. O particularitate importantă a stilului gotic a fost înălțarea edificiilor spre cer. Acest lucru a putut fi obținut numai datorită apariției noilor tehnologii în construcții. Construcția se baza pe niște coloane de sprijin impunătoare, spațiul dintre ele fiind zidit. Acestea le-au permis arhitecților să înalțe catedrale de o înălțime nemaivăzută cu pereți înguști și ferestre mari în formă de rozetă.

ELEMENTE CARACTERISTICE PENTRU STILURILE ROMANIC ȘI GOTIC ÎN ARHITECTURĂ	
Stilul romanic (secolele X–XII)	Stilul gotic (mijlocul secolelor XII–XV)
Pereți groși masivi deasupra cărora este situată o boltă semicirculară grea	Edificii înalte care parcă sunt îndreptate către cer și care creează o impresie de ușurință
Clădiri puternice în partea inferioară, care la exterior seamănă cu fortărețele	Bolta clădirii era amplasată pe coloanele de sprijin, iar în spațiul dintre ele erau zidiți pereți înguști
Ferestrele înguste ce amintesc de metereze. Erau folosite și vitrajele	Ferestre impunătoare cu vitraje, care lăsau să intre multă lumină în interior
Folosirea pe larg a arcurilor semicirculare: în pereți, în ferestre și deasupra intrărilor	Turnuri mari și mici, precum și fleșe care devin tot mai înguste
Împodobirea pereților cu fresce	Împodobirea clădirilor și a lăcașurilor de cult cu sculpturi și cu rozete – ferestre rotunde

Aționăm: însărcinări practice

Examinați cu atenție ilustrațiile cu machetele a două lăcașuri de cult. Stabiliți care din ele aparține stilului romanic și care – stilului gotic. Ce elemente caracteristice indică asupra acestui lucru?

Universul Ucrainean

Secvență video despre biserica Sfântul Panteleimon din apropiere de Halyci (secolul XII) – monument al arhitecturii romanice în Ucraina (durata 2 min. 36 sec.)

Aflați în care regiuni ale Ucrainei s-au păstrat monumente ale arhitecturii romanice și gotice.

<https://cutt.ly/dpZpyMX>

Amănunte istorice

Catedrala Santa Maria del Fiore a fost construită timp de aproape o sută de ani. La începutul secolului al XV-lea, în fața constructorilor a apărut o sarcină tehnică destul de complicată: să construiască o cupolă cu diametrul de 42 de metri. Această muncă a fost proiectată de Brunelleschi, un arhitect amator, bijutier de profesie. După ce a efectuat niște calcule precise el a propus ca această cupolă să fie clădită din cărămidă. Cupola, care are o înălțime de 91 de metri, a fost construită în anul 1436. Greutatea ei este de circa 9 mii de tone. Această minune arhitecturală este încă o mărturie a genialității umane din Epoca Renașterii.

Cupola catedralei Santa Maria del Fiore din Florența, Italia. Sec. XV (fotografie modernă)

Cunoștințe din care domeniile ale științei i-au fost necesare lui Brunelleschi pentru a realiza construcția cupolei.

4. SCULPTURA ȘI VITRAJELE ÎN ARHITECTURA MEDIEVALĂ

Un element de bază al ornamentării arhitecturale este *sculptura*. Într-un lăcaș gotic sculptura parcă umple edificiul de mișcare. Ea are atât rolul de ornamentare, cât și rolul de a oferi cunoștințe enciclopedice sau de a prezenta viziunea despre lume a omului medieval.

Capodopere ale sculpturii gotice sunt considerate *chipurile portretistice ale marcgrafului Eckard și ale soției sale, Uta, din catedrala din Naumburg*. Prin chipul marcgrafului sculptorul a țins să-l prezinte pe cavalerul puternic din acele vremuri. El se ține demn, conștientizând autoritatea și puterea sa. Un chip diametral opus este Uta – o adevărată întruchipare a feminității.

Apariția ferestrelor mari a contribuit la dezvoltarea *vitrajelor* – a tablourilor și ornamentelor din sticlă colorată. În secolul al XVIII-lea, vitrajele s-au răspândit în toată Europa.

În templele catolice acestea au redat subiectele biblice și au înlocuit picturile murale.

Secvența video
„Clopotnița turnului din Pisa”
(durata 2 min. 15 sec.)
<https://cutt.ly/apZpW5b>

Este bine să memorizăm!

Vitraj – compoziție decorativă realizată din sticlă de diferite culori.

Portretele sculpturale ale lui Eckard și Uta von Ballenstedt (aproximativ anii 1250–1260) în catedrala din Naumburg, Germania (fotografie modernă)

Vitraliul catedralei din Chartres (1194–1220, Franța, fotografie modernă)

Examinați portretele sculpturale. Ce trăsături de caracter ale oamenilor medievali a reușit să transmită sculptorul? În ce constă valoarea artistică a operei?

Cum credeți, de ce vitraliul catedralei din Chartres este numit „Biblia din sticlă”?

5. ARTA RENAȘTERII TIMPURIU

Prietenul lui Dante, remarcabilul om de artă și precursor al Renașterii Timpurii, **Giotto di Bondone**, a fost primul care s-a îndepărtat de legile medievale de redare a spațiului, făcând tablourile sale mult mai realiste.

Cea mai ilustră capodoperă a remarcabilului sculptor italian, **Donatello**, este *statuia din bronz „David”*, (aproximativ anul 1140). Sculptorul l-a redat pe erou după victoria acestuia asupra uriașului Goliat, ținând piciorul pe capul tăiat al acestuia. La fel ca eroii și zeii din Grecia antică, David nu-și ascunde corpul său fin.

La comanda breslei producătorilor de arme, Donatello a realizat *statuia „Sfântul Gheorghe”* (protec-

Statuile „David” și „Sfântul Gheorghe” (lucrări ale sculptorului Donatello)

torul soldaților) (1415–1417). Chipul tânărului ostaș, creat de sculptor, a devenit simbolul romantic al Florenței.

Un loc deosebit îi revine creației pictorului italian, **Sandro Botticelli** – cel mai remarcabil maestru al Renașterii Timpurii. Timp de câțiva ani Botticelli a îndeplinit comenzi ale puternicilor conducători ai Florenței – familia Medici. Două dintre cele mai renumite compoziții ale sale – „*Nașterea Venerei*” (aproximativ anul 1484) și „*Primăvara*” (aproximativ anul 1485), Botticelli le-a dedicat lui Giulio de Medici și iubitei sale, Simonetta Vespucci, al cărei chip minunat este prezent în mai toate creațiile pictorului.

Primăvara

Nașterea Venerei

(lucrări ale pictorului Sandro Botticelli)

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Caracterizați stilurile arhitecturale ale Evului Mediu.
2. Ce opere ale oamenilor de artă ai Renașterii Timpurii cunoașteți?
3. Ce atmosferă creează vitrajele într-un lăcaș de cult catolic?

◆ Discutăm în grup

Explicați cum au influențat condițiile istorice de dezvoltare a culturii medievale asupra dezvoltării artei în diferite etape ale Evului Mediu?

◆ Gândesc creativ

1. Imaginați-vă că sunteți colaboratorul unei firme turistice. Pentru campania publicitară a unui nou tur prin țările Europei trebuie să pregătiți booklet-ul „Pictura pe piatră, castelurile și catedralele medievale ale Europei turistice”. Propuneți varianta booklet-ului vostru.
2. Vizionați video-reconstrucția și pregătiți o relatare despre construcția unei catedrale în stil gotic.

Secvența video „Catedrala Notre-Dame din Paris”. Durata 2 min. 51 s.

<https://cutt.ly/3i4VuFX>

§ 27.

Lección de generalizare la capitolul IV „Lumea materială și spirituală a Evului Mediu european”

1. CRONOLOGIE ISTORICĂ

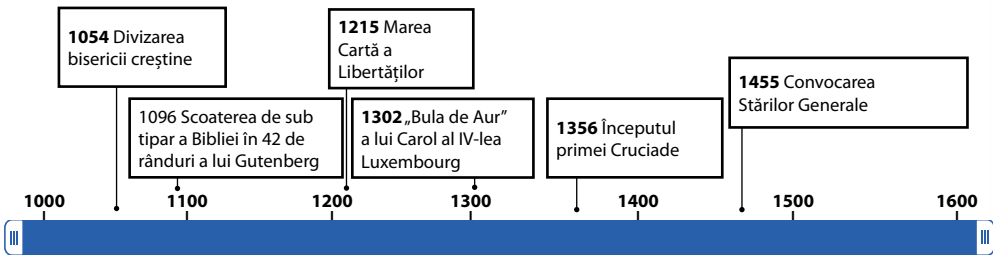
Vânturile istoriei au confundat datele de pe scara timpului. Ajutați la sistematizarea informației, îndeplinind însărcinările.

1. Propuneți varianta corectă a denumirilor evenimentelor istorice lângă date.

2. Stabiliți în care secol s-au desfășurat evenimentele indicate pe linia timpului.

3. Completați tabelul cronologic sincronizat (pag. 36) cu date: schisma bisericii creștine, răspândirea stilurilor romanice și gotice, descoperirea tiparului de carte, Renașterea Timpurie.

4. Plasați imaginile pe scara timpului a faptele istorice din istoria Ucrainei: creștinarea Rusii-Ucrainei, crearea Evangheliei de Ostromir, Congresul cneștilor de la Liubeci, prima atestare a denumirii „Ucraina”, întemeierea Regatului Rusii, domnia lui Danylo Galytskyi, Bătălia de la Apele Albastre, întemeierea Hanatului Crimeii.

2. LOTERIE ISTORICĂ

Sistematizați loteria istorică.

1. Faceți legătura între imagini și științele medievale.

Astrologie

Medicină

Matematică

Alchimie

2. Ghiciți numele savanților codificate în anagrame și uniți-le cu denumirile științelor. Găsiți anagramele de prisos și argumentați răspunsul.

LRAPREEBEA	Scolastică	OINQUIDATOM
ADIRGEANELT	Medicină	CEANANV
REBOJDNKERO	Astrologie	GBEETHUNR
CIBUGOIDIORR	Matematică	LAIUCCPOLIA

3. DIFERENȚE ISTORICE

Propunem atenției voastre așa-numite „perechi istorice” – găsiți câte cinci diferențe între ele.

Biserica romano-catolică	↔	Biserica ortodoxă răsăriteană
Scolastică	↔	Umanism
Stil romanic	↔	Stil gotic

4. STORYTELLING ISTORIC

Alcătuți o relatare despre tratamentul bolnavilor și îngrijirea lor în perioada Evului Mediu Târziu. Urmăriți cu atenție detaliile din frescă, ce ilustrează respectarea regulilor de igienă.

Fragment de frescă
din spitalul Santa Maria della Scala
(mijlocul sec. XV, orașul Siena, Italia)

5. CE ȘTIM DIN ACEASTĂ TEMĂ

Verificați cum ați însușit materialul la această temă cu ajutorul testului online. Pentru îndeplinirea însărcinării accesați site-ul:

<https://cutt.ly/7y2JYHx>

sau folosiți smartphone.

Vă dorim succese și rezultate bune!

ȚĂRILE EUROPEI CĂNTRELE ȘI DE EST ÎN SECOLELE X-XV

Lecție practică. Regatul polonez. Marele Ducat al Lituaniei

Aționăm: însărcinări practice

Includeți în tabelul sincronizat (pag. 36) evenimentele din istoria Regatelor Poloniei, Ungariei, Cehiei, Marelui Ducat al Lituaniei, imperiului Otoman, Republicii Novgorodului, Marelui Cnezat al Moscovei.

1. SLAVII ÎN VECHIME

Majoritatea oamenilor de știință moderni sunt înclinați să creadă că slavii au apărut în prima jumătate a mileniului I în Polesia. În prezent acesta este teritoriul Ucrainei – din partea de nord a țării până la linia convențională Lviv – Kyiv – Sumî. Tot de pe aceste teritorii s-au răspândit și limbile slave.

Împreună cu alte triburi barbare, slavii s-au deplasat prin Europa în timpul Marii Migrații a Popoarelor, au luptat împotriva Bizanțului. Slavii vechi erau păgâni. Istoricii menționează trei grupe de slavii.

RAMURILE SLAVILOR (S-AU FORMAT ÎN SECOLELE VI-IX)

Slavii apuseni

(între Vistula și Elba)
Liuticii, pomorenii,
sorbii, polenii,
mazovienii, dulibii,
cehii, moravii, croații,
slovacii și alții.

Slavii sudici

(Peninsula Balcanică)
Slovenii, croații,
strămoșii actualilor
bosniaci, macedoneni,
muntenegreni,
bulgari.

Slavii răsăriteni

(de la vest la est – între râurile Prut și
Volga; de la sud la nord – între Marea
Neagră și Lacul Ladoga)
Croații albi, volânenii (dulibii),
tiverții, dregovicii, drevlenii, polenii,
ulicii, siverenii, radimicii, krivicii,
viaticii, slovenii ilmeni.

În această perioadă triburile slave s-au unit în uniuni de triburi în frunte cu conducători militari – *cneji*, însă toate problemele importante erau soluționate la *vece*.

Este important să memorizăm!

Vece (din slavona veche: „vet” – *consiliu* și „vișceati” – *a vorbi*) – adunare generală a slavilor la care erau soluționate cele mai importante probleme.

Unele uniuni tribale au devenit bază pentru crearea statelor slave, în special *Samo* (sec. VII). În componența lui au intrat triburile slovacilor, cehilor, moravilor, sârbilor și altele.

2. CREAREA STATULUI POLONEZ

Triburile poloneze trăiau pe pământurile dintre râurile Oder – la vest și Bugul de sud – la est. La nord, țărmul lor era spălat de apele mării baltice, iar în partea de sud se învecinau cu Munții Carpați. De-a lungul râului Vistula viețuiau triburile *mazovienilor*, iar mai la vest de ei – cele ale *polenilor* (denumirea acestui trib este identică cu cea a tribului slavilor sudici, care au trăit pe teritoriile actualei regiuni Kyiv). Polenii au întemeiat orașul Gniezno, considerat prima capitală a Poloniei.

Amănunte istorice

Potrivit legendei, odată călătoreau trei frați – Leh, Ceh și Rus. Leh a întemeiat capitala statului său în locul unde creștea un copac în care își avea cuibul un vultur. Și a numit el acel oraș Gniezno. Ceh a luat-o la sud, iar Rus – înspre Răsărit. De la numele celor trei frați, potrivit legendei provin denumirile leșilor (polonezilor), cehilor și rusilor. Iar vulturul alb a devenit stema statului polonez.

Stema modernă a Poloniei

Ce legende despre originea popoarelor, întemeierea orașelor sau a statelor cunoașteți?

Primul cneaz al polenilor, al cărui nume le este cunoscut istoricilor, a fost **Mieszko I (960–992)** din Dinastia Piast. În anul **966** Mieszko I a fost convertit la creștinism.

După moartea lui Mieszko, pe tron a urcat fiul său, **Boleslav I (992–1025)** în vârstă de 25 de ani, care mai târziu a fost supranumit cel Viteaz. În alianță cu împăratul german, Otto al III-lea, și cneazul Rusi-Ucrainei, Volodymyr cel Mare, a încheiat procesul de unificarea a pământurilor poloneze. Însă, după moartea lui Volodymyr cel Mare, el s-a situat de partea socrului său, Sviatopolk, în lupta pentru tronul kievean. De aceea și relațiile cu Yaroslav cel Înțelept erau încordate. În anul 1025 Boleslav I s-a proclamat rege.

Universul Ucrainean

Cu timpul, în perioada domniei în Polonia a lui **Cazimir I Restauratorul** (1034–1058), între Rusi-Ucraina și Polonia au fost stabilite relații de prietenie. Ele au fost întărite prin căsătoriile dinastice. Cazimir I s-a căsătorit cu sora lui Yaroslav cel Înțelept – Maria Dobroniega, iar pe sora sa, Gertruda, a măritat-o cu fiul lui Yaroslav cel Înțelept, Iziaslav. De la Gertruda a ajuns până la noi o carte de rugăciuni – Psaltirea Trira, decorat cu miniaturi originale ale meșterilor kievieni.

Amintiți-vă ce înseamnă căsătorie dinastică.

3. CONSOLIDAREA STATULUI POLONEZ ÎN TIMPUL DOMNIEI LUI CAZIMIR AL III-LEA CEL MARE

În secolul al XII-lea, pământurile din sudul Poloniei au fost devastate de mongoli, iar de la nord ele erau amenințate de pericol din partea Ordinului Teuton. În pofida acestor momente, majoritatea pământurilor poloneze au fost unite la începutul secolului al XIV-lea de **Vladislav I cel Scurt** (porecla „scurtul” a primit-o din cauza înălțimii sale nu prea mari). Fiul acestuia, **Cazimir al III-lea cel Mare** (ultimul din Dinastia Piast, a domnit între anii **1333–1370**) a continuat cauza întăririi statului începută de tată.

Cazimir al III-lea cel Mare (portret realizat de pictorul Jan Matejko, sec. XIX)

Pecetea lui Cazimir al III-lea cel Mare

Confrunțați actuala stemă a Poloniei cu pecetea lui Cazimir al III-lea cel Mare și explicați cu ce scop creatorii stemei au preluat semnul sigiliului regal.

În politica sa externă, Cazimir al III-lea a soluționat pe cale diplomatică problemele litigioase cu vecinii. Ordinul Teuton i-a retrocedat Poloniei Cuiavia și ținutul Dobrzyn, însă a păstrat o parte din Pomerania. Pentru a încheia pace cu Cehia, Cazimir al III-lea cel Mare a renunțat la Silezia.

După moartea, în anul 1340, a lui Yuri al II-lea Boleslav (ultimul conducător al Regatului Rusi) și o luptă îndelungată cu Ungaria, Boleslav I a alipit Galiția. Volânia a trecut în componența Lituaniei. *Teritoriul statului polonez s-a mărit aproape de două ori.* Cazimir al III-lea cel Mare a reformat sistemul de conducere în voievodatele poloneze și și-a întărit puterea.

În 1337–1346 Cazimir al III-lea a înfăptuit reforma financiară.

În secolul XIV peste 30 % din visteria statului o constituiau veniturile obținute de pe urma vânzării de sare. În anul 1368 regele a emis „Statutul lui Cazimir”. Prin acest document era fixat un preț fix la extragerea și vânzarea sării.

Pentru a favoriza dezvoltarea socială și economică, regele le-a acordat drepturi egale armenilor, evreilor, rusinilor și reprezentanților altor popoare. Un eveniment însemnat în istoria poloneză și ucraineană a devenit confirmarea de către Cazimir al III-lea a Drepturilor Magdeburg pentru orașul Lviv în anul 1356.

În anul 1364 Cazimir al III-lea a fondat Universitatea din Cracovia (acum ea este numită Jagiellonă). Aceasta este una dintre cele mai mari în Polonia și mai vechi universități din Europa.

Să cugetăm!

Cunoașteți deja acțiunile principale ale lui Cazimir al III-lea în procesul de făurire a statului. Cum credeți, de ce anume Cazimir al III-lea a fost supranumit cel Mare?

4. MARELE DUCAT AL LITUANIEI

Triburile baltice (letu-lituaniene) își duceau traiul lângă cursurile râurilor Dvina de Vest, Neman și pe țărmul Mării Baltice. Acestea practicau agricultura și se ocupau de creșterea animalelor, pescuit, vânătoare și apicultură.

În prima jumătate a secolului al XIII-lea, la nord-vest de pământurile rusilor a fost întemeiat un nou stat – **Marele Ducat al Lituaniei**. Întemeietorul noului stat a fost **Mindaugas**, care a alipit la Lituania Rutenia Neagră (aproape în totalitate teritoriul actualului Belarus) și s-a încoronat în anul 1253.

Gediminas (gravură din sec. XVII)

Mai târziu, în timpul domniei Marelui Duce lituanian, **Gediminas** (1316–1341), statul a devenit mult mai puternic. Fiind un politician talentat și puternic, Gediminas a extins teritoriul statului lituanian cu ajutorul forței, intrigilor, alianțelor și căsătoriilor dinastice.

În timpul domniei lui Gediminas și a succesorilor săi, în componența Lituaniei au intrat aproape toate pământurile Ucrainei și actualului Belarus (cu excepția teritoriilor din partea de vest ce erau subordonate regilor ungar și polonez). Pe noi-le teritorii a fost introdus principiul lituanian de guvernare: „nu distrugem ceea ce este vechi și nu introducem nimic nou”. În stat acționau normele „Pravilei Ruse”, iar limba rusilor a devenit limbă de bază. Biserica ortodoxă se afla sub protecția regelui.

Politica lui Gediminas a fost continuată de către ducele **Algirdas (1345–1377)**. La Ducat au fost alipite pământurile Cernighivului și Siverskului. În anul 1362 trupele rusilor și lituanienilor au repurtat o strălucită victorie asupra mongolilor în *Bătălia de la Apele Albastre*. La Lituania au fost alipite definitiv pământurile Kyivului, Volâniei și Polesia Răsăriteană. Anume în această perioadă s-a instituit noua denumire a statului – *Marele Ducat al Lituaniei*. În lupta pentru întâietate, în acest proces, Algirdas a aplicat lovituri militare Cnezatului Moscovei, unde pe atunci domnea cneazul Dmitrii Ivanovici.

5. UNIUNEA POLONO-LITUANIANĂ DE LA KREWO

Pericolul din exterior din partea Ordinului Teuton al cavalerilor germani a silit Lituania și Polonia să se unească în lupta împotriva inamicului comun. Astfel a apărut ideea unei *uniuni* între cele două state. Succesorul lui Algirdas, principele lituanian, **Jagiello**, s-a căsătorit în anul 1385 cu prințesa poloneză, **Jadwiga**. Această alianță dinastică a marcat începutul unirii celor două state și a intrat în istorie ca **Uniunea de la Krewo**.

Potrivit condițiilor Uniunii, Jagiello a devenit concomitent și rege al Poloniei sub numele de **Vladislav al II-lea Jagiello**, s-a convertit la catolicism și trebuia să încline spre această religie întreaga populație a țării. Jagiello se obliga, de asemenea, să „alipească pentru vecie pământurile sale, ale lituanienilor și rusilor, la coroana poloneză”.

Unificarea Regatului Poloniei și a Marelui Ducat al Lituaniei a dat posibilitatea de a se opune cu o mai mare fermitate Ordinului Teuton. În anul 1410, lângă orașelul Grunwald, trupele cavaleriști au fost înfrânte. Colonizarea germanică a estului a fost oprită.

1. Urmăriți secvența video și numiți cauzele victoriei armatelor polono-lituaniano-ruse. Cum ați înțelege, de ce această confruntare a fost numită „Lupta popoarelor”?
2. Care au fost consecințele răzvrănte asupra Europei ale Bătăliei de la Grunwald pentru pământurile lituanienilor și rusilor?

Secvența video „Lupta popoarelor” (Bătălia de la Grunwald).
Video <https://cutt.ly/JyC1kIC> (durata: 3 min. 56 sec.)

Uniunea de la Krewo prezenta un pericol pentru independența Lituaniei. Lupta pentru independența Marelui Ducat al Lituaniei în procesul apropierii de Polonia a fost condusă de **Vytautas**, nepotul lui Gediminas. În anul 1413, Jagiello și Vytautas au semnat **Uniunea de la Horodlo** prin care a fost recunoscută independența Lituaniei, însă sub suzeranitate poloneză.

Mai târziu, din anul 1487 până la 1503, între Marele Cnezat al Moscovei și Marele Ducat al Lituaniei s-au dat lupte crâncene pentru pământurile ucrainene. Ca urmare a acestora, pământurile Cernihivului și Siverskului au trecut sub dominația Moscovei.

Marele Ducat al Lituaniei a jucat un mare rol în istoria Europei în general și a Ucrainei în special. În perioada apogeului și înfloririi sale, către sfârșitul secolului al XV-lea, acest stat ocupa un teritoriu de circa 850 mii km². Încă până la acea perioadă o mare parte din teritoriile ucrainene intrau în componența lui. În el locuiau până la 40 milioane de persoane, care aparțineau diferitor grupe etnice și religii. Până în secolul XVI, limba de bază în stat era limba rusilor, iar religia dominantă – cea ortodoxă. *Așadar, istoria Marelui Ducat al Lituaniei este o parte componentă a istoriei poporului ucrainean.*

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunos și sistematizez informația nouă

1. Numiți grupurile slavilor și triburile care făceau parte din fiecare grup.
2. Completați bloc-schema alcătuită în caiet.

3. Îndepliniți exercițiul-online:

„Regatul Poloniei.
Marele Ducat al Lituaniei”
<https://cutt.ly/Ry2x5RH>

◆ Discutăm în grup

Demonstrați că istoria Poloniei și a Lituaniei medievale a fost strâns legată de soarta poporului ucrainean.

◆ Gândesc creativ

1. Despre Cazimir al III-lea se spunea că „a găsit o Polonie din lemn și a lăsat-o din piatră”. Cum înțelegeți această afirmație?
2. Alcătuiți niște probleme intelectuale (integrame, rebusuri, anagrame), folosind conținutul paragrafului.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

1333–1370	domnia lui Cazimir al III-lea cel Mare
1385	Uniunea de la Krewo
1410	Bătălia de la Grunwald

§ 29. Regatele Ungariei și Boemiei. Războaiele husite

Amintiți-vă și explicați semnificația noțiunilor „colonizare externă” și „colonizarea germanică a estului”.

1. ORIGINEA UNGURILOR ȘI NOUA LOR BAȘTINĂ

Învățații consideră că baștina străveche a ungarilor (maghiarilor) era situată dincolo de Munții Ural. În timpul mării Migrații a Popoarelor, triburile ungarilor, alături de huni, au plecat spre Europa. În anul 895, salvându-se de invaziile pecenegilor, triburile ungarilor sub conducerea căpeteniei lor, **Arpad**, au luat cuscine, femeile, copiii și animalele și s-au retras în direcția Carpaților.

Amănunte istorice

Despre marea campanie a ungarilor în Carpați circulă o legendă veche. Și până acum ungurii numesc acea campanie „cucerirea Patriei de pe Dunăre” sau „și-au găsit Patria”. Liderul nou ales, Arpad, a instaurat o ordine și o disciplină severă. Datorită acestui fapt, campania s-a dovedit a fi reușită. Până în Carpați a ajuns aproape jumătate de milion de maghiari.

Trecerea Carpaților de către Arpad. Pânza cu mărimea de 1800 m² a fost pictată de A. Festi, L. Mednianski și E. Barceai în anul 1896, la împlinirea unui mileniu de la cucerirea Ungariei de către maghiari.

Găsiți pe acest tablou elemente care să demonstreze că trecerea Carpaților de către maghiari a îmbinat semne de campanie militară și migrație.

Stabilindu-se pe teritoriile cucerite, triburile maghiare pășteau animalele și se ocupau cu agricultura. Timp de mai multe decenii, soldații unguri, aidoma vikingilor, au întreprins campanii devastatoare. Invaziile au durat până în momentul când regele german, Otto I, a aplicat o lovitură distrugătoare maghiarilor în **Bătălia de la Augsburg din anul 955**.

Pentru urmașii lui Arpad, pentru a se stabili în Europa, era important să se creștineze și să creeze un stat.

2. UNGARIA ÎN TIMPUL DOMNIEI LUI ȘTEFAN ȘI A SUCCESORILOR SĂI

În timpul domniei primului rege ungar, **Ștefan I (997–1038)** în țară a avut loc o adevărată trecere de la păgânism la creștinism. Construcția bisericilor și împărțirea administrativă unică a teritoriilor statului în districte bisericești a contribuit la unificarea triburilor dispersate. Călugării îi învățau pe oameni meseria pomiculturii, a viticulturii, le transmiteau secretele diferitor meșteșuguri. Tot călugării au pus temelia scrisului maghiar.

În **anul 1000**, la rugămintea sa, Ștefan a fost încoronat de către Papa de la Roma. Ștefan I a luptat cu păgânii „prin foc și sabie”, cu căpeteniile care încercau să restabilească orânduirea tribală și puterea pierdută.

Ca urmare a activității organizatorice de largi proporții a lui Ștefan I (în anul 1083 el a fost canonizat), a apărut statul creștin de tip european.

Prima „constituție” ungară medievală a fost „Bula de Aur”, emisă în anul 1222 de către regele **Andrei al II-lea**. În document au fost consfințite privilegiile diferitor straturi ale păturilor dominante – baronii și curtenii.

Dezvoltarea relativ pașnică a țării a fost oprită în 1241–1242 de către invazia oștirilor mongole ale lui Ginghis Han. Războiul a dus la devastarea Ungariei și moartea a circa o treime din populație. Țara a fost scoasă din ruine de către regele **Bela al IV-lea (1235–1270)**, considerat „al doilea întemeietor al statului ungar”, după Ștefan I.

În anul 1301 s-a întrerupt șirul dinastiei Arpad, iar în anul 1308 ea a fost înlocuită de Dinastia Anjou-Sicilia. Aceasta a contribuit la sporirea rolului Ungariei în afacerile europene, mai ales în războaie. Statul ungar a cunoscut o înflorire deosebită pe timpul lui **Lajos (Ludovic) cel Mare (1342–1382)**.

Următoarea perioadă de înflorire a țării a coincis cu domnia lui **Matia Corvin (1458–1490)**. Acest conducător a îmbinat grija pentru învățământ și știință cu aspirația de a uni Europa în lupta împotriva cuceritorilor otomani.

Însă în anul 1490 tronul Ungariei a fost ocupat de Jagielloni – dinastie a regilor polonezi.

3. APARIȚIA STATULUI BOEMIA.

SOCIETATEA BOEMIEI ÎN SECOLUL XIV – ÎNCEPUTUL SECOLULUI XV

Triburile slave au apărut pe teritoriul Cehiei actuale prin secolul V. Pe parcursul secolului IX aici s-au format mai multe cnezate tribale puternice. Treptat, pozițiile de frunte au fost ocupate de cnezatul boemilor, în fruntea căruia s-au situat reprezentanții familiei **Premyslizilor**.

În anul 863, pe teritoriul Cehiei actuale au sosit iluminiștii slavi, Chiril și Metodiu. În anul 885 reprezentantul Premyslizilor, Borivoj, s-a convertit la creștinism.

Procesul unificării statului boem feudal timpuriu a fost finalizat în **anul 995** când Premyslizii au unificat triburile boeme și au instaurat conducerea centralizată.

Conducătorii boemi aveau strânse legături cu monarhii germani. În anul 1212 împăratul Frederic al II-lea Staufen i-a acordat liderului Boem, Otokar I, scrisori care confirmau transmiterea prin moștenire a titlului regal al conducătorului boem. Aceasta a confirmat independența statului boem.

În Boemia populația germană se stabilea din ce în ce mai frecvent. Negustorii și meșterii germani controlau în totalitate activitatea organelor de autoadministrare din orașele boeme. De exemplu, până la mijlocul secolului al XIV-lea, în consiliul orașului nu era niciun ceh.

În anul 1346, **Carol al IV-lea** devine împărat al Sfântului Imperiu Roman și, concomitent, rege al Boemiei. În perioada domniei lui, în **anul 1348**, la Praga a fost înființată prima, în spațiul slav, Universitate (ea se numește până acum Universitatea Carolină). Aceasta este cea mai veche universitate din Cehia, prima universitate din Sfântul Imperiu Roman, din spațiul slav și din Europa Centrală în general.

Cehii erau nemulțumiți de dominația bisericii catolice bogate, ceea ce a dus la apariția unor noi mișcări eretice. În fruntea ereticilor s-au situat învățații teologi, care cunoșteau bine Sfânta Scriptură. Unul dintre acești teologi a fost **Jan Hus** (1370–1415), magistrul al Universității din Praga.

El puna mai presus Sfânta Scriptură decât autoritatea Papei de la Roma și a soboarelor bisericești. Hus condamna cu fermitate stoarcerea de bani de către preoți, confortul în care trăiau fețele bisericești, vânzarea indulgențelor (document ce conține rugăciuni pentru iertarea păcatelor) și funcțiilor bisericești. Hus se pronunța împotriva stabilirii nemților în

Lucrând cu textul manualului, încercați să aflați care au fost părțile tari și cele slabe ale statului boem. Prezentați fapte în favoarea opiniei voastre.

Execuția lui Jan Hus (miniatură medievală)

Șapca de hârtie mare de pe capul lui Jan Hus, asemănătoare cu cea solemnă a Papei de la Roma, sublinia recunoașterea lui ca eretic.

Boemia. El cerea ca boemii să fie gospodari pe pământul lor. Jan Hus a contribuit la dezvoltarea culturii, a tradus în limba cehă Biblia. Pentru „propovăduirea ereziei și critica față de biserică” Jan Hus a fost ars pe rug în anul 1415.

4. RĂZBOAIELE HUSITE

Este Important să memorizăm!

Războaie husite – luptă armată a poporului boem împotriva bisericii catolice, a unei părți a taboriților din care făceau parte țărani, meșteșugarii și orășenii săraci – împotriva jugului feudal.

Moartea de mucenic a lui Jan Hus a devenit imboldul unei puternice revolte în Boemia. Pe răsculați îi unea dorința de a reforma biserica și a scăpa de stabilirea aici a nemților, care dominau în țară. Participanții mișcării populare se numeau **husiți**. Cea mai importantă reformă a husiților a fost confiscarea forțată și fără plată a bunurilor bisericești, anularea deseatiinei, reformarea bisericii și a ritualurilor.

Secvența video „Din istoria armelor”. Morgenstern
(durata: 2 min. 9 sec)
<https://cutt.ly/OodnbCa>

Pentru a suprima revolta husiților Papa de la Roma și Împăratul Sfântului Imperiu Roman au anunțat, una după alta, mai multe cruciade. Însă oștirile cruciaților sufereau permanent înfrângeri în fața armatelor husiților conduse de eminenții comandanți de oști – cavalerul orb, **Jan Zizka (1360–1424)**, iar după moartea acestuia – de Prokop cel Mare.

Husiții nu numai că se apărau, ci singuri întreprindeau campanii peste hotarele Boemiei.

Însă în mijlocul mișcării husite s-au iscat contradicții. Husiții mai cumpătați – *ceașnicii*, cereau lichidarea privilegiilor și a posesiunilor bisericești, simplificarea ritualului bisericesc, introducerea serviciului divin în limba cehă, afirmarea monarhiei boeme independente.

Husiții mai fermi, radicali se numeau *taboriți* (de la numele orașului Tabor din sudul Boemiei, unde era situat cartierul lor). Taboriții conduși de Jan Zizka cereau anularea oricăror impozite, negau cultul sfinților și afirmau că oricine, chiar și o femeie, poate să officieze un serviciu divin.

Să cugetăm!

Care era atitudinea reprezentanților păturilor superioare ale societății față de programul taboriților?

În sprijinul ceașnicilor s-au situat meșterii și comercianții înstăriți, majoritatea feudalilor boemi, clerul, iar taboriții erau susținuți de cavalerii sărăciți, de țărani, meșteșugarii și orașenii săraci.

Divergențele dintre taboriți și ceașnici au dus la o ciocnire directă. În bătălia din apropiere de Lipan (1434) taboriții au fost distruși.

Războaiele husite (1419–1434) au jucat un rol extraordinar în istoria Boemiei și a Europei în general. Pentru două secole, pentru o parte a populației boeme s-a afirmat biserica husită distinctă; cealaltă parte a bisericii a rămas catolică. Populația majorității orașelor o constituiau cehii, iar limba cehă a devenit dominantă în toate sferile de bază ale vieții societății. În Boemia s-a afirmat monarhia stărilor sociale.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. În ce mod triburile ungarilor și-au găsit o nouă Patrie în Ungaria?
2. Includeți evenimentele despre care se povestește în paragraf în tabelul cronologic sincronizat (însărcinări la lecția practică de la pag. 133), început la pag. 36.
3. De ce Bela al IV-lea este considerat „al doilea întemeietor al statului ungar”?
4. Când și în ce condiții s-a încheiat procesul de unificare a statului feudal ceh timpuriu?
5. Cine a fost Jan Hus și prin ce s-a proslăvit el în istorie?
6. Numiți cauzele, rezultatele și consecințele războaielor husite.
7. De ce husiții au fost înfrânți?
8. Explicați semnificația noțiunilor „husiți”, „războaie husite”.
9. Pentru ce poporul ceh îl venerază pe Jan Zizka?
10. Descifrați epigrama-online:

„Regatele Ungariei și Boemiei”
<https://cutt.ly/Yy2cpR5>

◆ Discutăm în grup

Putem, oare, numi războaiele husite mișcare de eliberare națională?

◆ Gândesc creativ

1. Alcătuiți portretul istoric al unuia dintre eroii istoriei Ungariei sau Boemiei (la alegere).
2. Scrieți cvintete pe următoarele teme: „Arpad – întemeietorul Ungariei”, „Ștefan I cel Sfânt”, „Jan Hus”.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

Anul 995	încheierea unificării statului feudal ceh timpuriu
Anul 1000	încoronarea regelui ungar, Ștefan I
Anii 1419–1434	războaiele husite în Boemia.

30. §. Rusi. Invazia mongolă. Hoarda de Aur

Amintiți-vă din cursul de istorie a Ucrainei când a apărut Rusi. Ce versiuni prezintă istoricii referitor la originea termenului „Rusi”?

1. DENUMIREA DE „RUSI” ȘI RUSII

Originea termenului „Rusi” nu este cunoscută în totalitate. Referitor la el circulă diferite versiuni.

Sunt istorici care leagă originea termenului „Rusi” de numele tribului *sarmat* al roxolanilor. Cuvântul „rox” înseamnă în limbile iraniene *luminos, alb, principal*.

În schimb, Nestor-cronicarul scria în secolul al XII-lea că denumirea de „Rusi” a venit de la *varegi* (sau *normanzi, vikingi*). Strămoșii estonienilor îi numeau pe normanzi (vikingi-varegi) *Rootsi*, iar finii – *Ruotsi*. Posibil din aceste limbi a ajuns până la noi denumirea „Rusi” cu ajutorul căreia popoarele vecine i-au botezat pe strămoșii suedezilor, norvegienilor, danezilor contemporani. În orice caz, rusii din a doua jumătate a secolului IX – secolul X constituiau drujina cneazului, creată, în principal, din normanzi, vikingi, varegi.

În secolele X–XII Rusi era situată în cadrul hotarelor actualelor regiuni Kyiv, Cernighiv, Jitomir, parțial Cerkasî, Poltava, Sumî, Vinnyțea. Locuitorii acestor teritorii, adică reprezentanții uniunilor tribale ale polenilor, siverenilor, drevlenilor, erau numiți rusi.

Din secolul XIII denumirea de „Rusi” cuprinde, în afară de teritoriile actuale din nordul și centrul Ucrainei, și teritoriile din vestul țării.

Aproximativ în aceeași perioadă prin termenul „Rusi” au început să fie numite și pământurile nordice, care intră în prezent în componența Rusiei. În vechime Rusi era o țară a multor grupe etnice (popoare): în afară de slavi ea era populată de fino-ugri, baltici, tătari (torchii) și alții.

Așadar, locuitorii teritoriilor și cnezatelor din vechea Rusi erau numiți rusi, rusini și nicidecum ruși. *Spre regret, în prezent, în Rusia, se confundă intenționat noțiunile „Rusi” și „Rusia”, „rusi” și „ruși”.* „Ruși” sunt numiți cnejii kieveni, soldații rusi. După cum știm, denumirile „Rusia”, „ruși” au apărut cu mult mai târziu.

2. ÎNTEMEIEREA STATULUI MONGOL

Către sfârșitul secolului XII în stepele Asiei Centrale a fost înființat puternicul stat feudal-militar mongol. În anul 1206 han al întregii Mongolii a fost proclamat **Temuugin (Ginghis Han)**

(1206–1227). Acesta a promovat o politică de cotropire, în urma căreia, în 1221, a cucerit Asia Centrală și Horezmul, iar până în 1227 a supus partea de nord a Chinei. Gînghis Han și succesorii lui au apelat la specialiștii chinezi, folosind armamentul produs de aceștia.

În anul 1222, mongolii au trecut prin Caucaz și au invadat stepele de la Marea Neagră. Aici ei le-au aplicat o lovitură zdrobitoare cumanilor în bătălia de pe Don. Hanii cumani, fiind distruși, s-au retras până la Nipru și au cerut ajutor de la cnezii rusilor. La congresul cnezial de la Kyiv a fost luată decizia de a lupta alături de cumani împotriva mongolilor. În aprilie 1223 au plecat în companie drujinele cnezilor rusi, conduse de Mstyslav Romanovyci al Kyivului, Mstyslav Udatnyi al Galiției și Mstyslav Sviatoslavyci al Cernighivului.

Bătălia cu forțele principale ale mongolilor s-a dat pe data de 31 mai 1223 pe malurile râului *Kalka*. Aici oștirile rusilor au fost distruse; numai fiecare al zecelea ostaș care a participat la campanie s-a întors acasă. Însă nici mongolii nu s-au încumetat să continue în anul acela campania în adâncul teritoriilor rusilor.

Secvența video „Din istoria armelor. Sabia mongolă”
(durata: 2 min. 2 sec)
<https://cutt.ly/fodnagh>

Amănunte istorice

Istoricul ucrainean contemporan, Boris Cerkas, scria despre oastea mongolă: „Mongolii reușeau să-și creeze prioritate pe o anumită porțiune din linia frontului. Mongolii puteau să adune rapid trupele și să le trimită la mare depărtare. Oastea mongolă era bine dirijată. Datorită îmbinării acestor factori, ei obțineau victorii”.

1. Descrieți tactica de luptă a mongolilor-tătari. Cine era baza oastei lor?
2. Ce fel de arme foloseau mongolii-tătari?

Монгольське військо
(історична реконструкція)

Este important să memorizăm!

Hoardă – la popoarele de stepă, cartierul hanului, tabără militară. Odată cu invaziile mongolilor acest cuvânt a intrat în multe limbi europene cu sensul de oaste numeroasă neregulată. În Ucraina și Cnezatul Moscovei a însemnat armată, entitate statală a nomazilor.

Cuceririle mongolilor. Întemeierea Imperiului mongol

A acțiune: însărcinări practice

1. Determinați etapele măririi posesiunilor mongole.
2. Din care părți era compus Imperiul mongol?

3. INVAZIA MONGOLĂ ÎN RUTENIA

Nepotul lui Ginghis Han – **Batu Han** (1227–1255), a plecat cu o campanie în Rusi, la sfârșitul anului 1237. Mongolii au ocupat și au incendiat orașele Reazan, Volodymyr, Moscova, Tver și altele. Partea de nord-est a Ruteniei a fost devastată. În primăvara anului 1239 mongolii au ruinat Pereyaslavul, iar în toamna aceluiași an au supus Cernihivul și Crimeea. În **anul 1240** mongolii au cucerit Kyivul.

Din acel moment, o parte însemnată a Ruteniei s-a pomenit sub dominația sau a devenit dependentă de statul mongol – **Hoarda de Aur**. Acest stat a existat între anii 1240–1502 și a inclus teritoriile de stepă din Europa Răsăriteană și Asia Centrală. O parte din actualul teritoriu al Ucrainei – Galiția, Volânia și Transcarpatia, nu au intrat niciodată în componența Hoardei de Aur.

Dreptul la domnie pentru cnejii Volodymyr-Suzdalului era confirmat de hanul mongol prin **iarlâc** – în schimbul recunoașterii superiorității sale și a angajamentului de a-i pune la dispoziție trupe militare și de a-i plăti tribut. Guvernatorul suprem pe pământurile subjgate se numea **baskak**.

Este important să memorizăm!

Iarlâc – scrisoare, decret scris al hanului Hoardei de Aur ce oferea dreptul la conducere în unele teritorii sau state subordonate ei.

Hoarda de Aur – stat care a apărut ca urmare a cuceririlor mongole din anii 1220–1240 și a existat până la începutul secolului XVI. Hoarda de aur a jucat un rol deosebit în formarea Cnezatului Moscovei, care s-a constituit dintr-un ulus (posesiune) al Hoardei.

4. ȚINUTUL NOVGORODULUI

Trupele mongole nu au înaintat spre nord, spre Novgorod. Pădurile dese de netrecut și numeroasele râuri de pe pământurile Novgorodului au creat condiții nefavorabile pentru cavaleria mongolă. Republica Novgorodului se întindea de la Golful Finlandez până în Ural și de la Oceanul Înghețat de Nord până la cursul superior al râului Volga.

Din timpuri străvechi, pe aceste pământuri au viețuit triburile ugro-finice: ciuzii, vesii, muromii, merenii, mordvinii, permii, udmurții, marienii. Triburile slave ale slovenilor au apărut la Novgorod abia în a doua jumătate a sec. VIII.

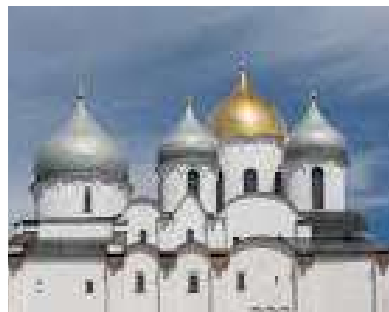
Până în secolul XV, Novgorodul (ceea ce în traducere ar însemna „oraș nou”) a fost un centru prosper al meșteșugurilor și comerțului. Legături comerciale deosebite au fost stabilite cu Hansa, ce deținea mari oficii care funcționau la Brugge, Londra, Bergen și Novgorod.

Mulți locuitori ai Novgorodului erau oameni cărturari. Până în zilele noastre au ajuns scrisorile pe scoarță de mesteacăn: rugăminți, scrisori, recipise comerciale. Pe parcursul secolului XI – începutul secolului XII, Republica Novgorodului a făcut parte din Rusi. Odată cu fragmentarea acesteia, Novgorodul a devenit independent de Kyiv. Între anii **1136–1478** a existat **Republica boierească a Novgorodului** cu centrul în Marele Novgorod.

Puterea supremă îi aparținea **vecei** – adunarea tuturor bărbaților maturi. În realitate, însă, toată puterea se afla în mâinile boierilor. Dintre ei era ales **posadnicul** (res-

Scrisoare pe scoarță de mesteacăn (fragment)

Catedrala Sfânta Sofia din orașul Novgorod (fotografie modernă), construită între anii 1045–1052. Cupolele ei au fost adăugate în sec. XIV.

Comparați aspectul bisericii cu cel al catedralei din Kyiv

ponsabil de sistemul de conducere și judecătoreie), tisiațkii (ajutorul *posadnicului*, comandantul trupelor armate, care dirija judecata între negustori) și chiar *arhiepiscopul*. Arhiepiscopul era responsabil de legăturile externe ale Republicii, de bugetul local.

Republica nu avea armată permanentă. În cazul unui război de amploare se aduna armata populară, iar vecea îl invita pe cneaz cu drujina.

Continua lupta pentru pământurile Novgorodului și terenurile de la Marea Baltică între triburile locale, drujinele din Novgorod și Poloțk și Ordinul Livonian (compus din cavaleri germani și vasali danezi). Armata populară era compusă din ciuzi – așa se numeau pe atunci triburilor estilor.

În vara **anului 1240** flota suedeză a intrat în apele râului Neva și s-a îndreptat spre Novgorod. Rezistența opusă suedezilor a fost condusă de Aleksandr Yartoslavyci în vârstă de 19 ani, care era pe atunci cneaz al Novgorodului. Potrivit unei istorii legendare ruse, Aleksandr, împreună cu drujina sa și armata populară din Novgorod, camuflându-se în ceața dimineții i-a luat prin surprindere pe suedezi și i-a distrus, întorcându-se victorios la Novgorod. Mai târziu cronicarii moscoviți l-au supranumit „Nevski”. Atunci, însă, în anul 1240, Aleksandr s-a certat cu novgorodenii și a fost nevoit să părăsească orașul.

În letopisețele suedeze nu se găsește nici un cuvânt despre **Bătălia de pe Neva**. Suedezii ar fi amintit neapărat de ea precum au amintit despre alte victorii și înfrângeri importante.

O altă legendă poartă denumirea „Bătălia de pe gheață”. Cavalerii, împreună cu triburile ciudilor și locuitorii Pskovului, au invadat teritorii ce aparțineau Novgorodului. Și atunci novgorodenii s-au împăcat cu Aleksandr Nevski. Bătălia decisivă cu cruciații din Ordinul Livonian s-a dat în **aprilie 1242**, pe gheața lacului Peipsi.

Amănunte istorice

Potrivit versiunii oficiale sovietice și ruse, oastea livoniană a suferit o înfrângere zdrobitoare. Cavalerii, într-un număr mare, cu armuri grele pe ei au spart gheața și s-au înecat în lac. Însă, savanții independenți au găsit o serie de erori în această istorie. Un mit este povestea că livonienii s-au înecat din cauza armurilor grele. În realitate, greutatea armurilor soldaților lui Aleksandr și ale cavalerilor era aproape aceeași. În plus, armurile blindate în care cavalerii apar în filmele și romanele istorice au apărut abia prin secolele XIV-XV.

În afară de aceasta, în prima cronică nu este scris nici un cuvânt despre aceea că, retrăgându-se, nemții s-au prăbușit sub gheață. Acest „fapt” a fost adăugat de cronicari mai târziu, peste o sută de ani de la acea bătălie. În plus, nici până acum nu s-a găsit locul exact unde s-a desfășurat bătălia.

Astfel de lupte au devenit o componentă importantă a istoriei oficiale ruse. În anul 1995, în Federația Rusă a fost adoptată chiar legea „Despre zilele gloriei militare și datele memorabile ale Rusiei”. Conform legii, ziua de 18 aprilie este marcată ca

„Zi a victoriei soldaților ruși ai lui Aleksandr Nevski în Bătălia de pe Lacul Peipsi”. Acesta este un exemplu de **falsificare a istoriei**, deoarece statul Rusia și rușii au apărut cu mult mai târziu. În afară de aceasta, erou național al Rusiei a devenit un cneaz al republicii boierești a Novgorodului, pe care Moscovia l-a distrus peste două veacuri și jumătate.

În ce constă falsificarea istoriei, atunci când citiți despre „victoriile soldaților ruși ai lui Aleksandr Nevski”?

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Ce versiuni ale originii termenului „Rusi” vă sunt cunoscute?
2. Când și de către cine a fost întemeiat statul militar-feudal mongol?
3. Cum au cucerit mongolii Rutenia?
4. Ce știți despre Hoarda de Aur?
5. Includeți evenimentele istorice amintite în paragraf în tabelul cronologic sincronizat (însărcinare din lecția practică de la pag. 133).
6. Prin ce se deosebea conducerea Novgorodului de cea a altor cnezate?
7. Alcătuiți un plan la punctul „Ținutul Novgorodului” din paragraf.
8. Îndepliniți exercițiul-online:

„Întemeierea Hoardei de Aur”
<https://cutt.ly/1yCM0hS>

◆ Discutăm în grup

1. Pentru descrierea căror evenimente urmează să folosim cuvintele „rusi”, „ai rusilor” și pentru care „ruși”, „rusești”? Dați exemple.

◆ Gândesc creativ

Ce au avut în comun dezvoltarea Republicii boierești a Novgorodului și dezvoltarea statelor din vestul Europei?

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

1136–1478

existența Republicii boierești a Novgorodului

Anul 1223

Bătălia de pe râul Kalka

Anul 1240

cucerirea Kyivului de către mongoli

Cnezatul Moscovei. Ivan al III-lea

Amintiți-vă semnificația noțiunilor „baskak”, „iarlâc”, „Hoarda de Aur”.

1. CNEZATUL MOSCOVEI ȘI RUSI

Din Cnezatul Moscovei s-a născut Statul Rus. Istoricii sovietici și cei ruși au încercat de mult timp să prezinte Moscova ca pe un „succesor istoric al Kyivului”. Trebuie menționat că în secolele IX–X teritoriul bazinului râului Moscova și teritoriile adiacente erau populate, în mare parte, de *triburile fino-ugrice* (muromii, vesii, mocșii, pecerii, mordvinii, marii ș.a.). *Slavii* au început să populeze aceste teritorii abia în secolul X.

Data înființării orașului Moscova este considerat tradițional de istorici **anul 1147**. Letopisețul ne amintește de întâlnirea a doi cneji – **Iurii Dolgorukii** și Sviatoslav de Siversk, în conacul lui Iurii Dolgorukii, situat pe malul stâng al râului Moscova.

Amănunte istorice

Istoricul ucrainean, Yaroslav Dașkevyci, scrie: „În timpul existenței statului Rutenia Kieveană despre Statul Moscovit nu era nici pomenire. Se știe că Cnezatul Moscovei, ca ulus (posesiune a hanului mongol) al Hoardei de Aur, a fost înființat de către hanul Mengu-Timur abia în anul 1277. Până la acea vreme Rutenia Kieveană exista deja mai bine de 300 de ani.”

După ce Rusi a fost supusă de Mongoli în secolul XIII, între cneji au avut loc divergențe permanente. Ei luptau pentru a obține iarlâc cu dreptul de domnie și la adunarea tributului pe care-l trimiteau hanilor Hoardei. De multe ori ei ademeneau oștirile mongole în lupta unuia contra altuia. Acest lucru se referă, în primul rând, la cnejii de Volodymyr-Suzdal, iar ulterior și la cei moscoviți.

Universul Ucrainean

Istoricul ucrainean, Oleksandr Palii menționează: „În perioada când Danylo Galyțkyi forma coaliții pentru lupta cu mongolii-tătari, construia cetăți și lupta împotriva lui Curemsa, cneazul de Volodymyr-Suzdal, Aleksandr Nevski, a devenit presupusul fiu al lui Batu Han, a contribuit la răzburarea mongolilor-tătari asupra fratelui său, Andrei, iar în anul 1257 a organizat pedepse deosebit de crunte pentru acei locuitori ai Novgorodului, care s-au opus recensământului și au refuzat să le plătească tribut mongolilor”.

2. PRIMII CNEJI MOSCOVIȚI

Aționăm: însărcinări practice

În timpul lucrului cu textul din manual, alcătuiți tabelul cronologic „Posesiunile teritoriale ale Moscovei”. Care mod de lărgire a teritoriilor era prioritar în politica cnejilor moscoviți?

Cnezatul Moscovei a fost înființat în secolul XIII. Întemeietorul dinastiei cnejilor moscoviți a fost fiul lui Aleksandr Nevski, **Daniil Aleksandrovici (1276–1303)**.

Pe timpul lui Daniil au avut loc primele acaparări teritoriale ale Moscovei: în anul 1301 el a cucerit de la Cnezatul Reazanului orașul Kolomna, iar în anul 1302, conform testamentului cnezului care nu avea urmași, a pus stăpânire pe Pereyaslav. În anul 1303 fiul său, Iurii, a cucerit orașul Mojaisk ce aparținea Cnezatului Smolenskului.

În timpul domniei cnezului **Iurii Danilovici (1303–1325)** au fost alipite cnezatele Reazan și Smolensk. Începând cu sfârșitul secolului XIII a fost demarată lupta pentru întâietate între cnezatele vecine, mai ales între cnezatele Moscovei și Tverului.

3. IVAN KALITA

După moartea lui Iurii, cneaz al Moscovei a devenit fratele lui, **Ivan Kalita (1325–1341)**. Cuvântul „kalita” înseamnă „sac cu bani”. Acesta a fost un cneaz bogat și zgârcit.

Ivan Kalita a fost un conducător deștept, viclean și ager. În anul 1325 Ivan Kalita l-a luat să trăiască la el pe mitropolitul Galiției, Petro Volyneți, care era deja la o vârstă înaintată. Peste un an mitropolitul a murit și a fost înmormântat în biserica neterminată Adormirea Maicii Domnului. Prezența „moaștelor sfinte” ale lui Petro și a reședinței urmau să transforme Moscova într-un important centru spiritual.

Un vis sacru al cnejilor moscoviți era de a obține iarlâcul haniilor la marea domnie. În cele din urmă, în anul 1328, Ivan Kalita a primit acel iarlâc. El s-a folosit de răscoala populară din Tver împotriva mongolilor. Trupele comune ale moscoviților și mongolilor au devastat orașul. Cnezatul Moscovei a devenit cel mai mare și mai puternic pe pământurile de nord.

4. BĂTĂLIA DE LA KULIKOVO

Succesorul lui Ivan Kalita a devenit nepotul său, Dmitrii Ivanovici (1359–1389). Acesta soluționa majoritatea problemelor cu ajutorul forței și nu prin viclenie sau minciună. El a încetat să mai plătească tribut Hoardei și i-a transmis puterea fiului său, Vasiliu I, fără consimțământul Hoardei.

La acea vreme în statul mongol domnea discordia și puterea a fost acaparată de Mamai. Împotriva răzvrătitului s-a ridicat ginghisidul (descendent al lui Ginghis Han) Tohtamâș.

În acea confruntare împotriva lui Mamai, cnejii moscoviți s-au situat de partea hanului lor, Tohtamâș. Istoricii ruși, însă redau în mod tradițional lupta moscoviților împotriva lui Mamai ca o luptă eroică împotriva dominației mongole. Acest eveniment a intrat în istoria rusă ca Bătălia de la Kulikovo (**anul 1380**).

Dimineața pe câmpia Kulikovo
(tablou realizat de pictorul sovietic, Aleksandr Bubnov, anul 1947)

Ce idei a dorit să reflecte pictorul în creația sa?

Potrivit legendei rușilor, în acea bătălie hanii mongoli au suferit pentru prima dată înfrângere. Pentru victoria repurtată pe câmpia Kulikovo, Dmitrii Ivanovici a fost supranumit **Dmitrii Donskoi**.

Amănunte istorice

În pofida eforturilor cercetătorilor, pe câmpia Kulikovo deocamdată nu au fost găsite niciun fel de dovezi materiale ale mării bătălii: resturi de arme, armuri. Istoricii discută dacă acea luptă a avut într-adevăr proporțiile atât de mari după cum se scrie.

Deja peste doi de la legendara Bătălie de la Kulikovo, care, chipurile, a subminat puterea Hoardei, Tohtamâș a cucerit și incendiat Moscova. Cneazul Dmitrii a acceptat să plătească un tribut de două ori mai mare ca înainte. Fiul său minor, Vasilii, a fost luat ostatic. Este interesant că pe monedele („banii”) moscovite era bătut numele marelui han Tohtamâș.

Toți cnejii moscoviți au plătit tribut (cu bani și daruri) mai mult de o sută de ani. Înainte de moarte, Dmitrii Donskoi a împărțit Cnezatul Moscovei în udeluri între fiii săi. Fiului mai mare, **Vasilii I (1389–1425)** el i-a transmis prin moștenire Marele Cnezat al Volodymyrului, fără să convină acest lucru cu Hoarda de Aur. În anul 1393 Vasilii I a alipit la Moscova orașele Vologda, Velikii Ustiug și alte posesiuni din jurul Novgorodului.

În al doilea sfert al secolului XV a început un aprig război fratricid între cnejii mărunți, boieri pe de o parte, și marele cneaz – pe de altă parte. În război a fost atras Novgorodul, iar Tverul a fost supus invaziilor tătărești.

Asedierea Moscovei
de către Tohtamâș în anul 1382
(miniatură din letopiseț)

5. CNEZATUL LUI IVAN AL III-LEA

Noul cneaz, **Ivan al III-lea (cel Mare) (1462–1505)** a continuat politica de cucerire a pământurilor din jurul Moscovei.

În anul 1471 Ivan al III-lea a plecat asupra Novgorodului. În Bătălia de pe râul Șelon, novgorodenii au fost înfrânți și Novgorodul s-a pomenit în dependența Moscovei. În anul 1492 clopotul vecei din Novgorod – simbolul independenței Republicii boierești, a fost demontat și transportat la Moscova.

Istoricii consideră că, până la acest moment istoric, ținuturile Rusiei aveau posibilitatea să-și aleagă sistemul de conducere: să-l refacă pe cel asiatic, al Hoardei de Aur, dictatorial unipersonal, sau să-l aleagă pe cel european, novgorodean, republican și democratic. Înfrângerea Republicii Novgorodului a determinat pentru mai multe secole instaurarea sistemului asiatic, unipersonal de conducere a Moscoviei.

În anul 1485 puterea lui Ivan al III-lea a fost recunoscută de Tver. Teritoriul Cnezatului Moscovei s-a mărit de șase ori. În același an, Ivan al III-lea s-a proclamat „conducător al întregii Rusii” și abia atunci în documentele oficiale apare denumi-

Ivan al III-lea (gravură de pe desen de la sfârșitul sec. XVI)

Pecetea lui Ivan al III-lea
cu chipul vulturului
cu două capete

rea „Rusia”.

În afară de aceasta, *Ivan al III-lea s-a căsătorit cu prințesa bizantină Zoe (numele după botez – Sofia) Paleolog. După căderea imperiului Bizantin Moscova a început să pretindă la rolul de centru al ortodoxiei.* De atunci a apărut teoria bizară „Moscova este a treia Romă”. Pentru a-și întări pretențiile, Moscova a preluat stema împăraților bizantini Paleologi – vulturul cu două capete.

Să cugetăm!

De ce pentru cnejii moscoviți era importantă înrudirea cu Bizanțul?

În anul 1476 Ivan al III-lea a început să mai plătească tribut Hoardei de Aur. În 1480, când hanul Ahmat a venit cu oștire asupra Moscovei, Ivan al III-lea i-a ieșit în întâmpinare cu armata sa. Cele două oștiri au stat față în față o săptămână pe malurile râului Ugra și nu se încumetau să înceapă bătălia. În cele din urmă, pe data de 11 noiembrie **anul 1480** armata hanului s-a retras. O parte din istorici consideră că ziua finală a „**Așteptării de pe râul Ugra**” este sfârșitul dominației hoardei pe pământurile Moscovei și începutul luptei ei pentru teritoriile Hoardei. Cnejii moscoviți se considerau succesori legitimi ai puterii Hoardei.

Amănunte istorice

Hanul Hoardei de Aur, Ahmad, era hanul doar a unei părți a Hoardei de aur, de la care s-au separat Kazanul, Crimeea, Astrahanul și nogaii. Însă, peste 22 de ani Ivan al III-lea s-a recunoscut din nou „slugă” a Hoardei de Aur. Hoardei de Aur i-au venit de hac nu moscoviții, ci tătarii din Crimeea. Anume crimeenii au și devenit succesori de drept ai Hoardei de Aur. Din când în când, Moscova plătea tribut Hanatului Crimeii, până la începutul secolului XVIII când a început epoca lui Petru I.

Este important să memorizăm!

Duma boierească în Cnezatul Moscovei – organ consultativ permanent de pe lângă Marele cneaz al Moscovei. În componența ei intrau boieri, responsabili de gospodăria cneazului, tășiakii și alții, care aveau grijă de conducerea administrativă a statului.

Pe timpul lui Ivan al III-lea a sporit influența **Dumei** boierești. Boierii aveau grijă strict de locul lor în Dumă și nu le permiteau aristocraților mai săraci să ocupe locurile de lângă cneaz. Astfel s-a format o ordine, conform căreia funcțiile în stat erau repartizate după origine, „după rasă”. „Conducătorul întregii Rusii” îi numea pe boieri guvernatori în teritorii. Aceștia adunau impozite de la populație și supravegheau ordinea îndeplinirii decretelor

de stat. Boierii-gubernatori nu primeau plată, ci trăiau din birurile adunate de la supușii lor. O astfel de remunerare a serviciului de stat era considerată ca o „hrănire”.

Pe timpul lui Ivan al III-lea, în **anul 1497**, a fost editat Sudebnikul – primul cod de legi din Cnezatul Moscovei. În el au fost fixate atribuțiile funcționarilor, normele de pedeapsă pentru crimele comise. Prin Sudebnik a fost pusă baza juridică a legalizării dependenței țăranilor de moșieri. A fost instituită Ziua lui Iurii (26 noiembrie). Codul stabilea o săptămână până și o săptămână după această zi – perioadă în care țăranul avea dreptul să-și părească moșierul și să treacă la alt stăpân.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

♦ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Pe care teritorii și când a fost întemeiată Moscova?
2. Numiți etapele măririi posesiunilor Cnezatului Moscovei.
3. Ce versiuni cunoașteți despre desfășurarea și însemnătatea Bătăliei de la Kulikovo?
4. În ce constă însemnătatea istorică a Sudebnikului lui Ivan al III-lea?
5. Explicați semnificația noțiunilor „regionalism”, „hrănire”, „Dumă boierească”.
6. Îndepliniți exercițiul-online: „Cnezatul Moscovei”.
7. Continuați activitatea, în vederea îndeplinirii tabelului cronologic sincronizat (*însărcinări la lecția practică de la pag. 133*).

<https://cutt.ly/iy2bOwU>

♦ Discutăm în grup

1. Cum înțelegeți cuvintele filozofului rus, Gheorghii Fedotov: „Jugul tătar-mongol s-a simțit și după anul 1480... hanul a trecut la Kremlin, adică Moscova a fost mongolizată, și țarul rus, marele cneaz rus este hanul”.
2. Prezentați în clasă rezultatele activității de completare a tabelului cronologic „Acapărările teritoriale ale Moscovei”. Faceți concluzii despre metodele de extindere a posesiunilor și influenței Moscovei.

♦ Gândesc creativ

1. În ce constă însemnătatea simbolică a actului scoaterii clopotului vecei din Novgorod? Cum a influențat asupra oamenilor simpli alegerea de către Moscova a sistemului asiatic de conducere?
2. Folosind manualul și literatura suplimentară alcătuiți o relatare pe tema: „Moscova și moștenirea Rusi-Ucrainei”.

Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.

Memorizați-le:

Anul 1380

Bătălia de la Kulikovo

Anul 1480

„Îndelungata așteptare de pe râul Ugra”

Întemeierea Imperiului Otoman. Domnia lui Mahomed al II-lea

Amintiți-vă unde și când a apărut islamul, în care țări medievale el era răspândit? Când a fost întemeiat Imperiul Bizantin și ce teritorii îi aparțineau? Unde și când a apărut ortodoxismul?

1. APARIȚIA SULTANATULUI SELGIUC

Turcii aparțin triburilor turcice, care încă în secolul al V-lea au întemeiat un stat al popoarelor nomade în Siberia Răsăriteană. În secolul al X-lea ei au supus actualele teritorii ale Turkmenistanului, partea de sud a actualului Uzbekistan și o parte a Kazahstanului de sud, iar în secolul al XI-lea au cucerit Iranul și Afganistanul.

Pe atunci turcii în frunte cu sultanul Selgiuc au cucerit Califatul de la Bagdad și o parte din Armenia și s-au apropiat de hotarele Imperiului Bizantin. Bătălia decisivă cu bizantinii s-a dat în anul 1071.

Turcii au distrus armata împăratului (vasilevsului), iar el însuși a fost luat ostatic. Pe parcursul câtorva ani următori, turcii au supus aproape întreaga Asie Mică. Sub suzeranitatea Bizanțului au rămas numai teritoriile de țărm.

Treptat selgiucii au trecut la modul sedentar de viață, au introdus islamul. În anii 1070–1080 a apărut puternicul stat **Sultanatul Selgiucizilor**, care se dezvoltă foarte rapid. Însă, pe la mijlocul secolului XIII sultanatul a fost distrus de mongolii-tătari, iar în anul 1243 el s-a desființat în mai multe principate aparte.

Este important să memorizăm!

Sultan – titlul atribuit monarhului sau conducătorului în statele islamice.

Turci-selgiucizi – triburi turcice nomade ce au venit din Asia Mijlocie.

Denumirea provine de la sultanul Selgiuc (sau Malik al-Gazi), care a condus unul din triburile turce.

Ostaș selgiuc (*miniatură modernă*)

1. Comparați ostașul selgiuc cu ostașii din armata mongolo-tătară și cu un cavaler-cruciat medieval. Ce este comun și ce este diferit între ei?
2. Ce element din această imagine indică asupra mobilității sporite a armatei selgiucizilor?

2. ÎNTEMEIEREA STATULUI OTOMAN

În fruntea unuia din principale cnezate, ce au făcut parte cândva din marele stat, s-a situat căpetenia tribului Kayi, **Osman I** (1299–1324). A fost un ostaș înnăscut, care credea în justetea „războiului sfânt” (Jihadul). El a lărgit hotarele posesiunilor sale, a unit sub suzeranitatea sa alte triburi turcice. Odată cu destrămarea definitivă a Sultanatului Selgiucizilor, posesiunile lui Osman I s-au transformat într-un emirat otoman separat, iar turcii au început să se numească pe sine *turci-otomani* în cinstea conducătorului lor.

În anul 1299 Osman s-a proclamat oficial sultan, punând astfel începutul Dinastiei Otomane.

Fiul lui Osman, **Orhan I** (1324–1360), a continuat politica tatălui. A cucerit teritorii de la Marea Marmara și până la Marea Neagră și a inițiat primele cuceriri turcice în Europa.

Urmașul lui Orhan, Murat I (1360–1389), a cucerit Tracia și, în anul 1365, a mutat capitala statului său la Adrianopol. Imperiul Bizantin se limita deja doar la orașul Constantinopol.

În războaiele contra inamicilor și-au demonstrat măiestria militară ienicerii turci.

Osman I
(miniatură din sec. XVI)

Este important să memorizăm!

Ieniceri (în traducere din limba turcă – armată nouă) – infanterie regulată în armata otomană, pe care turcii o formau din băieții luați în prizonierat: reprezentanți ai altor popoare, inclusiv ai slavilor. Ienicerii erau siliți să accepte credința musulmană și erau educați în spiritul intoleranței față de dușmanii islamului. Ienicerii erau cei mai buni soldați ai sultanului, devotați stăpânului lor.

În curând, Murat I a pornit cu război asupra Serbiei. Bătălia decisivă s-a dat în anul 1389 pe **Câmpia Mierlei (Kosovo)**. În toiul bătăliei, patriotul sârb Milos Obilic a pătruns în tabăra turcilor-otomani și l-a ucis pe Murat I. Aceasta, însă, nu a influențat rezultatul bătăliei. Sub conducerea fiului sultanului, Baiazid, turcii i-au distrus definitiv pe sârbi și Serbia a fost crotopită.

Amănunte istorice

Bătălia de pe Câmpia Mierlei a avut o influență considerabilă asupra istoriei nu numai a Serbiei și a poporului sârb, ci și a întregii Peninsule Balcanice. Ea a constituit începutul unei perioade de alte confruntări sângeroase ale sârbilor și altor popoare balcanice cu otomanii.

3. CUCERIRILE OTOMANILOR ÎN TIMPUL LUI BAIAZID ȘI MEHMET I

Baiazid I (1389–1402), poreclit „**Fulgerul**” pentru rapiditatea și măiestria sa militară, a supus Macedonia; Bulgaria, o parte din Serbia și Albania, precum și Asia Mică. Succesele otomanilor au început să-i îngrijoreze pe europeni și Papa de la Roma a anunțat o cruciadă împotriva lor. În anul 1396 o armată de 600 mii de cavaleri-cruciați din Germania, Franța, Ungaria, Boemia și Polonia a fost distrusă în apropierea orașului Nikopol din Bulgaria. Circa zece mii de cavaleri au fost capturați și executați din ordinul lui Baiazid.

În anul 1400 Baiazid a asediat Constantinopolul. Însă, exact în acea perioadă, posesiunile otomanilor au fost invadate de armatele unui alt cuceritor, **Timur** (1370–1405). Baiazid I a ridicat asediul Constantinopolului și a plecat în întâmpinarea dușmanului. În Bătălia de lângă Ankara (1402) oastea turcă a fost distrusă, iar însuși Baiazid I a nimerit în prizonierat unde a și murit. Devastând posesiunile turcilor din Asia Mică, Timur a revenit în Asia Mijlocie.

Nou conducător al otomanilor a devenit **Mehmet I** (1413–1421), care a unit din nou toate pământurile Imperiului Otoman. Acesta a încheiat acorduri de pace cu Bizanțul, Serbia, Valahia și Ungaria. Sultanul avea o atitudine netolerantă față de supușii săi nemusulmani, a dezvoltat comerțul, era ocrotitorul literaturii.

4. MAHOMED AL II-LEA. CUCERIREA CONSTANTINOPOLULUI

Sultanul turc, **Mahomed al II-lea** (1451–1481), poreclit mai târziu **Cuceritorul**, era un om cult, știa cinci limbi străine, cunoștea bine cultura occidentală. În același timp, sultanul era un despot capricios și crud.

Mahomed al II-lea a întreprins un nou atac asupra Constantinopolului. Oastea turcă de 200 de mii de oameni s-a apropiat de oraș. Pentru asediarea capitalei bizantine a fost construită o flotă și a fost creată cea mai puternică artilerie din Europa. În aprilie 1453 a început asediul orașului, care a durat 53 de zile.

În cele din urmă, turcii au cucerit Constantinopolul. Majoritatea apărătorilor orașului au fost nimiciți, iar 60 mii de oameni au fost vânduți în sclavie. Din ordinul lui Mahomed al II-lea orașul cotropit a fost redenumit Istanbul și a devenit capitală a Imperiului Otoman. Catedrala Sfânta Sofia a fost transformată în moschee.

Așadar, în anul 1453, **Imperiul Bizantin** și-a încetat existența, iar turcii-otomani s-au stabilit definitiv în Balcani.

5. IMPERIUL OTOMAN ÎN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XV

Cu timpul, Mahomed al II-lea a acaparat și restul posesiunilor bizantine, a instaurat o dominație totală asupra statelor ortodoxe: Serbia, Bosnia, Valahia. În anul 1469 turcii au invadat teri-

toriile Sfântului Imperiu Roman, iar în anul 1478 vasal al otomanilor a devenit Hanatul Crimeii.

Ca urmare a cotropirilor, s-a format imensul Imperiu Otoman (a existat chiar până în anul 1923). Sultanul a fost proclamat *calif* – lider spiritual al tuturor musulmanilor.

Acționăm: însărcinări practice
Alcătuieți după hartă o relatare despre
extinderea posesiunilor otomane

Secvența video „Tătarii crimeeni.
Prieteni sau dușmani”
(durata 2 min. 2 sec.)
<https://cutt.ly/Zi4Ka9X>

Întemeierea imperiului Otoman

Posesiunile lui Osman I (1281-1324)

- la începutul domniei
- la sfârșitul domniei
- Posesiunile osmane către sfârșitul domniei lui Orhan (1324-1359)
- Cuceririle din anii 1359-1451
- Pământurile alipite la Imperiul Otoman în perioada domniei lui Mahomed al II-lea (1451-1481)

- Hotarele Imperiului Otoman în anul 1481
- Bulgăria**
- Hanatul Crimeii**
- 1389
- 1389
- Victoriile turcilor-otomani împotriva cruciaților în anii 1396 și 1444

După căderea Constantinopolului, Europa catolică a rămas unica bază a civilizației occidentale.

În același timp, după cuceririle otomanilor Cnezatul Moscovei rămânea singura țară ortodoxă independentă. Moscova s-a folosit de acest moment și a început să se considere „cea de-a treia Romă” și succesoare a Bizanțului.

6. CULTURA IMPERIULUI OTOMAN

Fișa informativă „Cultura Imperiului Otoman”
<https://cutt.ly/lpGBALi>

Interiorul moscheii Ayasofia sau a lăcatedralei Sfânta Sofia din Istanbul, Turcia (fotografie modernă)

Pe baza ilustrațiilor și a materialelor fișei informative, determinați asemănările și deosebirile dintre cultura Imperiului Otoman și cea europeană.

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

◆ Cunoșc și sistematizăm informația nouă

1. Când și în ce condiții a fost întemeiat Statul Otoman?
2. Ce legătură există între crearea Imperiului Otoman și încetarea existenței Imperiului Bizantin?

◆ Discutăm în grup

1. Determinați consecințele creării Imperiului Otoman pentru Europa, pentru teritoriile ucrainene, pentru Cnezatul Moscovei și pentru popoarele subjugate.
2. Discutați rezultatele muncii de alcătuire a tabelului cronologic sincronizat (însărcinări la lecția practică de la pag. 133). Numiți episoade comune din istoria pământurilor ucrainene și cea a statelor studiate.

◆ Gândesc creativ

Cum credeți, care oameni în zilele noastre sunt numiți ieniceri și de ce?

**Aceste date vă vor ajuta să vă orientați în evenimente.
 Memorizați-le:**

Anul 1389	bătălia de pe Câmpia Mierlei (Kosovo)
Anul 1453	cucerirea Constantinopolului de către turcii-otomani

ORIENTUL MEDIEVAL

§ 33. Societatea medievală a Indiei

Amintiți-vă din cursul de Istorie a Lumii antice însemnătatea noțiunilor și numelor reunite în nourășul de cuvinte. Despre istoria căror state vechi povestesc ele?

1. STATELE ȘI RĂZBOAIELE DIN PENINSULA INDOSTAN

Pe parcursul secolelor V-VIII, pe teritoriul Indiei au existat circa 70 de state-principate.

Schimbări importante în viața Indiei au început în secolul al XII-lea, când pământurile din partea de nord a țării au fost cotate de musulmani. În anul 1206, guvernatorul **Qutb al-Din Aibak** a înființat un stat independent în nordul Indiei cu centrul în orașul Delhi (actuala capitală a Indiei). Noul stat a primit denumirea de Sultanatul din Delhi.

Sultanatul își mărea teritoriile în ritmuri rapide și până la începutul secolului al XIV-lea a cucerit aproape întreaga Peninsulă Indostan. Politica de cotepire a subminat situația internă a statului. Către sfârșitul secolului al XIV-lea, Sultanatul din Delhi era deja nevoit să respingă singur atacurile vecinilor puternici. De acest lucru s-au folosit *mongolii*, care au început să invadeze nordul Indiei, jefuind orașele și satele.

Lovitura definitivă i-a fost aplicată Sultanatului din Delhi în anul 1398 de către oștirile hanului **Timur (Tamerlan)**, conducătorul orașului Samarkand din Asia Mijlocie. Orașul Delhi, care s-a predat învingătorilor, a fost pradat timp de câteva zile. Din ordinul crudului comandant de oști au fost masacrați mai mult de 100 de mii de ostatici.

Ca urmare a campaniilor lui Timur și a conflictelor fratricide între câteva zeci de state ce au

Timur (reconstrucție a înfățișării conducătorului, realizată de istoricul-arheolog Mihail Gherasimov)

apărut după destrămarea Sultanatului din Delhi, India s-a dovedit a fi slăbită. În secolul al XIV-lea, în partea de nord a Indiei a fost înființat un nou stat – *Imperiul Marilor Moguli*.

Acționăm: însărcinări practice

Analizați harta istorică și textul din manual și alcătuiți scara cronologică „Statele Orientului în perioada Evului Mediu”.

India, China, Japonia în secolele VII-XIII

	Frontierele și capitala Statului Gupta în sec. IV-V		Marele Zid Chinezesc
	Statul musulman al Gaznevizilor în sec. X; începutul cuceririi musulmane a Indiei		Frontierele și capitala Imperiului Tang în sec. IX
	teritoriile indiene cotate de musulmani la începutul sec. XI (a), până la sfârșitul sec. XII (b)		Frontiera de nord a Imperiului Song până la invazia jurchenilor în sec. XII
	Statele indiene în sec. XII		Hotarele statelor în a doua jumătate a sec. XII
	Sultanatul din Delhi la începutul sec. XIII		Monumente de cultură remarcabile

1. Arătați pe hartă India.
2. Cu ajutorul legendei ce însoțește harta, aflați ce entități statale au existat pe teritoriul Indiei în perioada Evului Mediu.
3. Pătrunderea cărei religii mondiale în India a început în secolul al XI-lea? În ce mod a avut loc aceasta?

2. SOCIETATEA INDIANĂ

În Evul Mediu societatea indiană a trăit după tradițiile în-cetățenite în epoca precedentă. În pofida evenimentelor politice, normele de viață ale majorității populației au rămas neschim-bate. *S-a păstrat împărțirea societății în varne și caste.*

Este important să memorizăm!

Varne – grupuri închise de oameni, diferiți după starea lor socială, apartenența la care era determinată la naștere.

BRAHMANII; casta superioară (preoții)

KȘATRIYA: nobilimea militară (soldații, conducătorii)

VAISYA: casta oamenilor liberi (țărani liberi, comercianții)

SUDRA: meșteșugarii, servitorii, sclavii

Statuia din aur a lui Brahma

Varne indiene

Potrivit legendei, zeul Brahma a creat castele din părți ale corpului său: din gură – pe Brahmani; din mâini – pe Kșatriya; din coapsă – pe Vaisya; din picioare – pe Sudra

Cum a fost argumentată prin această legendă inegalitatea în drepturi între diferite varne?

În afară de împărțirea în varne, fiecare om aparținea la o anu-mită **castă**.

Este important să memorizăm!

Caste – grup închis de oameni, al căror loc în viața socială și de producție este determinat de anumite obiceiuri și legi.

Apartenența la castă era determinată de originea omului. Nimeni nu avea dreptul să treacă liber dintr-o castă în alta.

Casta cea mai lipsită de drepturi, considerată a fi inferioară, era formată din așa-numiții „*oameni de neatins*”, față de care exista o atitudine disprețuitoare. Ei îndeplineau cele mai murdare și mai grele munci: erau servitori, strângeau gunoiul, omorau animalele. Din această castă făceau parte, de asemenea, reprezentanții unor triburi înapoiate.

3. RELIGIILE ȘI CULTURA ÎN INDIA

Realizările remarcabile ale savanților și oamenilor de artă din India medievală au îmbogățit patrimoniul culturii universale. După cum țineți minte, încă la începutul erei noastre, indienii

se foloseau de sistemul zecimal de calcul, care este aplicat acum în întreaga lume. *Matematicienii* indieni puteau să calculeze suprafața figurilor și volumul corpurilor, să efectueze operații cu fracții.

Frumoase erau realizările și în *medicină*. Medicii indieni cunoșteau la perfecție construcția internă a corpului, efectuau intervenții complicate cu folosirea a circa 200 de instrumente chirurgicale, preparau medicamente pentru diferite boli. Ei erau renumiți prin cunoștințele și capacitățile lor în toate țările Orientului.

Literatura Indiei medievale a fost creată în **sanscrită** (cea mai veche limbă literară a arienilor). Această limbă îndeplinea același rol precum latina în Europa. După cuceririle musulmane, poeții indieni au început să folosească pe larg limbile arabă și persană.

În perioada Evului Mediu o religie tot mai răspândită printre indieni era **hinduismul**. Hindușii credeau în strămutarea sufletului după moarte. Dacă în timpul vieții omul nu a făcut nimic ce ar încălca tradițiile castei, atunci în viața următoare el putea să renască într-o castă superioară. Dar dacă s-a abătut de la tradiții, el se reîncarna într-o castă inferioară, în corpul unui animal, în plantă sau piatră.

Este important să memorizăm!

Hinduism – religie indiană veche, ai cărei adepți credeau că Dumnezeu (Vișnu) se manifestă în diferite ipostaze (Krișna, Rama, Șiva). Hinduismul are mai multe curente. Dintre credințele hinduse pot fi amintite: învățătura despre veșnica inegalitate a oamenilor, despre strămutarea sufletelor și despre răsplata pentru viața pământească în lumea de dincolo.

Din secolul al VII-lea, în India pătrund musulmanii. Păturile mai sărace ale populației vedeau în islam posibilitatea de a evita împărțirea pe caste și inegalitatea socială, promovate de hinduism. Odată cu venirea islamului în India a început să scadă numărul adepților budismului.

Sub influența învățăturilor religioase, la indieni s-a format o morală deosebită. Ei prețuiau foarte mult reținerea de sine, politețea, ospitalitatea, respectul pentru oamenii în vârstă.

Șiva – zeul hindușilor. Capul lui Șiva este împodobit de o coroană cu craniu ce semnifică victoria asupra morții. Figura este plasată într-o aură cu limbi de foc ce semnifică Universul.

Aționăm: însărcinări practice

Examinați ilustrațiile cu monumente de cultură din epoca Evului Mediu și determinați ce trăsături ale învățăturilor religioase sunt prezente în decorul monumentelor.

Qutub Minar – cel mai înalt din lume minaret din cărămidă (*monument al arhitecturii musulmanilor, sec. XII-XIV, orașul Delhi, India*)

Ornament al Templului Kandariya Mahadeva (*monument al culturii hinduismului, sec. XI, Khajuraho, India*)

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI**◆ Cunosc și sistematizez informația nouă**

1. Care tradiții ale societății indiene antice s-au păstrat și în perioada medievală?
2. Plasați etapele de dezvoltare ale statelor indiene în ordine cronologică, indicând datele lor. Aflați care evenimente din istoria universală (epoca Evului Mediu) au influențat asupra dezvoltării Indiei.

Întemeierea
Imperiului Marilor
Moguli

Înființarea
Statului Gupta

Crearea Sultanatului
din Delhi

Invazia lui Timur
(Tamerlan)

3. Selectați exemple de evenimente din Europa și Ucraina, ce au avut loc în perioada existenței Sultanatului din Delhi, a invaziei lui Timur (Tamerlan) asupra Indiei.

◆ Discutăm în grup

1. Numiți și explicați particularitățile de dezvoltare a culturii indiene.
2. Alcătuiți cu ajutorul resurselor-internet o schemă structural-logică sau o fișă-sinteză cu tema: „Cultura și religia în India medievală”.

◆ Gândesc creativ

1. Pregătiți o scurtă comunicare pe tema: „Asemănările și deosebirile din statele Indiei și Europei Occidentale în perioada Evului Mediu”.
2. Pregătiți proiectul de creație (prezentare, excursie virtuală) „India medievală: dialogul culturilor”.

China și Japonia în perioada Evului Mediu

Amintiți-vă din cursul de Istorie a Lumii antice semnificația noțiunilor „budism”, „confucianism”. Ce descoperiri științifice și invenții tehnice au împrumutat europenii de la China?

Funcționar care se pregătește să raporteze în fața conducătorului

Ceainic din porțelan al dinastiei Sun. Pe el sunt redați bujorii, caracteristici pentru pictura și decorul de la acea vreme

1. STATUL ÎN CHINA MEDIEVALĂ

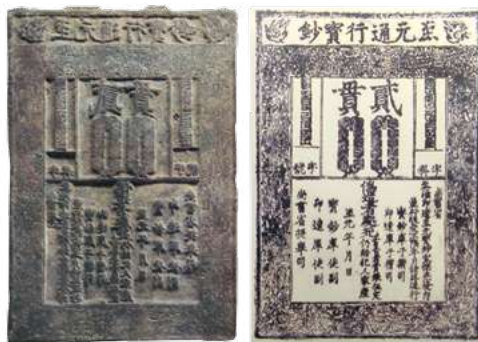
Chinezii își numeau țara *Imperiu ceresc*, considerând-o centrul lumii. Împăratul chinez era considerat ca un mediator între Ceruri (fiul Cerurilor) și Pământ. La începutul secolului VII în China s-a afirmat Dinastia **Tang** (618–907). În fruntea statului se afla **împăratul**, a cărui putere era nelimitată.

În politica externă, reprezentanții Dinastiei Tang acordau prioritate controlului asupra „Marelui Drum al Mătăsii”.

Războiul fratricid, care a fost dus după căderea Dinastiei Tang, s-a încheiat cu venirea la putere a Dinastiei **Sun** (960–1279).

Pe teritoriile din sudul Chinei, aflate sub suzeranitatea acestei dinastii, erau situate centrele de bază ale cultivării orezului, ceaiului, centrele de fabricare a mătăsii și porțelanului. În Statul Sun au fost descoperite hârtia, praful, tiparul de carte, care au jucat un rol însemnat în istoria omenirii. Aici, pentru prima dată în istorie, au fost emiși *bani de hârtie*.

Invenții importante au fost făcute în domeniul militar. Cu toate acestea, tehnica militară dezvoltată nu a putut salva imperiul de la pieire.

Bancnotă Yuaniană, anul 1287

2. LUPTA CHINEI ÎMPOTRIVA JUGULUI MONGOL. DINASTIA MING

În secolul XIII China a fost cucerită de mongoli, care și-au instaurat aici propria dinastie – **Yuan (1271–1368)**. Pentru a putea conduce vastul teritoriu copleșit, mongolii s-au văzut nevoiți să accepte sistemul chinez – de la împărat și până la funcționarul de rând. Cele mai înalte funcții în stat le reveneau mongolilor. Politica lor a generat o revoltă în țară. În anul 1368 unul din conducătorii revoltei împotriva jugului mongol, Zhu Yuanzhang, a fost proclamat împărat al noii dinastii **Ming (1368–1644)**.

Împărații Dinastiei Ming încercau să afirme influența „Statului din interior”, după cum se spunea pe atunci, „în toate cele patru țări ale lumii”. Hotarele Chinei au fost extinse până în Tibet și Indochina.

Și în prezent pe aceste teritorii și în alte țări locuiesc zeci de milioane de chinezi.

Orașul Interzis din Beijing (China) – cel mai grandios complex de palate din lume, construit din ordinul împăratului Zhu Di (fotografie modernă)

3. CULTURA ȘI ȘTIINȚA ÎN CHINA MEDIEVALĂ

Civilizația chineză a creat o cultură originală și bogată, care a devenit o adevărată comoară pentru culturile altor popoare și civilizații.

Unul dintre fundamentele culturii chineze a fost *scrisul hieroglific*. El a devenit un model pentru scrisul coreenilor, vietnamezilor, japonezilor.

Funcționarii chinezi erau în același timp iscusiți poeți, pictori, stăpânind la un nivel ridicat arta scrisului frumos – *caligrafia*.

Chinezii au fost primii care au descoperit hârtia și au inventat cea mai simplă formă a *tiparului de carte*. La începutul secolului al VIII-lea, în China a început să apară ziarul „Mesagerul capitalei”, care a existat până în secolul al XX-lea. De asemenea, funcționau marile biblioteci.

Pagoda Marii Gâște Sălbatice din orașul Xian (China), construit în sec. VII-VIII (fotografie modernă)

Chinezilor le revine întâietatea în descoperirea *compasului* și a prafului de pușcă. În secolul al VIII-lea, în această țară s-a deschis *Academia de Științe*. Secolele VIII-IX sunt considerate „veac de aur” pentru poezia chineză. Poetul Li Bo a scris peste 30 de volume de creații lirice.

Arhitecții chinezi construiau *pagode* – temple budiste sub formă de turnuri înalte cu multe nivele. Unul dintre cele mai renumite edificii de acest fel este Pagoda Marii Gâște Sălbatice.

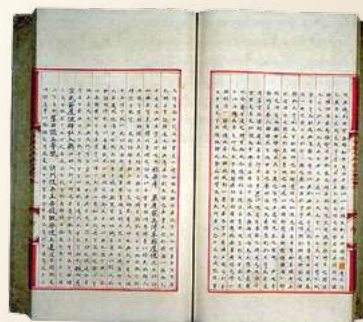
Originale erau și artele vizuale ale Chinei. Pictorii realizau opere pe pânză de mătase sau pe hârtie pe care o strângeau sul.

Amănunte istorice

Cea mai mare enciclopedie a omenirii

O adevărată înflorire a științei chineze a avut loc în secolul XV, în timpul domniei lui Zhu Di. Din ordinul împăratului, a fost editată enciclopedia Yongle, în care au fost descrise toate realizările omenirii cunoscute la acea vreme în China. La crearea acestei opere fundamentale au fost antrenați peste două mii de învățați. În această enciclopedie au fost incluse opt mii de articole (până în zilele noastre s-au păstrat aproape 400 de volume ale enciclopediei). Zhu Di avea o atitudine tolerantă față de diferite viziuni. El sprijinea și taoismul, și confucianismul și budismul.

Unul dintre volumele „Enciclopediei Yongle” – cea mai mare enciclopedie pe hârtie din istoria omenirii, în care este scris tot ce era cunoscut savanților chinezi până în anul 1407

Imagine clasică a unui samurai ca arcaș-călăreț (miniatură din sec. XIV)

4. FORMAREA STATULUI ÎN JAPONIA

La hotarul secolelor III-IV în Japonia, în urma unificării triburilor, a apărut statul numit *Yamato*. El era condus de „rege”, care era în același timp și marele preot al **șintoismului** – religia etnică japoneză.

Miturile japoneze spun că acest conducător era descendent din zeița Soarelui – Amaterasu. Însăși statul a obținut denumirea de Nipponkoku („Țara de la originea soarelui”), de unde provine și denumirea europeană „Japonia”.

În secolul al XII-lea, Yoritomo Minamoto, un viteaz comandant de oști și un politician iscusit, obține titlul de conducător

suprem – **shogun**. În timpul shogunatului, împăratul a rămas preot suprem al șintoismului și se numea doar șef al statului. În realitate, toată puterea era concentrată în mâinile shogunului. Shogunul conducea țara cu ajutorul funcționarilor, bazându-se pe forța militară a samurailor. Faptele acestora erau cântate în poemele eroice.

Datorită amplasării sale geografice, în Evul Mediu Japonia nu a cunoscut invazii din partea străinilor. Încercările mongolilor de a subjuga Japonia nu au avut succes.

5. CULTURA JAPONEZĂ MEDIEVALĂ

Cultura japoneză din Evul Mediu s-a dezvoltat sub influența celei chineze și coreene. Limba chineză era limba împăratului, a curtenilor și a japonezilor culti. Era răspândit scrisul chinez.

În secolul VIII a apărut scrisul japonez. Acest eveniment a favorizat dezvoltarea literaturii japoneze. Un gen poetic popular a devenit tanka (un fel de cântec scurt) – versul japonez în cinci rânduri fără rimă și un anumit ritm, cunoscut până în prezent.

Dealuri întinse.
Cu vântul de vară vorbesc
secularii stejari.
Iar pe lanuri ca un val auriu
se varsă secara.

Tankă a renumitului poet japonez din sec. X, Mitsune

Din secolul al VI-lea, budismul, care a pătruns din China și Coreea, a devenit religie de stat în Japonia. Către sfârșitul secolului al VI-lea încep să apară sculpturile lui Buda și edificiile de cult. Călugării budiști aduceau din China nu numai cărți religioase, ci și manuale de geografie și astronomie. Deja în secolul al VII-lea, în Japonia este creat serviciul de stat al timpului, este construit primul observator și alcătuită Harta generală a insulelor japoneze.

Ideile budiste au fost aplicate și în arhitectura japoneză medievală. Astfel, apar noi tipuri de clădiri – temple și mănăstiri construite după modelul chinez și cel coreean.

Ceremonia ceaiului
(fotografie modernă)

Pictura japoneză se dezvoltă după modelul celei chineze. La fel ca și chinezii, japonezii pictau cu tuș tablouri-suluri pe mătase sau hârtie. Nu este de mirare că o băutură atât de iubită în China cum este ceaiul s-a răspândit în curând și în Japonia, devenind nu numai o băutură preferată pentru poporul japonez, ci și o importantă moștenire spirituală, care este protejată cu sfințenie și în zilele noastre.

Dragostea deosebită față de muncă, ingeniozitatea, răbdarea sunt calitățile reflectate în cultura japonezilor. Preluând multe lucruri de la chinezi, japonezii au creat propria lor cultură irepetabilă.

Să cugetăm

În cultura tradițională japoneză se încadrează și ikebana – arta de a pune florile în vază. Această artă a luat naștere în secolul al VI-lea. Din componența ikebanei fac parte trei elemente obligatorii, ce simbolizează Cerul, Pământul și Omul. Acestea pot fi oglindite printr-o floare, ramură sau iarbă. Sarcina maestrului nu consta doar în a realiza o compoziție frumoasă, ci și de a transmite cât mai pe larg propriile cugetări despre viața omului și locul lui în lume.

Cât de mult întâlnim în viața noastră europeană această frumoasă tradiție a japonezilor?

CUNOSC TRECUTUL ♦ ANALIZEZ PREZENTUL ♦ PROGNOZEZ VIITORUL

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

♦ Cunosc și sistematizez informația nouă

1. Alcătuiți scara cronologică „Dezvoltarea statului în China și Japonia medievale”.
2. Aflați care evenimente din statele pe care le-ați studiat mai înainte s-au desfășurat în mod sincron cu perioadele din istoria statului chinez. Plasați-le pe scara cronologică.
3. Verificați cum puteți deosebi informațiile sosite din India și China, îndeplinind următorul exercițiu-online.

<https://cutt.ly/taeYE1B>

♦ Discutăm în grup

Determinați trăsăturile comune și diferențele în dezvoltarea Chinei medievale și a altor centre ale civilizației din perioada Evului Mediu.

♦ Gândesc creativ

Îndepliniți proiectul „Clasamentul realizărilor culturale ale Chinei medievale”.

impresionează prin frumusețea lor minunatele temple medievale, s-au păstrat clădirile vechi, pe itinerarele rutelor comerciale de odinioară au fost construite magistrale rutiere moderne. Noi ne folosim de descoperirile științifice și de invențiile tehnice din perioada Evului Mediu. Este imposibil să înțelegi arta modernă fără a cunoaște realizările ei din Evul Mediu. Ideile sociale din acele vremuri și-au găsit continuare în zilele noastre.

Evident că trebuie să conștientizăm că valoarea de bază a civilizației moderne este **umanismul**, ale cărui idei au apărut în perioada Evului Mediu. Afirmarea umanismului în politica țărilor și în viața socială este un fundament nu numai al contemporaneității, ci și al viitorului întregii omeniri.

4. COLAJ ISTORIC

Determinați care pagini ale istoriei Evului Mediu sunt ilustrate în acest colaj.

Explicați ce influență au avut asupra istoriei omenirii evenimentele, procesele și fenomenele ilustrate în colaj.

5. WEB-GUEST-UL „CĂLĂTORIE PRIN EVUL MEDIU”

Vă invitați să luați parte la un joc și să vă amintiți cele mai însemnate file din istoria Evului Mediu. Pentru aceasta accesați site-ul:

<https://cutt.ly/vp9s7rh>

sau folosiți smartphone.

Vă dorim succes și rezultate bune!

GLOSAR DE TERMENI ȘI NOȚIUNI

Biserică creștină – 1) locaș unde sunt oficiate serviciile divine; 2) comunitatea religioasă a creștinilor, organizație religioasă, care are o ierarhie clară; viața bisericii este determinată de anumite reguli (canoane).

Breaslă – asociație a meșterilor de aceeași specialitate în perioada Evului Mediu.

Calfă – muncitor în atelierul meșteșugăresc, care a însușit meseria. Pentru munca sa el primea salariu, trăia în casa meșterului, se hrănea la masa acestuia și era permanent sub supravegherea lui.

Califat – stat arabo-musulman teocrat apărut în urma cuceririlor arabe din secolele VII–IX, care era condus de califi (trimiși ai profetului Mohamed).

Cămătărie – oferirea banilor cu împrumut cu condiția plății dobânzii după achitarea datoriei.

Cartă (din latină: charta – *hârtie, scrisoare*) – document ce reflectă cerințele unui anumit grup de oameni.

Caste – grupuri închise în societatea tradițională indiană a reprezentanților unei profesii, care au același statut social.

Colonizare externă – întemeierea așezărilor peste hotarele propriei țări.

Colonizare internă – popularea și valorificarea de către oameni a terenurilor libere ale țării lor.

Comună orășenească (în franceză: commune, de la latinescul communis – *general*) – comunitate orășenească în Europa Occidentală din Evul Mediu, care cerea de la feudali dreptul la autoadministrare.

Coran (din arabă: *ceea ce se citește și se pronunță*) – carte sfântă a musulmanilor.

Cortesuri (în spaniolă cortes, de la corte – *curte regală*) – adunare reprezentativă a stărilor (parlament) în țările din Peninsula Iberică – cea mai veche pe teritoriul Europei Occidentale.

Cruciade – campanii cotoropitoare ale creștinilor întreprinse în Orientul Apropiat în perioada anilor 1096–1270 din inițiativa bisericii catolice sub lozinci religioase de eliberare a Pământului Sfânt (a Ierusalimului) de necredincioși (musulmani).

Domen – totalitate de terenuri ale regelui, obținute prin moștenire.

Duma boierească în cadrul Cnezatului Moscovei – organ consultativ permanent pe lângă Marele cneaz al Moscovei. În componența lui intrau boierii responsabili de gospodăria cnezului, tisațkii și alte persoane, care răspundeau de conducerea administrativă.

Eparhie – unitate bisericească administrativă în cadrul bisericilor ortodoxe și greco-catolice.

Eretic – om ce s-a îndepărtat de la dogmele religiei dominante, se pronunță împotriva învățăturii unanim acceptate de societate.

Evul Mediu – perioadă a istoriei universale de la mijlocul secolului V până la sfârșitul secolului XV.

Expansiune (de la latinescul expansio – *răspândire, extindere*) – sporirea influenței în diverse sfere (teritoriu, economie, politică), cotopire de noi pământuri.

Feud – pământ (uneori funcție, venituri) pe care vasalul îl primea de la senior pentru serviciu: feuda se transmitea prin moștenire cu condiția continuării serviciului.

Feudalism (din latină: feodum – *conac*) – sistem social-de drept ce se bazează pe dependența reciprocă dintre oameni, ierarhia puterii, marea proprietate funciară a feodalilor de care depindeau țăranii

Fragmentare feudală – perioadă de slăbire a puterii centrale în statele feudale, care a fost legată de sporirea influenței marilor feudali, apariția unor importante centre politice, dominația economiei naturale.

Ghildie – asociație a negustorilor creată cu scopul de a-și apăra interesele proprii și cele ale breslei.

Hansă (din germană: hanse – *grup, alianță*) – uniune a orașelor germane libere creată cu scopul sprijinirii și protecției comerțului în Europa de Nord în perioada Evului Mediu.

Hinduism – veche religie indiană, ai cărei adepți cred că Dumnezeu (Vișnu) se manifestă în diverse ipostaze (Krișna, Rama, Șiva). Hinduismul a avut mai multe curente. Între învățăturile hinduismului se numără și cea referitoare la inegalitatea socială a oamenilor, la strămutarea sufletelor și răsplata pentru viața pământească în lumea de dincolo.

Hoarda de Aur – stat apărut în urma cuceririlor mongole din perioada anilor 1220–1240. A existat până la începutul secolului XVI în imensul spațiu al Siberiei Apusene, Asiei Centrale și Europei Răsăritene.

Husiți – participanții la lupta armată a poporului Boemiei împotriva bisericii catolice și a jugului feudal.

Iarlâc – hrisov, decret scris al hanului Hoardei de Aur ce oferea dreptul de a conduce în anumite teritorii sau state supuse Hoardei.

Ieniceri (în traducere din turcă – *armată nouă*) – infanterie regulată în armata otomană pe care turcii o formau din băieții capturați ostatici: reprezentanți ai altor popoare, inclusiv slavi. Ienicerii erau convertiți la credința musulmană și educați în spirit de intoleranță față de dușmanii islamului.

Ierarhie bisericească – sistem de subordonare a preoților în cadrul bisericii creștine.

Imperiu Ceresc (din chineză: „Zian” – *cer*, „Sia” – *jos, poale*) – teritoriu aflat sub suzeranitate împăratului chinez. Prin denumire se pune accentul pe măreția statului, în viziunea chineză – poalele cerului și centrul Universului.

Inchiziție – judecată deosebită a bisericii catolice, al cărei scop era urmărirea erezicilor.

Islam (din arabă: *supunere în fața lui Dumnezeu*) – numele religiei monoteiste întemeiată de Mahomed. Adepți ai islamului sunt musulmanii.

Meșter – muncitorul principal într-un atelier meșteșugăresc.

Migrație – schimbarea locului de domiciliu permanent al oamenilor, strămutarea lor în altă zonă geografică, în altă țară.

Monarhia reprezentativă a stărilor – stat centralizat în care puterea regală se baza pe adunarea reprezentanților diferitor stări.

Ordine spirituale cavaleresti – organizații militare călugărești ale cavalerilor în Europa Centrală și Occidentală, înființate în perioada Cruciadelor organizate de biserica catolică. Scopul lor era participarea la Cruciade și răspândirea creștinismului.

Parlament (din franceză: *parler – a vorbi sau loc unde se vorbește*) – organ al puterii, electiv și colegial, organ legislativ suprem al țării (sarcina de bază a parlamentului – elaborarea și adoptarea legilor necesare statului).

Războaie Albigensiene – lupta dusă de papalitate, baroni și cavaleri împotriva mișcării catharilor în decursul secolului XII – începutul secolului XIII.

Războaie husite – lupta armată a poporului Boemiei împotriva bisericii catolice, iar în cazul unei părți a taboriților, din care făceau parte țărani, meșteșugarii și orășenii săraci – împotriva jugului feudal.

Războiul de 100 de ani – război între Anglia și Franța ce a durat cu unele întreruperi peste 100 de ani (1337–1453).

Recucerire (din spaniolă: *Reconquistar – a recuceri*) – recucerirea de către țărani în secolele VIII-XV a Peninsulei Iberice și altor teritorii cotoprite de arabi și berberi (mai târziu aceștia au primit numele comun de mauri).

Regate barbare – state întemeiate de triburile barbare pe teritoriile Imperiului Roman de Apus în condițiile destrămării lui în secolul V.

Rege – titlul monarhului în unele țări, sfințit de către Papa de la Roma. Potrivit uneia dintre versiuni, provine de la Carol cel Mare (în latină *Carolus Magnus*).

Renaștere – epocă în dezvoltarea culturii, care a durat în diferite țări ale Europei de la mijlocul secolului XIII până la începutul secolului XVII. Renașterea se baza pe idealurile umanismului și pe cele mai bune tradiții ale antichității.

Renaștere Timpurie – prima etapă a noii epoci în dezvoltarea culturii (Renașterea) din perioada Evului Mediu, ce a durat de la mijlocul secolului XIII până la sfârșitul secolului XV. Se baza pe idealurile umanismului și pe cele mai bune tradiții ale antichității.

Republica boierească – entitate statală ce s-a afirmat la Novgorod în secolele X-XII. Aproape toată puterea în cadrul ei aparținea boierilor. Puterea vecei era formală, iar atribuțiile cneazului – limitate.

Scară feudală – sistem deosebit de subordonare între feudali. A fost înființat pe baza relațiilor dintre senior – proprietarul de pământ (cel superior) și vasal – cel ce a primit de la el pământ (supus). Pe treptele superioare ale scării feudale se situau marii feudali, pe cele inferioare – cei mărunți.

Scolastică – sistem de viziuni filozofice dominant în Evul Mediu, care subordona metodele de cunoaștere a lumii autorităților religioase.

Stare socială – grup mare de oameni cu aceleași drepturi și angajamente, care se transmit prin moștenire.

Stările Generale – consiliu reprezentativ consultativ suprem în Franța ce a activat între anii 1302–1789, era convocat de către rege pentru soluționarea celor mai stricte probleme de stat (militare, diplomatice sau financiare – în special, cu privire la impozite).

Stil gotic – stil în arta medievală din secolele XII-XV răspândit în Europa Centrală și Occidentală, care s-a afirmat prin orientarea verticală a formelor, un număr însemnat de sculpturi în piatră.

Stil romanic (de la latinescul *romanus – roman*) – stil arhitectural din perioada Evului Mediu Timpuriu în Europa, al cărui semn caracteristic este îmbinarea elementelor din arta romană veche și cea bizantină.

Sultan – titlul monarhului, conducătorului în statele islamiste.

Teocrație – formă a conducerii de stat, în condițiile căreia puterea în stat aparține clerului sau capului bisericii, ceea ce se argumenta cu voia lui Dumnezeu.

Umanism (din latină: humanism – *uman, omenesc*) – mișcare progresistă în cultura europeană occidentală, sistem de viziuni asupra omului ca valoare supremă – „cea mai frumoasă creatură a lui Dumnezeu”. Umaniștii promovau respectul pentru demnitatea și rațiunea omului, dreptul lui la fericire, exprimarea liberă a sentimentelor și capacităților sale naturale.

Uniune dinastică – uniune politică (alianță între state) bazată pe căsătoria reprezentanților dinastiilor aflate la guvernare în diferite țări.

Universitate (din latină: universitas – *totalitate*) – instituție de învățământ superior în care sunt concentrate diferite direcții de pregătire a specialiștilor în științele exacte, naturale și umanitare. În universități sunt efectuate și cercetări științifice.

Varne – mari stări sociale ale societății tradiționale indiene, apartenența la care se determina de la naștere.

Vasalitate – sistem de drepturi și obligații reciproce ale feudalilor, dependență personală a unor feudali (vasali) de alții (seniori).

Vasilevs (sau basilevs) – numele atribuit conducătorului în Grecia antică: titluri date împăraților Imperiului Romeic (Bizantin).

Vece – adunare generală a slavilor la care erau soluționate cele mai importante probleme.

Vikingi – soldați din Scandinavia, care efectuau campanii în alte țări în secolele VIII-XIII.

Vitraj – compoziții decorative realizate din sticlă colorată.

DATE CE ANE AJUTĂ SĂ NE ORIENTĂM ÎN DESFĂȘURAREA EVENIMENTELOR

Sec. IV-VI – Marea Migrație a Popoarelor

Anul 395 – împărțirea Imperiului Roman în de Apus și de Răsărit, nașterea Imperiului Bizantin (a existat până în anul 1453)

Mijlocul sec. V – sfârșitul sec. XV – perioada Evului Mediu

Anul 476 – căderea Imperiului Roman de Apus

Sec. V – înființarea statului în Japonia

Sfârșitul sec. V – întemeierea Statului Francilor
(a existat până în anul 843)

Anii 527-565 – anii domniei lui Iustinian I

Anul 610 – începutul propovăduirii islamului de către Mohamed

Anii 618-907 – domnia Dinastiei Tang în China

Anul 622 – Hegira – strămutarea lui Mohamed împreună cu adepții la Medina

Anii 661-750 – califatul Omeiazilor

Anii 750-945, 1124-1258 – califatul Abbasizilor

Anul 800 – proclamarea lui Carol cel Mare împărat al francilor

Anul 843 – încheierea Tratatului de la Verdun referitor la împărțirea Imperiului lui Carol cel Mare

Sec. X – înființarea Statului polonez

Anii 936-973 – domnia lui Otto I

Anii 960-1279 – domnia Dinastiei Sun în China

Anul 962 – Crearea Sfântului Imperiu Roman

Anul 995 – încheierea procesului unificării pământurilor Boemiei într-un singur stat

Anul 1000 – încoronarea regelui Ungariei, Ștefan I

Anul 1054 – divizarea bisericii creștine în romano-catolică și ortodoxă

Anul 1066 – cucerirea Angliei de către normanzi

Anii 1096-1270 – perioada Cruciadelor

Anul 1206 – înființarea Sultanatului din Delhi

Anul 1215 – adoptarea Marii Carte a Libertăților în Anglia

Prima jumătate a sec. XIII – cuceririle mongole, înființarea Hoardei de Aur

Sec. XIII – întemeierea Marelui Ducat al Lituaniei

Anul 1265 – convocarea primului parlament în Anglia

Anii 1271-1368 – perioada domniei Dinastiei Yuan în China

- Anul 1299** – crearea Imperiului Otoman (a existat până în anul 1923)
- Anul 1302** – convocarea Stărilor Generale în Franța
- Anii 1333-1370** – perioada domniei lui Cazimir al III-lea cel Mare în Polonia
- Anii 1337-1453** – Războiul de 100 de ani dintre Franța și Anglia
- Anul 1356** – „Bula de Aur” – legalizarea fragmentării Germaniei
- Anul 1362** – victoria armatei lituanienilor și rusilor asupra mongolilor în Bătălia de la Apele Albastre
- Anii 1368-1644** – perioada domniei Dinastiei Ming în China
- Anul 1385** – Uniunea de la Krewo dintre Regatul Poloniei și Marele Ducat al Lituaniei
- Anul 1410** – Bătălia de la Grunwald – înfrângerea Ordinului Teuton de către trupele polonezilor, lituanienilor și rusilor
- Anii 1419-1434** – Războaiele husite în Boemia
- Anul 1455** – editarea primei Biblii, începutul tiparului de carte în Europa
- Anul 1479** – înființarea Regatului unit al Spaniei
- Anul 1453** – cucerirea Constantinopolului de către turcii-otomani, căderea Bizanțului
- Anul 1492** – căderea Granadei, sfârșitul Recuceririi în Spania

MIC DICȚIONAR DE TERMENI
(ДВОВОМНИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК)

- Biserică creștină** – Християнська церква
Breaslă – Цех
Calfă – Підмайстер
Califat – Халіфат
Cămătărie – Лихварство
Cartă – Хартія
Caste – Касти
Colonizare externă – Зовнішня колонізація
Colonizare internă – Внутрішня колонізація
Comună orășenească – Міська комуна
Coran – Коран
Cortesuri – Кортеси
Cruciade – Хрестові походи
Domen – Домен
Dumă boierească – Боярська дума
Eparhie – Єпархія
Eretic – Єретик
Evul Mediu – Середньовіччя
Expansiune – Експансія
Feud – Феод
Feudalism – Феодалізм
Fragmentare feudală – Феодальна роздробленість
Ghildie – Гільдія
Hansa – Ганза
Hinduism – Індуїзм
Hoarda de aur – Золота Орда
Husiți – Гусити
Iarlâc – Ярлик
Ieniceri – Яничари
Ierarhie bisericească – Церковна ієрархія
Imperiul Ceresc – Піднебесна імперія
Inchiziție – Інквізиція
Islam – Іслам
Meșter – Майстер
Migrație – Міграція

Monarhia reprezentativă a stărilor – Станово-представницька монархія

Ordinele spirituale cavaleresti – Духовно-рицарські ордени

Parlament – Парламент

Războaie Albigeniene – Альбігойські війни

Războaie husite – Гуситські війни

Războiul de 100 de ani – Столітня війна

Recucerire – Реконкіста

Regate barbare – Варварські королівства

Rege – Король

Renaștere sau Renesans – Відродження, або Ренесанс

Renașterea Timpurie – Раннє Відродження

Republică boierească – Боярська республіка

Scară feudală – Феодальна драбина

Scolastică – Схоластика

Stare socială – Суспільний стан

State Generale – Генеральні штати

Stil gotic – Готичний стиль

Stil romanic – Романський стиль

Sultan – Султан

Teocrație – Теократія

Umanism – Гуманізм

Uniune dinastică – Династична унія

Universitate – Університет

Varne – Варни

Vasalitate – Васалітет

Vasilevs (basilevs) – Василевс (або басилевс)

Vece – Віче

Vikingi – Вікінги

Vitraj – Вітраж

Verificați-vă cunoștințele din istoria Evului Mediu cu ajutorul integralei. Stabiliți conformitatea între cuvintele-răspunsuri și întrebările-sugestii. Spre exemplu, sub cifra **1** în epigramă găsim cuvântul **VIKINGI** – numele soldaților scandinavi. Sub litera **IU** găsim întrebarea-sugestie „În Franța – normanzi, în Anglia – danezi, în Rusi-Ucraina – varegi”. Așadar, răspunsul: **1-IU**.

Continuați de sine stătător sau unindu-vă în grupuri.

Vă dorim succes!

I Людина — найвища цінність

İ Столиця імперії Карла Великого

P

T

C Стиль в архітектурі

У Будинок міської ради

Й Болонья

Ф

X Магдебурзьке право, Казимир III

A

Б Фердинанд, Реконкіста

В

Г

Д

Німецька, Китайська, Візантійська

Е

Є Священна книга мусульман

К

А в Німеччині це бургомістр

Ш

Система відносин особистої залежності

Ж

Від франц. *parler* – говорити, місце, де говорять

Л

Відродження

Щ

Відступник від догм панівної релігії

З

Н

Лаура, сонети

М

Сіена, гроші

Ю

У Франції – нормани, в Англії — данці, у Русі-Україні — варяги

И

О

П

Велика хартія вольностей

Я

Храмовники, орден

